

**K
A
R
Y
S**

1986 Kovas — March

Nr. 3

KARYS

1986
Nr. 3 (1620)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075
Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Po kryžiumi — K. Žoromskis	viršelis
Į bažnyčią — P. Augius	virš. 4 psl.
A. Budreckis — Šv. Kazimiero karo žygis	97
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	101
Br. Nemickas — Lietuvių tauta nepakluso vokiečių mobilizacijai	105
A. Skirka — Tarnyba Lietuvos kariuomenėje	110
J. Klimas — Paskutinis kariūnas	113
Vyt. Vosylius — Karo aviacijos meteorologijos tarnyboje	116
Lietuvos kariuomenės minėjimai	119
P. Matekūnas — Niujorko ramovėnų veikla	123
Br. Krištopaitis — Didžiųjų burlaivių lenktynės	125
KARIO SKYRIAI:	
Karinės žinios	127
Mūsų spaudoje pasižvalgius	129
KARIO PRIEDAS:	
Tremties Trimitas	131
Turinyje: Velykos Lietuvoje; S. Pačėsa — Vladas Pūtvis ir Įvairenybės iš Šaulių sąjungos veiklos.	

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North Geelong, Vic. 3215	JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE BOSTON, MA — S. J. Minkus CHICAGO, IL — "Gifts International", "Parama", "Patria" Gifts & Electr. DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv. Antano Parapijos Spaudos Kioskas), V. Perminas OMAHA, NB — Jonas Smailys WATERBURY, CT — "Spauda" WOODHAVEN, NY — "Romuva"	V. VOKIETIJOJE Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-Miesau 2 Bahnhofstr. 11 ANGLIJOJE S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman Road, London E 2. ORF, England
KANADOJE TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, St. Prakapas.		SPAUSDINA Franciscan Press 341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 –
Nepriklausomybės kovų –
metais.

KARIYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1620)

KOVAS — MARCH

1986

SVEIKI, SULAUKĘ ŠVENTŲ VELYKŲ!

Velykų pusryčiai prieš 50 metų (1936.IV.12) 9 p. p. Marijampolėje

ŠV. KAZIMIERO KARO ŽYGIS

ALGIRDAS BUDRECKIS

Dažnai minimas šv. Kazimiero stebuklas prie Dauguvos. Jį dviem atvejais užrašė B. Vapovskis savo kronikoje.¹ Iš Vapovskio ir kitų šaltinių sužinome, kad 1518 m. didelė maskiečių kariuomenė apgulė Polocko miestą prie Dauguvos. Ginti

miesto su pilimi atskubėjo negausi lietuvių kariuomenė. Kad galėtų apgultą Polocką išvaduoti, lietuviams reikėjo persikelti per patvinusią Dauguvos upę. Esą, karalius Zigmantas pažadėjęs, kad jis dar uoliau rūpinsis savo brolio, mirusio Kazi-

miero, kanonizacija, jei tasai suteiksiąs pagalbą.

Staiga ant bato žirgo ir su baltu apsiaustu pasirodęs jaunikaitis. Jis padrąsinęs lietuvius kovoti ir pirmas įjojęs į upę. Tuo būdu lietuviai Polocką apgynė nuo priešų ("Lithua-

nis exiguo numero ad potentissimi hostis insperatam irruptionem trepidantibus in aere apparens..."). Tuojau po anos pergalės Zigmantas Senasis rašė savo žmonai, kad nemaža priešo kariuomenė buvo išžudyta arba priversta bėgti, "mūsų (karo) veiksmus dieviškai malonei parėmus".²

Kai vyskupas Zacharijaus Fererio vadovaujama komisija po dviejų metų pradėjo tirti šios pergalės aplinkybes, ji pripažino šv. Kazimiero nepaprastą apsišviekimą autentiška.³ O tada dar galėjo liudyti patys to 1518 m. žygio vadai ir kariai. Paskui lenkų istorikas Stanislovas Zalėskis, išsamiai tyrinėjęs stebuklą prie Dauguvos, priėjo išvadą, kad žinomi faktai jį patvirtina. Jis tik įneša vieną pataisą, kad Polocko išvadavimo 2000

misterijoje. Stebuklas prie Dauguvos perėjo į lietuvių legendas. Šventas Kazimieras tapo simboliu, vaizduojančiu katalikiškosios Lietuvos gyneją prieš rusus pravoslavus.

Tačiau švento Kazimiero, t.y. karaliaičio Kazimiero Jogailaičio kariškas vaidmuo, jam gyvam esant, buvo kitoks. Jaunas karalaitis buvo įveltas į tėvo DLK Kazimiero dinastinės politikos verpetus. Jaunam Kazimierui teko dalyvauti nenusisėkusiame karo žygyje.

1. Dinastinė politika

Kai 1451 metais žuvo kovoje prieš turkus šv. Kazimiero dėdė Čekijos ir Vengrijos karalius Ladislovas, imperatoriaus Albrechto II Habsburgo sūnus, tai anie du sostai liko be Habsburgų valdžios. Ladislovo mirtis

ta, šv. Kazimiero motina, pasijuto vienintelė tikra savo brolio žemių paveldėtoja. Kadangi jis buvo husitas, Čekų Jurgis iš Padebrando turėjo priešų Romoje. Popiežius Povilas II paskelbė Jurgio pretenziją į Prahos sostą neteisėta ir šaukėsi kryžiaus karo prieš jį. Popiežiaus legatas Rudolfas skatino Lenkiją kariauti prieš čekus. 1466 m. gruodžio 23 d. popiežius ekskomunikavo Padebrado Jurgį.

Idomos perspektyvos atsivėrė Lenkijos-Lietuvos valdovui Kazimierui. 1467 m. čekų magnatai kreipėsi į Kazimierą, kaip Elzbietos Habsburgaitės vyrą, ateiti jiems į pagalbą prieš Jurgį. Kazimieras delsė, nes jam buvo reikalinga Jurgio talka prieš Kryžiuočių Ordiną.⁷ Taipgi Kazimieras tikėjosi, kad engiamas čekų karalius jam perduos karūną.

Kazimiero delsimo politika sugriuvo 1469 m. Sileziečių ir čekų pozicija, Krokuvos atstumta, rado kitą užtarėją Vengrijos karaliaus Motiejaus Korvino asmenyje. Susirinkę Vroclave, katalikų čekų ponai nusiuntė pasiuntinius pas Korviną, kuris netrukus užėmė Moraviją, Luzycę ir Sileziją. 1469 m. gegužės 3 d. jis buvo paskelbtas Čekijos karaliumi.

Čekijos teisėtas seimas reagavo ir išrinko į Bohemijos sostą Kazimiero vyriausią sūnų Vladislovą. Mat, čekai turėjo vilties, kad Lenkija juos gins prieš Korviną ir sutaikys juos su Roma.

Vladislovo Jogailaičio išrinkimas į Čekijos sosto įpėdinius būtų buvęs nepaprastas taikingas laimėjimas karaliui Kazimierui ir Elzbietai, jei nebūtų iššaukęs susirėmimo su Motieju Korvinu. Jogailaičio numatyta kelionė į Prahą sudarė riziką, kad kariškis Korvinas su savo sąjungininkais užpuls pietinius Lenkijos pakraščius.⁸

1470 m. balandžio 13 d. Kazimieras Sandomire priėmė popiežiaus legatą, kuris aną skatino pradėti kryžiaus karą prieš Jurgį iš Padebrado. Taipgi susitiko su vokiečių imperatoriaus ambasadorium, kuris siūlė sąjungą prieš Motiejų Korviną. Kazimieras pats siuntė laiškus į Prahą, ragindamas Jurgį atsistatydinti Vladislovo Jogailaičio labui.

Šv. Kazimieras prie Polocko

lietuvių kariuomenei vadovavo Goštautas ir Bratinskis; DLK Zigmanto Senojo ten nebuvo.⁴

Dauguvos stebuklas įamžintas Vilniaus (Antakalnio) Šv. Petro ir Povilo bažnyčios Šv. Karių koplyčios reljefe, kur vaizduojamas jojas prieš maskolius šventas karalaitis. Koplyčios sienoje įrašyta: "S. Casimiro apparenite in aere quasi duce exercitus M(agnus) D(ucatus) L(ituaniae) vicit Muscos."⁵

Bet stebuklai paprastai įvyksta po šventojo mirties. Jų išaiškinimas ar priežastingumas glūdi antgamtiškoje

sudarė progą dviem tautiniams valdovams iškilti. Vengrijoje iškilo dinamiškas ir veržlus Motiejus Korvinas (Matthias Corvinus), žymaus karvedžio Jono Hunyadžio jauniausias sūnus. Čekijos karūną paėmė Jurgis iš Padebrado, kuris iš tikro kraštą jau tvarkęs keleris metus ir "niekuomet nesiryžo pralieti kraujo". Abudu valdovai buvo išrinkti 1458 m. Vidurinės Europos tautosose elekcinė monarchija buvo efektingas būdas išvengti svetimųjų dinastijų dominavimo.⁶

Habsburgų požiūriu, vietinių valdovų išrinkimas buvo smūgis jų dinastinei politikai. Karalienė Elzbie-

2. Pasiruošimas karui.

1471 m. kovo mėn. 22 d. Kazimierui viešint Vilniuje, Jurgis iš Podebrado mirė Prahoje. Atsirado daug pretendentių, tačiau birželio 9 d. čekų pasiuntiniai atvyko į Krokuvą ir iškvietė Vladislavą į karalius. Po savaitės tėvo, vyskupų ir didikų akivaizdoje Vavelio pilyje Vladislovas Jogailaitis iškilmingai priėmė Čekų karalijos sostą.

1471 m. liepos 25 d. Vladislovas išvyko į Čekiją su 10,000 lenkų raitelių palyda. Pakeliui jam buvo įteiktas nuo Korvino pasiuntinių karo skelbimo raštas. Rugsėjo 21 d. Prahoje lenkų vyskupai vainikavo Vladislavą Čekų karaliumi. Po to lenkų raiteliai grįžo namo nė karto nepanaudoję savo ginklų. Jų dalyvavimas karūnacijoje bent padabino iškilmes.

Čekijos sosto laimėjimas džiugino karalienę Elzbietą, tačiau Vengrijos žemė jai buvo dar brangesnė. Ten bevaldydamas jos senelis Zigmantas pasiūlė Vytautui karaliaus vainiką. Vengrijoje mirė ir Elzbietos tėvas imperatorius Albrechtas II. Istorikas Josef Garbacik šitaip apibūdino Elzbietos Habsburgaitės motyvus:⁹

... siejosi ne tik tai jos giminės teisės ir jaunų dienų brangūs prisiminimai, bet ir jos politinė mintis, kuri traukė labiau į pietus ir vakarus, o ne rytus. Ji savo vyrui Kazimierui ji turėjo stiprios įtakos. Dėlto ir jo dėmesį suko į pietus nuo rytų, su kuriais buvo surišti Lietuvos reikalai ir kur Lietuvos didikai reikalavo budėti arba patį karalių, arba duoti vieną iš savo sūnų. Tačiau vienas jau buvo nusiųstas į Čekiją, o antras buvo užsimota pasodinti Vengrijoje. Tuo antruoju buvo šv. Kazimieras.

Kaikurie vengrų didikai buvo priešingi Motiejui Korvinui. Keli vyskupai, įskaitant ir arkivyskupą Joną Vitezą, ir 16 magnatų norėjo antrojo Kazimiero sūnaus Kazimiero. Karalaitis Kazimieras buvo vos trylikos metų amžiaus. Bet buvo laikomas gabi. Vavelio pilyje pasirodė vengrų pasiuntiniai, kurie karaliaus Kazimiero prašė leisti sūnui Kazimierui tapti Vengrijos karaliumi. Jie žadėjo Kazimierą stipriai paremti. Karalius prižadėjo atsiųsti savo sūnų.

Iš pradžių karalaitis neturėjo jokio noro įsėsti į Vengrijos sostą. Tėvas jį privertė sutikti.¹⁰ Daugelis lenkų didikų nebuvo linkę karalaičio atiduoti vengrams. Karalius kitaip nusprendė. Jis norėjo pasodinti savo sūnus į Čekijos ir Vengrijos sostus, kadangi jų motina buvo Ladislovo sesuo. Atseit jie buvo dėdės teisėti įpėdiniai. Karalaičiai buvo pasiūsti pagal vyreniško tvarką. Tokia tvarka buvo priešinga paveldimos monarchijos principui. Pagal paveldimos monarchijos principą pirmagimis sūnus turėtų būti įpėdinis į Vavelio pilies sostą.

Karalius Kazimieras sušaukė savo patarėjus ir didikus ir į juos prabilo: “Mes pranešame, kad vengrų prašymas pasodinti mūsų sūnų Kazimierą Vengrijos sostan buvo mūsų maloningai priimtas. Mes užtikriname vengrų pasiuntiniams, jog jų noras bus išpildytas, ir mes jau pranešėme mūsų sūnui pasiruošti reikšmingam vainikavimo momentui... Jau kurį laiką buvo mūsų noras išplėsti mūsų įtaką į kaimyninius kraštus be kraujo praliejimo. Laikas pagaliau atėjo. Užtat prašome jūsų paramos”.¹¹

Lenkų ponai pritarė karaliui Kazimierui ir sutiko remti karalaičio žygį.

3. 1471 m. žygis.

Vengrijon iš Krokuvos buvo pasiųstas 12 metų berniukas su 12,000 kareivių. Toje kariuomenėje buvo daug vokiečių algininkų ir 1000 totorių.¹² Pradėdamas žygį Kazimieras 1471 m. rugsėjo 20 d. paskelbė Korvinui karą. Kazimiero vardu surašytas raštas buvo išstas kaltinimas Motiejui Korvinui, įrodinėjant, kad jo teisės į Vengrijos sostą esančios be galios. Tai buvo pastovi motinos tezė, kuri šitam “beteisiui įsibrovėliui” niekada nesigailėjo piktų žodžių ir aistringos paniekos. Kazimiero atsišaukime toliau nurodoma, kad Motiejus leidžias turkams plėsti vengrų žemę ir krikščionis imti nelaisvėn. Nebegalėdamas tačiau ilgiau neteisybės kęsti ir norėdamas krikščionis apginti, Kazimieras įžengęs Vengrijon.¹³

1471 m. spalio mėn. karo veiksmai vyko Kazimiero nenaudai. Karinė

vadovybė buvo silpnose Derslavo iš Rytviano rankose, ir šis vis elgėsi priešingai gerų Kazimiero patarėjų nurodymams. Labai mažai vengrų pilių pasidavė Kazimierui. Aplamai Vengrijos didikų opozicija prieš “vaikelį”, kaip vengrai vadino Kazimierą, buvo didelė.

1471 m. rudenį Korvinas sušaukė Vengrų seimą Budoje. Seimas nepripažino moteriškos įpėdinystės teisių, atseit, atmetė Elzbietos Habsburgaitės pretenzijas į Vengrijos sostą. Seimas nubalsavo leisti Korvinui surinkti mokesčių sumą, kuri buvo keturis kartus didesnė už metinę sumą. Tas įgalino Korviną sutelkti didelę kariuomenę. Stebėdami šiuos įvykius, Korvino priešai apleido Kazimierą ir persimetė į Korvino stovyklą. Ėmė mažėti didikų grupė, kuri Kazimierą buvo paskelbusi savo karaliumi. Net didžiausias Kazimiero šalininkas arkivyskupas Vitezas svyravo ir pagaliau 1471 m. gruodžio mėn. susitaikė su Korvinu.

Karalaičio Kazimiero siuntimas Vengrijon nebuvo populiarus Romos kurijoje. Popiežiui rūpėjo sujungti visus krikščionis valdovus prieš turkus. Popiežius Povilas II stipriai palaikydama Korviną, nepritarė lenkų žygiui. Kazimieras popiežiaus legatui Marco Barbo pats atsakė ilga lotyniška kalba, save laikydamas teisėtu Vengrijos paveldėtoju. Išauklėtam motinos legitimizme, Kazimierui buvo įdiegta, kad jis iš Dievo malonės Vengrijos karalius, o Korvinas neteisėtai pagrobęs šv. Stepono karūną. Romai tie klausimai kitaip atrodė.¹⁴

Net Korvino pusėje buvo lenkų kovotojų. Giminaitis Fridrichas III svyravo, neteikdamas Kazimierui jokios pagalbos. Tačiau Kazimieras ir jo patarėjai nenorėjo pasiduoti.

Kariškai žiūrint, Kazimiero žygis buvo fiasko. Neapmokėti algininkai pakriko, pradėjo plėšikauti dvasininkų ir magnatų žemėse. Keli šimtai žuvo. Kazimiero šimtai kareivių dezertyravo. Jokio mūšio neįvyko. Abiejų šalių kariuomenės dar žygiavo viena prieš kitą, kai popiežiaus legatas pasiekė karalių Kazimierą, siūlydamas jam derybas.

Karalaičio patarėjai siūlė pasitrauk-

ti: "Palik 4000 karių Nitrijoje ir pasitrauk!"¹⁵

1472 m. sausio mėn. Kazimieras grįžo Lenkijon. Jis pasitraukė į lenkų tvirtovę. Karaliui Kazimierui šis pasitraukimas buvo gėda. Jo sūnus bailsys! Jis nusiuntė karalaitį į Dobzkių pilį už kelių mylių nuo Krokuvos. Čia karalaitis sėdėjo vienuoje 3 mėnesius. Kai didikai klausė karaliaus, kas atsitiko su Kazimieru, anas atsakė: "Jis apgailėstauja savo pralaimėjimą ir negali akių rodyti karališkajame dvare." Kazimieras sugrįžo į Krokuvą 1472 m. pavasarį.

4. Epilogas

Popiežiaus legatui tarpininkaujant, 1472 m. kovo 31 padarytos metinės paliaubos tarp Kazimiero ir jo tėvo bei Korvino. 1473 m. jos buvo pratęstos. Nuo 1474 m. karalius Kazimieras ėmė pabrėžti nebe Kazimiero teises į Vengriją, o savo pirmagimio. Mat, Vladislovas turėjo nemažai sunkumų Čekijoje.¹⁶

Visas Vengrijon sugrįžti viltis Kazimierui teko palaidoti. Jo tėvui dar liko nemalonus palikimas peštis su Motiejum, kurį popiežius palaikė ir teisėtu Čekijos karaliumi. Šis surinko apie save visus, nepatenkintus karalium Kazimieru. Motiejaus įtaigojo ir Ordino magistrą laikyti priešingai, net ragino lietuvius neklausyti Kazimiero. Motiejaus Korvino vengrai sumušė lenkų karius Silezijoje ir niokojo pačią Lenkiją. Nors veikli Elzbieta leido Kazimiero seseris Jadvygą ir Sofiją už vokiečių kunigaikščių, mezgė santykius, tačiau Vengrijoje iki pat Motiejaus mirties 1490 m. buvo pralaimėta.

Austrų istorikas Jokūbas Caro laiko nesėkmingo 1471 m. žygio į Vengriją priešastimi karalaičio Kazimiero gyvenimo lemiama posukiu į šventumą.¹⁷ Kita vertus, lenkų istorikas Franciszek Papee tam karo žygiui didelės reikšmės neteikia.¹⁸

Istorikas Zenonas Ivinskis šitaip

įvertino to žygio poveikį į šv. Kazimierą:¹⁹

Yra žinių, kad jau trus jaunuolis buvo labai stipriai paveiktas to žygio nesėkmės ir giliai susijaudinęs. Mat, išsėdęs į Vengrijos sostą, jis galvojo stoti į kovą su turkais, su kuriais grumdamsis buvo žuvęs jo dėdė Vladislavas. Turkų veržimasis į krikščioniškus pietryčių Europos kraštus dar nebuvo sustabdytas, ir jauną dar vaikų galėjo čia vilioti krikščionies karžygio pergalė. Žinoma gi, kad bręstančiame amžiuje vaikai daug prisvajoja apie nepaprastus ir nuotykingus žygius, gerai nesuvokdami pačios tikrovės. Nesėkmė jauną Kazimierą taip sujaukino, kad jis kurį laiką Krokuvoje net nesirodė, nors pats karo žygio nebuvo nei jo sumanytas nei vadovautas.

Vis dėlto jaunas karalaitis nepasitraukė iš viešojo valstybės gyvenimo. Tačiau jis daugiau neužsiėmė karo žygiais.

Šaltiniai

1. *Scriptores rerum Polonicarum*, t. II, p. 2, 156.
2. *Acta Tomiciana*, t. IV (1855), Nr. 382, p. 370. Taip pat žr. Zenonas Ivinskis, *Šv. Kazimieras*, p. 122; Stanislaw Załęski, *Jezuicy w Polsce*, IV, 1, Krokua, 1905, pp. 202-203.
4. St. Załęski, p. 202.
5. Tai yra: "Šv. Kazimieras pasirodydamas ore kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kariuomenės vadas nugalėjo maskolius."
6. Pawel Jasienica, *Jagiellon Poland*, Miami, Fla., 1978, p. 196.
7. Ten pat, p. 197.
8. Ten pat, p. 199.
9. Jozef Garbacik, "Elzbieta Rakuska," *Polski słownik biograficzny*, t. VI, 148, p. 253.
10. Sigmund H. Uminski, *The Roya Prince — the Story of Saint Casimir*, Niujorkas, 1971, p. 59.
11. Ten pat, pp. 59 - 60.
12. Ivinskis, p. 39, Jasienica, p. 201.
13. Zenonas Ivinskis, "Kazimieras, šventasis", *Lietuvių Enciklopedija*, XI, South Bostonas, 1957, p. 275.
14. Ten pat, p. 276.
15. Uminski, pp. 62, 64.
16. Z. Ivinskis, "Kazimieras, šventasis", p. 276.
17. Jacob Caro, *Geschichte Polens*, Bd. V, 2-Hefte, Gotham 1888, p. 583.
18. Franciszek Papee, *Studia i szkice historyczne*, 1907, p. 145.
19. Ivinskis, *Šventas Kazimieras*, pp. 39-40.

Kaune Lietuvos nepriklausomybės laikais Didžiosios savaitės metu prie radijo stiebų būdavo milžiniškas kryžius iš elektros lempučių. Prieškarinė K. Daugėlos nuotr.

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRĖTŲ REPLĖSE

(Antrojo pasaulinio karo pabaigos 40-mečiui)

DR. KAZYS ĖRINGIS

(Tęsa iš 1986 m. Kario 2 Nr.)

IV. Tarp Dviejų Okupantų

Šiame straipsnyje tik labai glaustai palietėme atrankinę lietuvių kovą su Maskva, kuri vyko 1940 metais, pirmosios sovietų okupacijos metu ir pirmosiomis savaitėmis, kai vokiečiai užgrobė sovietų užgrobtą kraštą — Lietuvą. Tai tęsėsi iki 1941 metų rugpjūčio 5 dienos, kol galutinai paaiškėjo, kad nacių Vokietija nepripažįsta Lietuvos Sukilimo sudarytos Laikinosios Vyriausybės. Dar prieš tai prasidėjo patekusių į vokiečių nacių spąstus Lietuvos karių nelaimės, kurios klostėsi lygiareikšmiai su tų karių vargais ir nedalia, kurie pateko į Maskvos repres. Ir vokiečiai, ir sovietai tuomet dar buvo Vakarų Europos Valstybių priešai. Skirtumą lietuviams sudarė nebent tai, kad sovietai pakrikę bėgo, o vokiečiai veržliai žygiavo pirmyn, ir tos skirtingos aplinkybės skirtingai įtakojo Lietuvos karių likimą.

Pagaliau Japonija 1941 m. gruodžio 7 d. užpuolė Ameriką, o ši paskelbė karą Japonijai. Japonijos sąjungininkės Vokietija ir Italija paskelbė karą Amerikai. Sovietai 1942.I.1 prisijungė prie Atlanto Chartos ir Jungtinių Tautų Deklaracijos. Ir tuo susikūrė Pasaulinė Karinė Antifašistinė koalicija, kuri kiek glaudesnės pasidarė po 1943.I.14-24 Kasablankos konferencijos.

Tuo metu (nuo 41.VI.23) ir vėliau Lietuvos savisaugos dalys vokiečių okupacijos sunkiausiomis sąlygomis Lietuvos 1939.IX.1 Neutralumo įstatymo vardu trejis metus gynė Lietuvą nuo Sovietų armijos parengtų ir aprūpintų užfrontės karinių diversantų masinio įsiveržimo ir teroro. Pagaliau, artėjant sovietų antrajai okupacijai, 1944 metų pavasarį savisaugos dalių kovos įgavo kitą prasmę ir tie daliniai išsisklaidė.

Sovietams antrą kartą 1944 metų vasarą okupavus Lietuvą (didžiąją jos dalį), frontas sustojo Žemaitijoje ant Dubysos upės, o Suvalkijoje — Rytprūsių pasienyje. Maskva, pavojingiau negu vokiečių naciai laužydama Haagos 1939 metų Konvenciją, draudžiančią užgrobtų kraštų vyrus imti į

priešo armiją ir siūsti į kitas šalis grobikiškiems tikslams pasiekti, 1944 metų rugpjūčio 8 d. griebsi mobilizacinės prievartos prieš 1908 - 1926 metais, t.y. 19 metų tarpsnyje, gimusius vyrus. Žymią dalį jaunuolių, įskaitant ir šio straipsnio autorių sovietų dvi teroro divizijos sugaudė, dažnai šaudydamos žmones be įspėjimo. (Pažymima, kad gaudynėse sovietai tada nušovė kelis tūkstančius vyrų).¹⁰ Tai vykdė sovietų ketvirtoji specialių uždavinių divizija, dislokuota Šiaurės Lietuvoje (divizijos vadas — generolas Pašov; divizijos štabas — Šiauliuose) ir Antroji, — paskleista Pietryčių Lietuvoje (divizijos vadas — generolas Vetrov; divizijos štabas — Vilniuje).¹¹ Gaudynių teroras ir šaudymai ypač sustiprėjo po 1944 m. rugsėjo 10 d., Maskvos NKVD komisaro Berijos pavaduotojui NKVD generolui Kruglovui apsilankius Lietuvoje.¹⁴ NKVD kariuomenės specialių uždavinių ir gal prikamandiruočių armijos žvalgybos dalinių Panevežyje vadus jis instruktavo 1944.IX.14.

Pradžioje į sovietų mobilizacinius pasišovimus atsiliepė mažai jaunuolių. Bet vėliau, visuotino teroro, plėšimų ir net šaudymų akivaizdoje, nemaža dalis vyrų pakluso mobilizacinei prievartai. Jie laikinai pasirinko neva mažesnę blogį: daugelis nusprendė ateityje pabėgti iš sovietų armijos, gerai žinodami, kad raudonasis okupantas laužo 1939 metų Haagos Konvenciją ir neturi teisės mobilizuoti karo tarnybai užkariauto krašto vyrų, lygiai kaip neturėjo tokios teisės ir rudasis grobikas.

Taip, Maskva mobilizacinio teroro priemonėmis 1944-1945 metais **privertė paklusti karo tarnybai 108,378 lietuvius** ir Lietuvos gyventojus. Lietuviškoje sovietų spaudoje buvo nuorodų (12 ir kt.), jėga ar "geruoju" mobilizuotieji po 1944 m. rugsėjo 16 d. į frontą nebepateko. Bet tai neteisinga. Visų pirma, Vokietijoje pagautus pabėgėlius ir darbus nacių išvartus lietuvius sovietai tuojuos surūdė į veikiančių armijų dalis ir neapmokę išvarė į frontą. Šio sovietų nežmoniškumo išvengė tik visai nusilpę nacių katorgininkai. Be to, ką tik patyriaus, kad 1944 m. lapkričio 25 d. Lietuvoje pagau-

tas lietuvis tamavo atsarginiame pulke Polocke ir 1945 m. pradžioje pateko į frontą. Vokietijoje prie Šteto (Szczecin), o vėliau — prie Berlyno. Šis buv. karys tvirtina, kad Polocko atsarginiuose pulkuose apmokinimą praėjo apie 5,000 lietuvių, ir matyt dauguma pateko į frontą. Nors nurodytas skaičius gana didelis ir autoriui neteko sutikti karių, tarnavusių Polocke, bet atmesti šį šaltinį nėra pagrindo. Greičiausiai — tai Vakarų žemaičių kelias į frontą.

5. Jiems Duoti Priešmirtinio Dainų Kumyrol

Sovietų okupantai prievartiniu būdu sumobilizavę ir sugaudę 1944 metų vasarą ir ankstyvą rudens lietuvius, daugumą jų išvežė Rusijon į Jarcevos miškus, 80 km ryčiau Smolensko. Tuose miškuose buvo telkiami 251, 252 ir 253 atsarginiai pulkai, užpildyti lietuviais. Atskirai netoliese buvo latvių ir estų pulkai.

6. Karių Buitis ir Badmirystė

Karinė stovykla — tai buvusi vokiečių pafrontės gerai įrengtas sausokuose pušynuose žemiųjų miestelis. Kadangi fronto linija palyginti buvo buvusi visai arti (gal už 2 km), tai vokiečių kariai, matyt, gyveno tik pirmame narų aukšte, kiek žemiau žemės paviršiaus. Tačiau sovietai lietuvius dviejuose narų aukštuose taip sukimšo, kad apie miegą aukštininkiams nebuvo nei kalbos. Visi sumigdavome “Z” raidės pozoje ant vieno šono. Visi naktį versdavomės ant kito šono — tik kartu. Tai varginantis ir žiaurus žmogaus išniekinimas.

Kiekviena kuopa, jos keturi būriai, turėjo dvi žemines, išvaizdų kiemelį, ginklinę, sandėliuką. Tai ir viskas. Už ribos “prausykla”, kiek nuošaliau — išvietė. Nežinia, kaip ten prausėsi vokiečiai. Bet sovietai mus prausė taip: prinešdavome ant stulpų pastatytą statinę vandens. Iš statinės išvestas juosmeno aukštyje skylėtas vamzdis. Iš vieno skylučio vanduo tik lašėdavo, iš kitų — silpnai čiurlendavo. Tai būdavo ne prausimasis, o veido “tin-kavimasis” savu prakaitu. Būdavo rizikinga naudoti muilą, nes būrininkai rungdavosi už būriui priklausomą vandens lygį, ir dėl to buvo galima likti muiluotam.

Kiekvienas karys žeminėje turėjo pagalvėlę, antklodę, ir dvi “baltas” paklodes. Rusai turėjo sukūrę toje žmonių kamšatyje ištisą gultų klojimo teroro sistemą. Visi kartu su puskarininkiais keldavosi žaižo greitumu, ir iki pusės nuogi (lapkričio mėn. — su marškiniais) mankštindavosi. Anks-tyvesniųjų paklotus gultus dėl kamšaties dažnai pa-

žeisdavo vėlyvesnieji. Atėjęs būrio vadas ar būrininkas dažnai viską sujaukdavo ir reikėdavo kloti iš naujo. Su “neklusniais” užsiimdavo individualia treniruote. Jiems reikėdavo bėgti, gulti, stoti, gulti, šliaužti ir taip be galo. Didžiausius “neklauzadas” vaikydavo net iki pusryčių apie valgyklą, kad visas pulkas matytų!

Maistas buvo blogas: beriebalinė badmirystė. Politiniuose užsiėmimuose mums aiškino, kad “draugas” Stalinas lietuviams, kaip neužsigrūdinusiems, paskyrė antrą davinį. Rusams ir kitoms tautybėms, esančioms apmokyme, buvo skirtas trečias davinys. Frontininkams — pirmas. Tai panašu į teisybę. Bet maisto vogimas pulko sandėliuose ir valgykloje buvo neapsakomas, neturėjo nei saiko nei ribų. Valgykla dažnai gaudavo amerikietiško kiaulienos tušinio. (Ant dėžių būdavo užrašyta rusiškai — svinnaja tušonka). Bet kariai tą produktą matydavo tik tiek, kiek mato savo ausis! Kartais šių konservų riebalų dalis patekdavo į sriubas. Vakarais, ypač dirbant valgykloje, kareiviai galėdavo iškaulyti sriubos. “Besočiai” tiek prisirėbdavo, kad net suviduriuodavo, o galiausiai net pradėjo sirgti dizinterija.

Patalynę ir baltinius keisdavo labai retai. Utėlmušinė pirtis buvo Jarcevos mieste. Utėlmušinėje maudymosi sąlygos nežmoniškos, purvynė, nėra šilto vandens. Utėlmušinėje viską išvogdavo, nes neva kas būdavo odinio iš namų — viskas “sukaisdavo”, o vilna — “susiraitydavo”. Pro utėlmušinę nieko nebūdavo galima pranešti. Du kartus pranešiau plonų lašinių gabalą, aiškindamas kad tai muilas. Lašinius saugojau utėlmušinėje kaitinamų kelnų kišenėje, nes visur kitur viską išvogdavo. “Išsimaudžius”, išeinant iš utėlmušinės, karius ištepliodavo muilu “K”. Masinės utėlių invazijos nebuvo. Lapkričio mėnesį išdavė žieminius baltinius ir jų visai nekeitė. Nuvarė prie Dniepro upės, jos užtakių, kad patys tame geliančiai šaltame vandenyje išsiplautume. Vanduo buvo pilnas dumblių žydėjimo liekanų ir “Lemna giba” (?) smulkių pludėnų. Plaunant, baltiniai gausiai “prisižardydavo” šios bjaurios organinės masės. Baltiniams išdžiūvus, iš jų ilgai birėjo augalinės liekanos. Neatrodė, kad šį vargą galima būtų paaiškinti pulko ar divizijos skalbyklų nepajėgumu. Tai grynai sovietiška karių asmenybės sutriuškinimo sistemos dalis.

Kai atvykus į pulką kariškai aprenę — vieni rūbus supakavo ir sudėjo į sandėlį, kad išsiųstų į Lietuvą. Kiti 3 pagal galimybes išpardavinėjo, o treči — suplėšė ir išmetė. Net šiandien man negera prisiminus, kai rusė, — vargo pelė, neišmintin-

gai man už naują švarką pasiūlė dvi bulvines lepioškas (bandeles). Įžeistas tą švarką taip pat suplėšiau ir išmečiau. Betgi iš bataliono sandėlio viršininkai visur daiktus tuojaus išvogė. Lygiai taip pat viršininkai viską išvogė iš mūsų lagaminų ir lagaminėlių, sukrautų kuopų sandėliuose. Smulkmėnos liko tik kišenėse, kol nuvarė į utėlmušinę.

Vagys ir Vadai

Tad kasgi buvo tie vagys ir tie viršininkai? Iš bataliono sandėlio drabužius išvogė žemesnio rango karininkai ir būrininkai, o iš kuopų sandėlio — puskarininkiai, nuolaidžiauojant aukštiesiems vadamams. Tai būdas, tai direktyvinė sistemos dalis — sutriuškinti asmenybę.

Visų trijų lietuvių atsarginių pulkų visų rangų karininkai buvo rusai ar kt. kitataučiai. Lygiai taip pat visi rusai ar kitataučiai buvo puskarininkiai, viršilos ir būrininkai. Bet šių vadų tarpe, kaip retos išimty, buvo Lietuvos kariuomenės puskarininkų ir viršilų. Būrių vadai buvo jauni karininkai, kariniai profesionalai. Būrininkai buvo menki karo mokslo žinovai, atrodo gerų dėdžių globojami nuo fronto armijos simulantai. Kuopų vadai ir aukštesnieji viršininkai, nėra abejonių, buvo Armijos Politinės valdybos kruopščiai parinkti politrukai ar net gal komandiruoti ir iš NKVD Kariuomenės lietuvių smaugliai, tikri palydovai ir mirtį. Jie viešame mokymo procese reiškėsi mažai, su užsiožiuovaisiais kariais aštrių konfliktų vengdavo. Būdingu atveju galima laikyti tokį: tarnavusiam Lietuvos kariuomenėje naujokui kuopos vadas aiškino kažką politiškausiai svarbaus ir klausė ar aišku. Šis išsitempęs atsakė: „Aišku, bet esuprantama!“ Tada vėl aiškino ir klausė ar suprantama. O šis vėl: „Suprantama, bet neaišku!“ Kelis kartus sužaidęs žodžiais kuopos vadas karį pavadino gudriu durnium ir nenubaudęs nuėjo.

Nužmoginantieji Užsiėmimai ir “Laisvalaikiai”

Užsiėmimai būdavo labai sunkūs (nes buvome alkani), neracionalūs, nužmoginantys. Užsiėmimų programoje buvo ir tokių asmenybę naikinančių dalykų, kurių kitų kraštų armijose nėra. Pavyzdžiui, 35 km kuopos žygis pamešti pulko „valgyklai“ malkoms pusrąsčių (pameštą kurą išsivežioja mašinomis viršininkai!), 35 km pulko popietinis naktinis žygis nešti šieną į geležinkelio stotį (abiem atvejais žygis su krūviu apie 17 km), skyriaus daugkartinis per dieną žygis į artimiausią mišką nešti sienojį ir pan. Tokie net laukiniams nebūdingi „grūdinantieji“ žygiai nevienam palengvino apsisprendimą pabėgti pas partizanus.

Pulko ir kuopos ūkis — tai neįsivaizduojamas elgetynas. Nei vieno žmoniško kirvio, nei pjūklo, nei priemonių jiems pagalašti. Jokių vinių ir jokių indų. Vinis gaminome iš fronto linijoje surinktų vielų, o arbatai gerti puodelius ir sriubai nešti kibirėlius gaminome iš amerikietišku konservų dėžučių. Šias visas priemones kuopa nuo kuopos privalėjo akiplėšiškiausiu būdu vogti, o ir labai stropiai saugoti. Sargybos būdavo žeminėje ir kuopos kieme. Daug būdavo ir kitokio pobūdžio varginančių sargybų.

Laisvalaikį nebūdavo jokių, nors sekmadieniais užsiėmimų nebūdavo. Viršininkų viršininkai, viršininkėliai sąrašinio laisvalaikio metu tai išrikiuodavo, tai vėl paleisdavo: ar tai skyrius, ar būrius, ar visą kuopą. Išrikiavę tikrindavo ir skaičiuodavo padalinio guzikus, žvaigždutes, antpečius, pilotes, diržus, kario knygetes „apmotkes“, šampalus, pagaliau rankšluosčius, marškinius ir paklodes. Kiekvieno objekto patikrinimui dažniausiai išrikiuodavo atskirai ir vėl paleisdavo. Savus antrus ar šiltesnius marškinius atimdavo.

Tuose atsarginiuose pulkuose lietuvių komjaunuolių ir partiečių nebuvo. Nebuvo jų ir tarp vietinių rusų. Visus vienodai vargino programiniai politiniai užsiėmimai ir privalomas kinas, lygiai kaip ir sekmadieniniai filmai. Ten dauguma karių išvargę miegodavo. Bet juos nuolatos prikeldavo ir primindavo: žiūrėkit jus, prostitutės, patriotinį filmą!

Pagaliau išmušė valanda pulko susirinkime kariais išreikšti kovos ryžtą ir neapykantą priešui. Iš išanksto organizuotų pasisakymų nieko neišėjo, nes vienas kalbėjo, kad jis pasiilgęs Lietuvos ir saviškių, o kitas reiškė mintį, kad perkėlus į Lietuvą ir į 16-tą diviziją geriau maitins negu čia tame badmirio miške. Tuomet nepatenkintas prabilo pulko vado pavaduotojas politiniams reikalams ir pareiškė, kad susirinkusiems pavyzdiniams kariais, jų atstovams, pridėra kalbėti apie kovos uždavinius ir reikia pasmerkti grobikus. Pamokęs pulkininkas vėl pasiūlė, mtyt surežisuotiems pasisakyti. Tuomet pakilo toks pasimetęs karys, patylėjo, ir, visiems nuščiuvus, — iš reto gana garsiai tarė: „noriu...valgyti“. Po to — vargšelis stovi ir tyli. Visi nustebę susižvalgė dėl tokio individualistinio pareiškimo, bet tuojaus pradėjo replikuoti: „valgyti tai turite duoti, vežkite į Lietuvą, nevokite, alkani nebus geri kariai“ ir pan. To visko jau buvo per daug. Pašokęs pulkininkas visą pulką iškeikė, priminė, kad „draugas“ Stalinas lietuviams išskyrė antrą davinį, viską neva gauname, ir todėl jokie skundai nepriimami. Taip pasibaigė didžiausias iš visų mitingas.

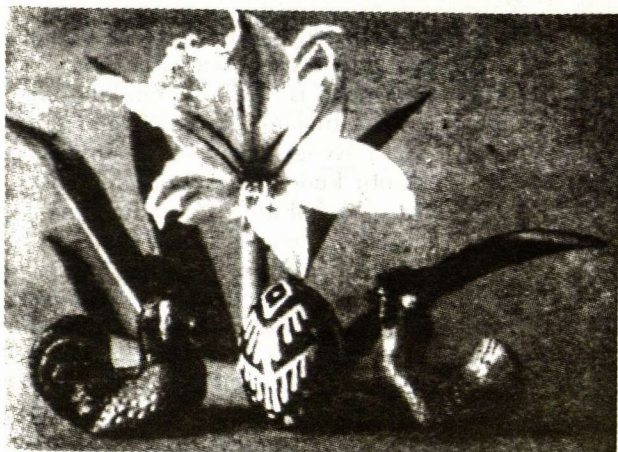
9. Daina — Priešmirtinis Kumyras

Būdinga, kad nei pulkų politinė vadovybė, jų grupės, nei rikiuotės karininkai visai nedraudė dainuoti. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės dainų, kurios buvo vienintelės, neskaitant vienos-kitos sukurtos Lietuvos Savisaugos batalijonuose ar gimusios tautos gelmėse. Tie politrukai “nežvejojo” ir patys nekūrė sovietų santvarką liaupsinančių ir maskoliškai priešą keikiančių dainų. Jie tik atsargiai skatino dainuoti rusiškai ten, kur karininkai buvo labai geri dainininkai. Bet jie visi gerai žinojo, kad iš to nieko neišeis. Ir taip nuo ankstyvo ryto iki vėliausios nakties tuose Jarcevos pušynuose skambėdavo lietuvių kariškos dainos. Jos ypač gražiai skambėdavo kalusantis iš šalies, ypač kai kuopos dainuodavo su pakilia nuotaika. Tai buvo pragiedruliai pražūties grėsmėje. Priešas, iki įniršio pasitenkinęs, klausydavosi dainų manydamas, kad po dienos, po savaitės-kitos “šakalai mūsų visų griauš kaulus”! Tuo tarpu pasmerktoji jaunoji Lietuva kariškose dainose gyveno savo svajonių, prisiminimų ir vilčių pasaulyje.

Tik gerai įsidėmėtina, kad daina kartu simbolizavo ir prievartą, grubią ir nepermdaujamą. Karininkams buvo duota teisė išreikalauti dainą betkada ir betkur. Už šio įsakymo nepildymą ir karininkus baudavo. Todėl daugybės būrių, rečiau kuopų, vyrams kol “ateidavo noras dainuoti”, tekdavo bėgti — gulti — šliaužti (!), arba išklausti šį grasinimą. Todėl neteisingai Ilja Erenburgas rašė, kad vokiečiai, neturėdami kilnių karo tikslų, — nedainuodavo. Čia reikalas daug paprastesnis: jų niekas nevertė dainuoti.

Tuo tarpu sovietų grobikiškos armijos kariai buvo “maitinami” prievartos produktu — priešmirtiniu dainų kumyru. Maskva toleravo net jai nepakenčiamus dalykus: pabaltiečių “tautinius” karinius dalinius ir jų tautines dainas.

Beje, ir D. Levinas pažymi, kad 1942 metais formuojant 16-ją “Lietuviškąją” diviziją apmokymo metu sudarytieji beveik grynai iš Lietuvos žydų kai kurie padaliniai (būriai, kuopos) naudojo Yiddish kalbą, ypač ten kur karininkai ir puskarininkai buvo žydai. Be to, žydų bendruomeninės maldos ir vakarinio laisvalaikio dainos skambėdavo Yiddish ir Hebrew kalbomis.⁵ Tai, žinoma, ne Maskvos nuopelnas, o Nepriklausomos Lietuvos Konstitucijos tautybių globos pasekmė. Mat Lietuvos žydai galėjo savas kalbas išmokti. Tik todėl jie pražūties keliuose galėjo savomis kalbomis išreikšti žydų bendruomenės vertybes.

Bet 1944 metais ir vėliau lietuviai kariai katalikai prie jokių aplinkybių grupiniai melstis negalėjo, krikščionybė buvo ujamą, iš jos buvo tyčiojamas. Smulkius religinius ženklus kariai turėjo stropiai slėpti, nes buvo reikalaujama padėti sandėliuose, iš kur viską išvogė.

Savaime suprantama, kad Lietuvos žydai kariai buvo įniršę ant vokiečių nacių už jų namiškių išteriojimą ir išžudymą. Betgi lygiai taip pat žiauru, kaip nurodo D. Levinas,⁶ kad išlydintieji karius į totalinę mirtį ir sunkiausius sužalojimus sovietų komisarai mitinguose žydų kariams “saldžiai suokė Yiddish kalba, į pirmą planą iškeldami nevaldomo keršto sąskaitas fašistams už namiškių išžudymą Lietuvoje”.

Taigi, du Lietuvos valstybės priešai turėjo ne tik bendrus, bet ir visiškai skirtingus jos piliečių naikavimo metodus.

LITERATŪRA

10. Daumantas, J. *Partizanai*. 3-čias pataisytas ir papild. LEIDIMAS. Chicago: Į Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 1984, 572 psl.
11. Burlitski, G. MVD Pulkininko Pareiškimas. 431-438 psl. Kn. *Partizanai*. 3-čias pataisytas ir papild. LEIDIMAS. Chicago: Į Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 1984.
12. Dobrovolskas, J. Lietuviai kariai didžiojo tėvynės karo frontuose. Vilnius.
5. Levin, D. *Participation of the Lithuanian Jews in the Second World War* (Summary)
6. Žalys, K. Lietuvos istorija — faktai ar nuomonės? Tėviškės Žiburiai, 1984, Nr. 4.

(Užbaiga)

LIETUVIŲ TAUTA NEPAKLUSO VOKIEČIŲ MOBILIZACIJAI

(Amerikos Pasiuntinybės Stockholme analizė)

Iš anglų kalbos vertė BRONIUS NEMICKAS

Jungtinių Amerikos Valstijų Užsienio Tarnyba
Amerikos Pasiuntinybė
Stockholmas, Švedija
1943 m. balandžio 8 d.

Nr. 1620

Tema: Lietuvos 1943 m. kovo mėnesio radijo pranešimų apžvalga.

Pagarbiajam Valstybės Sekretoriui, Vašingtonas

Gerbiamasis:

Turiu garbės nurodyti į 1943 m. kovo 9 d. pranešimą nr. 1502, vardu "Lietuvos 1943 m. vasario mėnesio radijo pranešimų apžvalga", ir siūsti panašų kovo mėnesio pranešimą, paruoštą Specialiojo skyriaus Lietuvos radijo stebėtojo.

Apžvelgiamojo periodo gal įdomiausias įvykis buvo vokiečių kampanija, maginanti lietuvius į karinę tarnybą, pradėta baigiantis vasariui (minėta ir pranešime Nr. 1502). Kovo programa prasidėjo Reicho komisaro Rygoje, generalinio komisaro Kaune ir pirmojo generalinio tarėjo Kubiliūno pakartotinais atsišaukimais stoti į kariuomenę (Wehrmacht'ą) ar darbo dalinius. Turimi įrodymai leidžia manyti, kad vokiečiams nesisekė įvykdyti savo plano, priimto, atrodo, vasaryje, įsteigti "Lietuvių legioną", vadovaujamą generolo Wysocki'o, SS Brigadefuehrerio¹ ir vokiečių žandarmerijos šefo Lietuvoje. Stockholmą pasiekę privatūs pranešimai nurodo, kad lietuviai atsisakę stoti į šį legioną dėl vokiškos jo vadovybės ir dėl galimybės, kad jis gali būti išsiųstas toli nuo Pabaltijo kovoti už vokiečių reikalą.

Kovo 19-tą vokiečių kontroliuojamo radijo propaganda pradėjo naują giesmę, paskelbdama tikrai žinomų ir populiarių lietuvių atsišaukimą, kviečiantį "savanorius" į Lietuvių legioną. Tuo pat metu pranešta, kad vokiečiai prižadėjo artimoje ateityje sušaukti "Lietuvių atstovų konferenciją."

Po to ėjo kovo 22 d. pranešimas, kuris informavo apie kovo 20 d. Kaune įvykusias "lietuvių karinių bendradarbių pirmosios grupės" užfrontės tarnybon už Lietuvos sienų išlydėjimo

iškilmės. Sprendžiant iš "valio" šūksnio, ši grupė turėjo būti labai maža ir susidėjo gal tik iš kiekos technikų. Majoras generolas Just'as, vokiečių karinis komendantas Lietuvoje, ir pirmasis generalinis tarėjas Kubiliūnas pasakė kalbas, atsisveikindami vyrus ir t.t. Ypač pažymėtina, kad generolas Just'as nepaminėjo nei Hitlerio, nei jo vyriausybės; taip pat nieko nekalbėjo apie žydus, plutokratus ir t.t., bet pabrėžė Wehrmacht'o 1941 m. lietuvių tautai teiktąją pagalbą ir dabartinę Vokietijos viltį, kad visi europiečiai, į skaitant ir Lietuvius, rems vokiečių karo pastangas. Gal dar labiau pažymėtina, kad nei generolas Wysocki's, naujojo Lietuvių legiono paskirtasis šefas, nedalyvavo šiose iškilmėse, nei legionas nebuvo užsimintas.

Pagaliau kovo 25 ir 26 d. Lietuvos radijo stotys paskelbė atsišaukimą apie Lietuvių "inžinerijos bataliono" steigimą. Batalioną formuosiąs majoras generolas Just'as, t.y. vokiečių kariuomenė (vėl neminimas legionas ar generolas Wysocki's).

Galima prileisti, kad anksčiau minėtos "Lietuvių konferencijos" delegatai turės galvoje savo krašto laisvę, bet esamomis aplinkybėmis vargan jie galės padaryti daugiau, kaip tik pripažinti būtinumą ginti savo kraštą nuo Sovietų.

Kita kovo mėnesio radijo pranešimų naujovė — tai Romos katalikų bažnyčios pamaldų translacija. Tai tikrai savo pobūdžiu antibolševikiška naujovė.

Pranešimas suteikia žinių apie lietuvius darbininkus Vokietijoje. Pranešama, kad Lietuvis tarnautojas, gyvenęs Dresdene, paskirtas "patikėtiniu" savo tautiečiams Reiche. Pastarieji taipgi atrodo, yra verčiami propagandos sumetimais per radiją sveikinti savo gimines ir draugus namie, papasakojant jiems apie savo gyvenimą.

Prieš sąjungininkes nukreiptoji kovo mėnesio propaganda pabrėžė tam tikrus britų ir amerikiečių spaudos prosovietinius pranešimus, primenančius, kad Rytų Europoje rusams bus duotos laisvos rankos. Tačiau Pasiuntinybės radijo stebėtojas mano, kad ypač lietuviai atmeta tokią propa-

gandą, tvirtai įtikėję į Atlanto Chartą. Tuo pat metu vokiečiai išnaudoja sau tam tikrą rusų propagandą apie Pabaltijo valstybes, pvz., kad jos laikomos Sovietų Sąjungos "integraline dalimi".

Taip pat ypač įdomu pabrėžti, kad Lietuvos radijas, rodos, tik vieną kartą (kovo 5 d.) užsiminė privatinės nuosavybės grąžinimo (denacionalizacijos) klausimą (nors Latvijos ir Estijos radijai po keletą kartų kalbėjo ne tik apie nuosavybės grąžinimą, bet ir apie su juo susietas iškilmes). Tam, turbūt, esama dviejų priežasčių: a) daugelį vokiečių apgyvendinus Lietuvoje ir po 1941 m. vokiečių okupacijos čia jiems davus nuosavybes, praktiškas šios politikos įvykdymas bus daug sunkesnis ir lėtesnis, kaip Latvijoje ir Estijoje, ir b) Švediją pasiekė žinios apie neganėtiną Lietuvos ūkininkų "kooperaciją" (palyginus su latviais ir estais), tiekiant vokiečiams maisto gaminius; dėl to, atrodo, maža jų (Lietuvos ūkininkų) bus "kvalifikuotų" atgauti savo nuosavybę.

Praktiškai tik vienintelis kitas ekonominis klausimas, paliestas radijo kovo mėnesį, tai Gemeinschaftsbank Ostland (Rytų krašto bendruomenės

banko) pirmoji sukaktis; sakoma, kad bankas dabar turi savo skyrius visame Rytų krašte (Ostland) ir banko balansas yra 230.000.000 reichsmarkių.

Jums pagarbus

Herschel V. Johnson²

Priedas: 1) Memorandumas.

Numikrofilmuota ir išsiųsta Departamentui Pašto pasirašyto patvirtinimo kopija

Kopija Amerikos Ambasadai Londone

Bylos kopija

Bylos Nr. 711

BHM/lb

Amerikos Pasiuntinybės Stockholme, Švedijoje, 1943 m. balandžio 8 d. pranešimą Nr. 1620, vardu "Lietuvos 1943 m. kovo mėnesio radijo pranešimų apžvalga", priedas Nr. 1.

Memorandumas

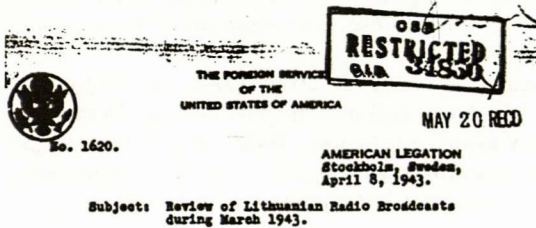
Tema: Lietuvos 1943 m. kovo mėnesio radijo pranešimų apžvalga.

I. Bendra charakteristika

Lietuvos radijo stočių 1943 m. kovo mėnesio pranešimuose pagrindiniai dalykai buvo vokiečių kampanija, viliojanti "savanorius" vokiečių kariuomenėn bei pramonėn, ir tęsta propaganda prieš anglosaksus ir Sovietų Rusiją. Pranešimų naujovė buvo Romos katalikų bažnyčios pamaldų transliacija. Ligi šiol buvo transliuojamos pamaldos tik iš Kauno liuteronų bažnyčios. Pirmos katalikų pamaldos buvo transliuojamos iš Kauno katedros vasario 28 d. ir kovo 4 d. (Šv. Kazimiero dieną), o iš Vilniaus katedros — kovo 14 d. Pamaldų transliacija yra aiškiai antibolševikinė demonstracija.

II. Kampanija į karinę tarnybą.

Be vokiečių propagandos stoti į kariuomenę (Wehrmacht'ą), į darbo dalinius Reiche ar rytų fronte, buvo dvi savaites kone kasdien kartojami Reicho komisaro Rygoje, generalinio komisaro Kaune ir pirmojo generalinio tarėjo generolo Kubiliūno atsišaukimai. Sunku spręsti iš vokiečių pareigūnų cenzūruojamų radijo pranešimų, ar ši propaganda buvo Lietuvoje pasėkminga. Tačiau tikra, kad lietuvių tauta yra susirūpinusi savo ateitimi, matydama rytų fronte kariuomenę (Wehrmacht'ą), pavojingai sukrėtusią ir raudonąją armiją vis prie Lietuvos sienų artėjančią. Taip pat galima prielasti, kad lietuviai sutiktų su visomis priemonėmis, reikalingomis atremti raudonosios armijos in-

REPRODUCED FROM COPIES OF THE NATIONAL ARCHIVES

AMERICAN LEGATION
Stockholm, Sweden,
April 8, 1943.

MICROFILMED AT THE
AMERICAN LEGATION,
STOCKHOLM, SWEDEN.
DATE APR 19 1943

The Honorable
The Secretary of State,
Washington.

Sir:

I have the honor to refer to despatch no. 1502 dated March 9, 1943, entitled "Review of Lithuanian Radio Broadcasts in February 1943", and to enclose a similar report for the month of March, prepared by the Special Reporting Section's radio monitor for Lithuania.

Probably the most interesting development during the period under review was the German campaign for military service by Lithuanians, which started towards the end of February (and was referred to in despatch no. 1502). The March program began with frequent appeals from the Reich Commissar in Riga, the Commissar General in Kaunas and First Counselor General Kubiliunas, to join the Wehrmacht or labor detachments. The available evidence suggests that the Germans have not met with success in carrying out their plan, apparently adopted in February, to create a "Lithuanian Legion" under General Wysocki, SS Brigadenführer and Chief of the German Gendarmerie in Lithuania. Private reports reaching Stockholm indicate that Lithuanians are refusing to join this Legion, due to the German leadership and the possibility that it may be sent far from the Baltic area to fight for the German cause.

On March 19th the German-controlled radio propaganda began a new line, broadcasting an appeal by certain decidedly prominent and popular Lithuanians for "volunteers" for the Lithuanian Legion. At the same time it was announced that the Germans had promised to convene a "conference of representative Lithuanians" in the near future.

This was followed by a broadcast on March 22nd of the ceremony (held on March 20th in Kaunas) of the departure for service outside Lithuania but "behind the front" of the "first group of Lithuanian military collaborators". Judging from the observing, this group must have been very small, and probably consisted merely of

some

vazijai į Lietuvą, t.y. suorganizuoti savą kariuomenę. Bet, kaip gerai žinoma, vokiečiai yra blogi politikai ir dar blogesni psichologai; jie negali suprasti kitų tautų reikalų ir aspiracijų. Todėl jų įsakymui suorganizuoti Lietuvių „tautinį legioną“, vadovaujamą SS Brigadefuehrerio Wysocki'o, vokiečių žandarmijos šefo, ilgai gasdinusio gyventojus, žinoma, lietuviai nepakluso.

Dabar žinoma, kad 1942 m. spalį ministras dr. Adolf Windecker'is, von Ribbentrop'o atstovas Reicho komisaro Lohse's įstaigoje Rygoje, lankėsi pas Lietuvos generolą Raštikį ir klausė, ar jis sutiktų organizuoti Lietuvių legioną tais pačiais pagrindais, kaip estų. Generolas Raštikis atsisakė, bet vokiečių įstaigos neatlyžo nuo šio plano ligi vasario pabaigos, kol Berlynas įsakė rekrūtuoti lietuvių karinį dalinį (vienetą), vadovaujamą lenkiška pavarde vokiečių SS generolo Wysocki'o.

Iš privačių šaltinių patirta, jog Pabaltijo valstybių kaimo gyventojai atsisako stoti į „tautinius legionus“ iš dalies dėl to, kad vokiečiai yra paskirti šių dalinių šefais, ir iš dalies dėl to, jog nėra tikra, kad legionai nebus išsiųsti toli nuo Pabaltijo kovoti už nacių reikalą.

Trumpai tariant, karinės tarnybos problema Lietuvoje dabar yra skausmingiausia. Pagal vokiečių įsakymą okupuotuose kraštuose kiekvienas turi dirbti kokį nors viešą darbą. Oficialiai paskelbta, kad karinė tarnyba yra „tik savanoriška“. Tačiau kiekvienas, pašauktas sveikatos tikrinti, paprastai buvo spiriamas stoti į kariuomenę. Lietuviai bando visais galimais būdais išsisukti iš karinės tarnybos, griebdamiesi priedangos, pirmoje eilėje vengdami priimti vokiečių šaukimus arba gaudami darbą vietos žemės ūkyje ar pramonėje.

Vėliausias vokiečių įsakymas rekrūtuoti į Lietuvių „inžinerijos batalioną“, vadovaujamą majoro generolo Just'o buvusio Vokietijos pasiuntinybės Kaune karo atašės, buvo pagarsintas kovo 25 ir 26 d., šio vokiečių generolo atsišaukimą Lietuvos radijo stotims paskelbus..

Šį atsišaukimą paskelbus, ankstyvesnieji atsišaukimai — ministro A. Rosenbergo, Reicho komisaro Lohse's, generolo Wysocki'o ir kt. — nebebuvo skaitomi, ir tuo pat metu nieko nebesigirdėjo ir apie „Lietuvių legioną“ ar SS Brigadefuehrerį Wysockį.

Vokiečių propaganda, pradėta 1943 m. kovo 19 d., buvo labai pavojinga lietuvių tautai. Šį kartą pranešėjas perskaitė atsišaukimą, pasirašytą kai kurių aukštesnių vokiečių tarnyboje esančių lietuvių pareigūnų ir kai kurių labai populiarių lietuvių veikėjų įvairiose darbo srityse. Šis atsišau-

kimas kreipėsi į lietuvius „savanorius“, jau užsirašiusius į karinę ir kitą tarnybą, tučtuojau stoti į naująjį legioną. Atsišaukimas buvo pasirašytas visos eilės žymių lietuvių, kuriais pilnai pasitiki visi gyventojų sluoksniai, pvz.: drąsaus patrioto vyskupo Brizgio, profesoriaus dr. Kriksčiūno (lietuvių tautos partijos vado),³ generolo Raštikio, profesoriaus Graurogko (vieno lietuvių karinės organizacijos „Šauliai“ steigėjų), dr. Leimono (didžiausios Romos katalikų organizacijos „Pavasaris“ buvusio pirmininko)⁴ ir kt. Šių asmenų pasirašyto atsišaukimo, žinoma, negalima laikyti tik vokiečių triuku paakstinti vietos gyventojus į vokiečių kariuomenę.

Šio dokumento svarbiausias punktas buvo vokiečių pažadas artimoje ateityje sušaukti „visos Lietuvos“ atstovų konferenciją.

Dėl to tenka priminti, kad dabartinė Lietuvos padėtis yra labai panaši į tą, kuri buvo 1917-1918 m., kai vokiečių armijos okupavo Pabaltijo kraštus, Gudiją, Ukrainą ir kitas Rytų Europos sritis. Bet anuomet kiekvienas šiose srityse turėjo jausmą, kad karas truks neilgai. Tada vokiečiai plėšė Lietuvą, skriaudė ramius gyventojus ir elgėsi tartum jie neketintų niekadoms krašto palikti. Nors okupacinės įstaigos 1917 m. leido šaukti Vilniuje konferenciją svarstyti „vietos ekonominių klausimų ir prisijungimo prie Vokietijos, ši konferencija išrinko Tautos tarybą, kuri 1918 m. vasario 16 d. paskelbė Lietuvą, „nepriklausoma ir demokratine respublika.“⁵ Yra tikra, kad Tautos tarybos narius vokiečių karinės įstaigos griežtai nubaudė ir jų „Nepriklausomybės aktą“ ne tik įsiveržėliai, bet ir lenkų spauda išjuokė. Vienok Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės idėja buvo atgaivinta ir tvėrė (ir tebetveria).

Įdomu pažymėti, kad tarp dabar planuojamos konferencijos delegatų yra labai populiarių patriotų (vienas jų yra profesorius M. Biržiška, kuris pasirašė 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktą). Nėra abejonės, kad delegatai turės galvoje savo krašto laisvę, bet esamomis aplinkybėmis vargu ar jie gali ką daugiau padaryti, kaip tik pripažinti reikalingumą ginti savo valstybę nuo Sovietų.

Šiame sąryšyje verta priminti kovo 22 d. pranešimas (iš gramofono plokštelės) apie iškilmes, „Lietuvių karinių bendradarbių pirmajai grupei“ išvykstant į rytų frontą. Šios iškilmės įvyko Kaune kovo 20 d. Pranešėjas paaiškino, kad „bendradarbiai“ apsirengę vokiečių uniformomis ir kad „Lietuvos karinis šefas“ majoras generolas Just'as ir pirmasis generalinis tarėjas generolas Kubiliūnas atvyko į Nepriklausomybės aikštę Kaune su

jais atsisveikinti. Generolas Kubiliūnas pasakė kalbą lietuviškai, juos atsisveikindamas ir linkėdamas jiems geros sėkmės tarnyboje. Lietuvos himnas, orkestro grojamas, palydėjo šią kalbą.

Antrąją kalbą pasakė majoras generolas Just'as vokiškai. Jis priminė lietuviams jų gyvenimo sąlygas bolševikų okupacijos metu ir Sibiran deportuotųjų lietuvių tragišką likimą. Tada jis pabrėžė, kad, jei bolševikai dar būtų buvę Lietuvoje, tikrai visi lietuviai būtų susilaukę šio baisaus likimo. Pirmasis "bendradarbių" dalinys, jis toliau kalbėjo, parems kariuomenę (Wehrmacht'ą) užfrontėje, ir tuo būdu greičiau baigsis karas. Paskutinis jo kalbos sakiny buvo pasakytas lietuviškai: "Siūlau tris kart suukti valio už lietuvių tautą ir lietuvių kariuomenę!"

Orkestras grojo Vokietijos himną ir "Horst Wessel" giesmę, o po to Just'o kalba buvo išversta į lietuvių kalbą.

Savo kalboje generolas Just'as nepaminėjo Fuehrerio ar jo vyriausybės. Jis nepuolė žydu, plutokratų ir kt., tik nurodė 1941 m. lietuvių tautai Wehrmacht'o teiktąją pagalbą ir paramą, kurios dabar laukia vokiečių kariuomenė iš visų Europos tautų ir iš Lietuvos. Lietuvių pareiga, jis sakė, ginti savą kraštą ir laimėti savo kompatriotų dėkingumą.

Pabaigoje pranešėjas paaiškino, kad dalinys buvo išsiųstas iš Lietuvos tą pačią dieną.

"Bendradarbių" dalinys, atrodo, buvo visiškai mažas, sprendžiant iš generolo Just'o pasiūlyto silpnučio "valio". Be to, keista, kad vokiečių žandarmerijos šefas Lietuvoje SS generolas Wysocki's, kuris prieš kelias savaites buvo paskirtas Lietuvių legiono šefu, nedalyvavo šioje iškilmėje. Nelengva suvokti, kodėl ši "bendradarbių" grupė buvo pasiūsta į frontą atskirai nuo Lietuvių legiono. Turbūt, ši grupė susideda tik iš kokių nors technikų formuosimam specialiam inžinerijos batalionui.

III. Lietuvos darbininkai Vokietijoje

Bendradarbiavimas tarp vokiečių įstaigų ir lietuvių tautos, atrodo, yra nepaprastai sunkus. Tatai aišku net iš Vokietijon išsiųstųjų lietuvių darbininkų pranešimų. Darbininkai, atrodo, šaukiasi teisių, kurias jiems prižadėjo okupantai, versdami juos vykti į Reichą. Taigi 1943 m. kovo 1 d. lietuvių pareigūnas paskelbė per radiją, kad jis paskirtas patikėtiniu visiems lietuviams darbininkams Vokietijoje. Pagal jo paaiškinimą, jis gyvena Dresdene ir jau aplankęs kai kuriuos fabrikus, kur lietuviai dirba, bet pridūrė "negalio ištiesti pagalbos rankos visiems savo tautiečiams visame Reiche".

Vokiečių įstaigos stengiasi išspausti dar didesnę darbininkų skaičių savo pramonei ir todėl nuo 1943 m. kovo pradžios Vokietijoje gyvenantys lietuviai darbininkai gavo "privilegiją" per radiją asmeniškai sveikinti savo tėvus, gimines ir draugus, papasakojant jiems apie savo gyvenimą Reiche. Tačiau šie sveikinimai sudaro įspūdį, kad visi lietuviai darbininkai yra verčiami pasakyti į mikrofoną keletą žodžių, bet tatai jie daro nenoromis, turbūt, žinodami, jog ši "privilegija" yra tiktaia propaganda.

IV Vokiečių reakcija į anglosaksų ir bolševikų propagandą

Lietuvos radijo stočių pranešimai tvirtina, kad Lietuvoje skleidžiama slapta antivokiška propaganda. 1943 m. kovo 10 d. pranešėjas perspėjo saugotis "Maskvos agentų ir kito priešo" propagandos. Toliau pranešėjas aiškino, kad krašte buvo išleista keletas lietuvių pogrindžio laikraščių ir daug lapelių. Šių atsišaukimų autoriai, jis pridūrė, turėtų suprasti, kad jie skaldo vietos gyventojų vienybę kaip tik tokiu metu, kai ji labiausiai reikalinga.

Iš daugelio prieš anglosaksus nukreiptų pranešimų tebūna primintos anglų ir amerikiečių spaudos prorusiškų straipsnių ištraukos. Šie straipsniai, atrodo, yra "nesuprantami" lietuviams klausytojams, kurie, turbūt, netiki, kad jie yra anglosaksų parašyti. Jei lietuviai manytų, kad tuos straipsnius paskelbė amerikiečių ir britų laikraščiai, tai jie būtų sugluminti šios naujos tendencijos, taip "priešingos Atlanto Chartos" politikai.

Būdingą straipsnį, vardu "Europos Saugumas", kovo 10 d. paskelbė "Times". Jo autorius atvirai pareiškė, jog Rytų Europoje saugumas negali būti užtikrintas jokiai tautai jokia Vokietijos rytinio pakraščio mažesniųjų kraštų susigrupavimu be "tikro ir artimo susipratimo su Rusija" ir kad, "nors galima atleisti tiems, kurie šią kardinalinę klaidą padarė 1919 m., bet nebūtų atleidimo už piršimą ją šiandieną pakartoti". Lietuviai klausytojai aiškiai suvokia, kaip pavojinga yra visų mažų valstybių padėtis ir netikra jų ateitis.

Tada, kovo 14-tąją ir vėlesnėmis dienomis, Kauno ir Vilniaus radijo stotys skelbė kitus straipsnius, atspausdintus "New Statesman and Nation", kur buvo rašoma, kad Didžioji Britanija negalėjo laimėti šio karo, nebendraudama glaudžiai su Sovietų Sąjunga, ir todėl Britanijos vyriausybė buvo pasiruošusi "už Rusijos pagalbą sumokėti bet kokią kainą" — net Europos hegemoniją.

Lietuvos radijo stotys 1943 m. kovo 16 d. pranešė tariamai New Yorko "Daily News" paskelbtą straipsnį. Autorius įtikinėjo, kad Suomijos ir Pabaltijo valstybių tautos būtų tikrai laisvos, "tik inkorporuotos į Sovietų Rusiją".

Pagaliau tebūna priminta, jog kovo pabaigoje vokiečių pranešimai ėmė tvirtinti, kad Mr. Eden ir Amerikos vyriausybė yra visiškai vieningi dėl Pabaltijo valstybių ateities statuso, kurį pranešėjo teigimu Vašingtonas formuluoja, kaip "Sovietų Sąjungos integralinę dalį". Lietuvoje, turbūt, niekas netiki tokiam tvirtinimui.

Vokiečių įstaigos kovo 8 d. pradėjo naują propagandą į klausytojus: moters balsas "iš Sibiro pelkių" lietuviškai šaukėsi į visus vyrus gelbėti ją ir kitas lietuves motinas, žmonas bei seseris iš teroro, bado ir Sibiro šalčio. Po to vyro balsas taip pat "iš Sibiro" šaukėsi į lietuvių kompatriotus gelbėti tėvus, brolius ir sūnus iš sovietinės kankynės. Šiuos tragiškus atsišaukimus lydėjo "kaukiantis vėjas ir liūdna muzika". Be to, Kauno karo muziejaus varpų muzika pagrojo giesmę "Marija, Marija...", anksčiau grotą kiekvieną dieną, bet vėliau vokiečių civilinės administracijos uždraustą, kaip patriotinę giesmę.

V. Bolševikų propagandos pastangos

Komunistų kampanija Lietuvoje galėtų būti laikoma beviltiška. Vokiečių įstaigos skelbia per radiją (iš gramofono plokštelių) kalbas, pasakytas prieš dvejus metus lietuvių komunistinio ministerio ir kitų ne lietuvių agitatorių. Šios plokštelės liudija Kremliaus sulaužytus pasižadėjimus. Labiausiai provokuojantis buvo neseniai atspausdintas "Pravdos" vedamasis, Kauno ir Vilniaus radijo stočių praneštas kovo 17 d. Jis teigė, kad Sovietų vyriausybė Pabaltijo valstybes laiko Sovietų Sąjungos integraline dalimi, kadangi tų kraštų tautos, jau nubalsavo jų inkorporaciją į Sovietų Sąjungą*.

Žinoma, radijo pranešėjas griežtai atmetė šį klaidinantį aiškinimą ir paskelbė kai kurias kalbas (iš gramofono plokštelių), pasakytas vadinamos sovietinės Lietuvos vyriausybės ir "liaudies parlamento" narių, tuomi norėdamas parodyti Kremliaus praktikuotą melo politiką. Toliau ėjo išdaviko J. Paleckio pavergtos Lietuvos komunistinio "prezidento" Maskvoje sovietinės liaudies tarybos nariams

*Žiūr. 1943 m. vasario 25 d. Pasiuntinybės pranešimą Nr. 1463, vardu "Sovietų pretenzijos į Pabaltijo sritį", ir 1943 m. kovo 19 d. pranešimą Nr. 1536, vardu, "Pabaltijo egzilai Stockholme protestuoja prieš Sovietų pretenzijas į Pabaltijo sritį".

(?) pasakyta kalba, atšvietusį lietuviams klausytojams raudonųjų komisarių Pabaltijyje įsteigtąjį teroro režimą.

Kovo 24 d. buvo labai savotiška radijo laida, pavadinta "Lietuva, Stalino konstitucijos saulei užtekėjus". Laida buvo pajvairinta gramofono plokštelėmis, perduodančiomis paskutinio Lietuvos ministro pirmininko (?) profesoriaus Krėvės-Mickevičiaus, komunistinio vidaus reikalų ministro Gedvilos ir "sovietinės Lietuvos" komunistinio prezidento J. Paleckio kalbas. Ši radijo laida buvo propaganda prieš Sovietų vyriausybę, kuri ką tik buvo paskelbusi savo intenciją vėl įsiveržti į Lietuvą, arba, kaip Maskvos propagandininkas sakė, "sugrąžinti Stalino saulę" (reiškia — sovietinę konstituciją).

VI. Ekonominiai ir teisiniai klausimai

Berods, tik vieną kartą kovo mėnesį sugrįžta prie privatinės nuosavybės grąžinimo, kuris vasario pabaigoje buvo visame Pabaltijyje pagrindinė (vedamųjų straipsnių titulinė) naujiena. Kovo 5 d. Kauno radijas paskelbė privatinės nuosavybės teisėms (kaime ir mieste) atstatyti dekreto vykdymo taisyklių tekstą. Pagal tą pranešimą, visas nekilnojamas turtas turi būti įrašytas į ipotekos knygas, ir neipotekuoto turto nebūs galima perleisti. Pranešėjas taip pat teigė, kad "repatriantai" (nenurodė — lietuviai ar vokiečiai) gali prašyti atstatomi nuosavybės teisių su sąlyga, jeigu jiems patiems yra leista apsigyventi Lietuvoje.

Kitų ūkinių ar finansinių dalykų nebuvo skelbiama kovo mėn., išskyrus tik tiek, kad 27 d. pranešė jas trumpai pasakė, jog šią dieną bendruomenės bankas Ostland šventė savo pirmąsias metines. Toliau jis sakė, kad šis bankas dabar turi savo skyrius visuose svarbiuose Rytų krašto centruose ir kad jam gerai ėjosi: pirmųjų metų balansas pasiekė — 230,000,000 reichsmarkių ir kad "ginklavimuisi" paskolos išduota — 150,000,000 reichsmarkių.

Pranešėjas neaiškino, kuri valstybė gavo šią paskolą. Atrodo, gal ši suma galėjo būti paskolinta Pabaltijo valstybėms, kurios dabartinio metu neturi kaip padengti didelių karo išlaidų.

Paaiškinimai

1. *Vokiečių nacionalsocialistų partijos laipsniai (titulai) neverčiami į lietuvių kalbą.*

2. *Herschel V. Johnson nuo 1941 m. spalio 21 d. ligi 1946 m. gegužės 5 d. buvo Jungtinių Amerikos Valstybių Pasiuntinybėje Stockholme, Švedijoje, ministerio rango pareigūnas. Nuo 1946 m. gegu-*

Tarnyba Lietuvos kariuomenėje

(Atsiminimų užbaiga)

ANTANAS SKIRKA

Jis atidavė savo pistoletą, bet tiesiog su ašaromis prašė jam palikti labai senos gamybos kardą. Anot jo, tai yra ne ginklas, bet jo protėvių jam palikta atmintis, kaip relikvija. Nežiūrint į jo prašymus, kardas buvo atimtas. Perėjęs sieną vienas lenkų generolas, su kitais lenkų karininkais atvežtas prie 9-to pėst. pulko, atsisakė pėsčias eiti per miestą, į Marijampolės geležinkelio stotį, iš kur turėjo važiuoti traukiniu į paskirtą internuotiems stovyklą. Pulko vadas davė jam paprastą ūkio kuopos gurguolės vežimą. Generolas savo "fasoną" išlaikė ir į stotį važiavo gurguolės vežime.

Pasibaigus vokiečių-lenkų karui, Suv. Kalvarijos kareivinėse buvo apgyvendinta apie 2000 lenkų karininkų ir apie 100 kareivių jiems patarnauti. Kareiviai dirbo prižiūrėdami švarą, aptarnaudami savo ponus-karininkus ir skuto jų pačių maistui bulves. Stovyklos komendantu buvo paskirtas majoras Jakštas, labai griežtas ir drausmingas, vienas leitenantas ir būrys rinktinių vyrų-kareivių, daugiausia žemaičių. Veik nei vienas iš kareivių nemokėjo lenkiškai.

Majorą Jakštą teko pažinti dar iš 7-to pėst. pulko. Jis gerai mokėjo lietuvių kalbą. Man redaguojant "Butegeidininką" ir kilus neaiškumams dėl kalbos, eidavau pas jį išsiaiškinti. Visuomet jis atidžiai peržiūrėdavo ir patardavo. Jam tarnaujant Kauno įguloje, jis buvo savotiškai populiarus ir daugeliui kauniečių žinomas kaip — "vaikų karininkas". Labai mylėjo mažus vaikus, o vaikai — šį karininką. Visuomet vaikams turėjo saldainių ir vaikai būreliais sekiodavo jam einant gatve. Dažnai apsilankydavo pas jį ir bute. Bet šiaip tarnyboje buvo labai griežtas.

Stovykloje internuoti lenkų karininkai turėjo stovyklos komitetą, kurio pirmininkas buvo vienas lenkų generolas. Norėdamas stovyklos reikalais su lenkais pasikalbėti ar perduoti gautas jų žinias iš valdžios instrukcijas, mjr. Jakštas išsišaukdavo

lenkų generolą ir su juo pasikalbėdavo. O šis savo keliu vėliau paskelbdavo visai lenkų stovyklai.

Vieną dieną lenkai pranešė mjr. Jakštui, kad jų kareiviai daugiau bulvių neskus. Jiems valgis turi būti paruoštas pačių lietuvių, o jeigu kaip, jie pagrasino bado streiku. Santykiai įsitempė.

Stovykloje buvo tvarka, kaip ir visose panašiose stovyklose. 10 val. vakare privalo būti tylą, išjungta elektra. Naktimis kareivinių koridoriuose budėjo tik pora kareivių. Kiekviename kambaryje gyveno 12 ir daugiau karininkų. Sekančią naktį santykiams įsitempus, koridoriuje budintis kareivis pastebėjo, kad po 10 val. viename kambaryje yra šviesa, ir ten esantys karininkai triukšmauja. Kareivis įspėjo nurimti, gesinti šviesą ir eiti gulti. Bet lenkai į tai nekreipė dėmesio ir triukšmavo toliau. Kiek palaukęs, kareivis atidarė duris ir norėjo griežtai triukšmaujančius įspėti. Kai tik kareivis atsistojo tarpduryje, vienas stovėjęs prie durų lenkų karininkas griebė už šautuvo. Kiti karininkai tuojau šokosi jam pagelbėti. Visi jie šūkavo, kad reikia atimti iš "praklento litvino" šautuvą. Kareivis šautuvo nepaleido ir spyrė kareivišku batu pirmam lenkui į tarpkoją. Tas suriko iš skausmo ir šautuvą paleido. Tuomet kareivis greitai šautuvą užtaisė ir šovė viršum lenkų galvų. Iššovęs, atitraukė kelis žingsnius atgal ir pasiruošė šauti kiekvieną lenką, kuris tik išeitų per duris. Išgirdę šūvį ir triukšmą, atbėgo daugiau kareivių su šautuvais. Tuomet keli įpykę kareiviai įėjo į vidų ir ten esančius lenkus smarkiai apdaužė šautuvų buožėmis. Kambarys buvo užrakintas ir prie durų pastatyta dviejų kareivių sargyba.

Man kaip tik po šio įvykio teko tarnybos reikalais nuvažiuoti į stovyklą pas mjr. Jakštą. Tas pats kareivis, kuriam budint įvyko incidentas, man apie tą įvykį ir pasakojo. Teko stebėti ir lenkų karininkus, vaikščiojančius po stovyklos rajoną. Tai buvo įvairių ginklų rūšių karininkai, su visokio-

žės 5 d. pakeltas į ambasadorius ir pavestos jam Stockholmo atstovybės saugumo patarėjo pareigos, o nuo 1948 m. gegužės 8 d. paskirtas Amerikos ambasadoriumi Brazilijai.

3. Iškreiptas Lietuvos Valstiečių liaudininkų sąjungos pavadinimas.

4. Netikslu Leimono pirmininkautos organiza-

cijos apibūdinimas.

5. Kiek iškreiptai kartojama Vasario 16-tosios akto formulė. Lietuvos taryba paskelbė "atstatanti nepriklausomą demokratinius pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę . . .", bet nenustatė jos respublikinės formos. Tatai spręsti paliko susirinksi- mam Steigiamajam Seimui, ką jis ir padarė.

mis skirtingomis uniformomis. Jie visi turėjo pentinus, kurie, ne taip kaip Lietuvos kariuomenėje buvo nešiojami. Pentinai buvo pritvirtinti kažkaip aukščiau bato pėdos. Susidarė vaizdas, kad rajone vaikščioja labai išdidžių, bet po peštynių jau apiešiotų gaidžių būreliai.

Mjr. Jakštas, matyt susitaręs su savo vadovybe, dar tą pačią dieną išsišaukė lenkų generolą ir jam trumpai maždaug taip pareiškė:

— “Niekas jūsų neprašė, kad jūs čia atbėgtute. Taip pat niekas mus negali priversti, kad mes jus čia laikytume, jeigu jūs nenorite laikytis nustatytos internuotiems kariams tvarkos. Jeigu jūs čia galvojate daryti streikus ir jeigu dar bus toks įvykis kaip buvo, būsite visi surikiuoti, nuvesti prie sienos ir perduoti vokiečių žinion.”

Lenkų generolas atsiprašė už labai nemalonų įvykį ir pažadėjo, kad daugiau tokių įvykių nebus. Ir tikrai, daugiau jokių incidentų tarp internuotų lenkų ir juos saugojusių lietuvių karių nebuvo. Jie ramiai gyveno stovykloje, kol Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą. Bolševikams užėjus, po kelių dienų naktį visi jie buvo patalpinti į vagonus ir išvežti nežinoma kryptimi. Reikia manyti, kad ir jie buvo sušaudyti Katyne. Kareivinės buvo tuojau reikalingos Raudonajai Armijai.

Prieš įvykstančias lietuvių-rusų derybas Maskvoje, mūsų dalinė kariuomenės mobilizacija atšaukta. Neva mainais už įsileidimą rusų bazių. Spalio mėn. atgavome Vilnių su ruoželiu lenkų okupuoto krašto. Nemielas buvo toks Vilniaus atgavimas. Visi jautėme, kad gyvename paskutines savo nepriklausomo gyvenimo dienas.

1940 m. pavasarį rodos, gegužės mėn. viduryje, buvau pakviestas į komandanto plk. ltn. Kerbelio kabinetą. Čia buvo ir raštvedys kpt. K. Elertas. Jie man paaiškino, kad yra sudaryta nauji kariuomenės mobilizacijos planai. Komendantūros dalinys arba batalionas būtų sudaromas Marijampolėje ir pasienio apsaugos batalionas su štabu Suv. Kalvarijoje, kaip ir anksčiau. Šiems daliniams apginkluoti ir aprengti sandėliai yra numatomi: Kazlų-Rūdoje, Marijampolėje ir Suv. Kalvarijoje. Kiekviename sandėlyje nuolatos dirbs du arba vienas tarnautojas, kaip sandėlininkai. Aš esu skiriamas šių sandėlių viršininku, mano pareiga bus — vesti bendras turto knygas ir nuolat važinėjant tikrinti sandėlius. Tuo laiku aš dirbau kaip VI-tos kategorijos civ. tarnautojas, liktinio vyr. puskarininkio etate. Jie man davė pasirinkti, kaip man yra geriau: ateityje tarnauti kaip VIII-tos kategorijos civ. tarnautoju, arba liktiniu viršila. Pasirinkau tarnauti viršila. Dar tą pačią dieną buvo parašytas divizijos vadui raportas tuo reikalu.

Tuo laiku Kariuomenės vado įsakymu į viršilas galėjo pakelti tik divizijos vadas.

Po kelių savaičių, buvo atleistas ir išsiųstas į 29-tą lietuvių kuopą kpt. K. Elertas. Taip pat buvo atleistas iš tarnybos ir civ. tarn. Stalioraitis. Iš lietuvių likom tik du: aš ir sargas. Aš buvau paliktas galutinai likviduoti ir perduoti turtą ir archyvą. Išvykus kpt. K. Elertui, buvau pervestas į raštvedžio etatą. Gavau apie 700 rublių mėnesiui, tad šiaip taip su šeima galima buvo pragyventi. Bet kaip pragyvendavo sargas su savo gausia šeima gaudamas tik 150 rublių mėnesiui — aš negalėjau suprasti. Jo svainis, kalvis Medelis iš Veiverių miestelio, buvo paskirtas Marijampolės apskrities policijos vadu. Žinoma, tas buvo tik “liaudies” akių dūmimas, apgaudinėjant jį patį ir visuomenę. Visus policijos reikalus tvarkė jo padėjėjas, atsiųstas iš Maskvos — milicijos kapitonas. O jis pats vos mokėjo pasirašyti. Bet tuo laiku jis buvo labai patenkintas, išdidus, apsvilkęs rusų milicijos karininko uniforma.

Jau buvo po Naujų metų, laikas slinko labai pamažu šiame susidariusiame košmare. Šiandien dar gyveni ir neva dar esi laisvas, bet kaip bus rytoj, arba, net kiekvienu momentu — nežinia. Man buvo pasakyta, kad netrukus būsiu atleistas. Į mano vietą, jau buvo atvykęs komjaunuolis iš Maskvos kaip naujas raštvedys, žydas. Neturėdamas darbo įstaigoje, per dienas bėgiojo po miestą ir organizavo komjaunimą. Netrukus atvyko vokiečių repatriacinė komisija ir mieste tuojau pamatėme išdidžiai vaikščiojančius vokiečių karininkus ir puskarininkius.

Apie vidurį vasario mėn. prieš mūsų įstaigą esančioje turgaus aikštėje rinkosi iš visos Marijampolės apskrities vietiniai vokiečiai, repatrijuojantys į Vokietiją savo priemonėmis. Paskirtą dieną išvažiuoti jie vežimais užpildė visą aikštę. Visų vežimai, arkliai ir pakinktai — buvo gražu pažiūrėti. Visų vežimai pilni pakrauto turto. Patys išvažiuojantys buvo gražiai ir turtingai apsirengę. Matėsi, kad išvyksta žmonės, gerai ir turtingai gyvenę Lietuvoje. Mūsų įstaigos rusai su dideliu susidomėjimu per langus žiūrėjo į šiuos repatrijantus. Ypač ilgai ir liūdnei žiūrėjo vis kažką galvodamas komisaro padėjėjas — politrukas. Jis buvo jau vyresnio amžiaus ir labai ramus žmogus. Kiek teko slaptai nugirsti, jis ir jo žmona buvo kilę iš buvusių rusų aristokratų.

Vieną dieną atėjo į mūsų įstaigą jaunas, gražiai apsirengęs ir inteligentiškos išvaizdos vyras. Paklašęs kur galima matyti komisarą, tiesiai nuėjo į jo kabinetą. Po kiek laiko kpt. Naučikas

pašaukė mane pas komisarą. Kabinete sėdėjo komisaras ir jo svečias. Tai buvo naujas buvusio Lietuvos Banko direktorius. Matyt, jau su komisaru viską buvo kalbėjęs ir man taip pasakė:

— Draugas, esi atleidžiamas. Dėl tavęs kaip tik kalbėjau su komisaru. Aš turiu tau vietą banke II buhalteriu. Tarnyboje gal tau ir nereikės tų pareigų eiti — dirbs kiti. Tau, draugas, tiesioginės bus pareigos — rinkti medžiagą, redaguoti sieninį laikraštį ir prižiūrėti raudonąjį kampelį. Šias pareigas dabar eina I buhalteris, bet jis yra perkrautas darbu. Alga pradžiai bus 750.- rublių mėnesiui, o vėliau, priklausys nuo darbo. Kaip tik čia atleis nuo pareigų, ateik tiesiai pas mane į banką.

Padėkojau draugui direktoriui už rūpestį ir pažadėtą "gerą" tarnybą. O širdyje pasibaisėjęs tuo darbu, pagalvojau: Eikite jūs skradžiai žemę, su savo tokiais darbais. Išeina, kad aš už truputį lengvesnę ir geresnę duoną turėsiu šmeižti ir niekinti savo Tėvynę, savo tautą ir pasidaryti tautos išgama. Ne. Tokio darbo aš nenorėjau.

Mjr. Maneika man vis rašė trumpus laiškus iš savo tėviškės, vis teiraudamasis apie sveikatą ir kaip sekasi. Aš jam rašydavau tokius pat trumpus atsakymus. Pagal mūsų susitarimą, jis labai buvo susirūpinęs mano likimu. Gaudamas iš manęs laiškus, jis žinojo, kad aš dar tarnauju ir nesu suimtas.

Mano atleidimas kuriam laikui dar nusitęsė, nes prie rusiškos tvarkos kaž kur prapuolė komendantūros turto vagonas. Labai susijaudinęs ir nusigandęs komisaras siuntė mane vadovaujant Raudonosios armijos viršilai (kažkokiam gruzinui) to vagono ieškoti. Kurį laiką važinėjome ir ieškojome po visas didžiąsias geležinkelių stotis. Vagono neradome ir grįžome atgal. Už kelių dienų mane rusai iš tarnybos atleido.

Prieš bolševikams užėinant, mano ūkyje gyveno pusininkas. Bet tuo laiku jis jau buvo didesnis ponas už savininką. Ir jeigu jis neitų iš ūkio, aš jau nieko jam negalėjau padaryti. Visa laimė buvo, kad tuo laiku, kai mane atleido, jis gavo gerą tarnybą geležinkelyje. Tad leido mums susikraustyti. Tai buvo apie balandžio mėn. pradžia.

Pasikvietęs žmonos brolių ir jo draugą, viską pasikrovėme į du vežimus ir nakties laiku išvažiavome į savo ūkį. Labai džiaugiausi, pasitraukęs iš to bolševikiško chaoso ir nuo tiesioginės politrukų priklausomybės. Galvojau, ūkyje nors kiek pailsės nervai.

Netoli nuo mūsų kaimo žydas turėjo kooperatyvą ir telefoną. O anksčiau turėjo savo nuosavą krautuvę ir alinę. Jau sekančią dieną susikraus-

čius į ūkį, mane iškvietė prie telefono Marijampolės banko direktorius. Jis manęs tuojau užklauso:

— Kodėl neatvykai į tarnybą, kaip tik atleido?

— Labai atsiprašau draugas direktoriau, bet aš jau visai nesitikėjau, kad ta man pažadėta vieta yra dar laisva. Nuo mūsų pasikalbėjimo jau praėjo apie mėnesį laiko. Labai atsiprašau.

— Vieta yra neužimta ir mes laukiame. Tai kaip — atvyksi?

— Labai dėkoju, drauge direktoriau, už malonų rūpestį, bet man vėl atgal kraustyti į miestą yra persunku. Pagaliau neturiu savo nei arklių, nei jokios kitos transporto priemonės. Nieko man daugiau neišeina, kaip tik pasilikti ūkyje. Ačiū labai.

Taip nuo pasiūlytos man "geros tarnybos" galutinai atsisakiau. Žinoma, tas beabejo, tik paskubino mano areštą. Žmona, sužinojusi apie mano atsisakymą, buvo pikta, kad atsisakiau tokios "geros vietos". Bet, žinoma, ji negalėjo pilnai suprasti to darbo ir jo šlykštumo.

Tuojau gavome naujos valdžios uždėtas ūkio prievoles, kad net baisu buvo pagalvoti. Jos buvo dvigubai didesnės, kaip vėliau vokiečių rekvizicijos uždėtos karo laiku. Vokiečiams dar buvo įmanoma prievolę atlikti, bet "Darbininkų valdžioje" tai buvo neįmanoma jau iš pirmų metų. Buvo aiškiai matyti, kad tuo būdu buvo norima jau iš pirmų metų ūkininkus "savanoriškai" suvaryti į kolektyvinius ūkius.

Po kelių dienų nuo ano pasikalbėjimo telefonu vieną vakarą, jau saulei tik nusileidus, aš apsiliuobęs gyvulius, ruošiausi eiti į gryčią vakarienės. Mūsų sodyba buvo netoli plento Kaunas-Marijampolė. Staiga išgirdau nuo plento rusiškų sunkvežimių blerbimą. Sustojęs sodyboje ant kiemo — apsižvalgiau.. Nuo Marijampolės pusės atvažiavę maždaug už pusės kilometro nuo mūsų sodybos prie medžių sustojo trys sunkvežimiai — pilni kareivių. Greitai kareiviai šoko iš sunkvežimių, užsidėjo ant šautuvų durtuvus ir karininkui komanduojuant "bėgte", užėmė išėities poziciją ir sugulė. Jie išsidėstė kaip tik prieš mano ūkio laukus esančiose pelkėse, nors jos jau buvo ir nusausintos. Buvo dar tik prasidėjęs pavasaris, visur šlapia, o kai kur dar matėsi ir sniego. Vakaras šaltas.

Nustebęs žiūrėjau, kas čia darosi? Manevrai? Bet niekur daugiau kareivių nesimatė. Tuo tarpu kareiviai trumpais perbėgimais, vis guldami ir keldami, vykdė puolimą link mūsų sodybos. Tuojau man buvo aišku, kad jie puola iš trijų pusių mūsų sodybą. Kareiviams artėjant prie sodybos, vieškeliu privažiavusi, ties sodyba sustojo lengva mašina ir iš jos išlipę į kiemą artinosi jau man gerai

PASKUTINIS KARIŪNAS

(ATSIMINIMAI)

J. KLIMAS

1985 m. lapkričio 22 d. suėjo 45 metai, kai paskutinis Lietuvos kariūnas peržengė per „užgintuosius vartus“ (taip kariūnų dainose apdainuotus). Nebuvo tai vartai Panemunėje, bet jau Vilniuje, Antakalnyje, paskubomis buv. Bepročių namus pavertus Pėstininkų mokykla. Jie jau nenešiojo baltų diržų ir pirštinaičių ir niekas jiems neuždėjo taip svajotos leitenanto žvaigždutės. Apie pusę kuopos, stojusių iš aspirantų arba kariuomenės dalinių, buvo paleisti į atsargą. Keletas dar turėjo pasilikę ir civilių rūbų, bet dauguma buvo paleisti kariškose uniformose, su sąlyga, kad sugrįžę uniformas pristatys į Karo komendantūras. Tiesiai stojusieji į kadra buvo po kelis išvežti NKVD sunkvežimiais, paskirstant į atskirus pulkus atitarnavimui iki 3 metų jaunesniaisiais vadais. Paleistieji į atsargą dauguma dūmė į tolimiausius Lietuvos kampus, nes Stalino rojuje sau laimės nematė. Keli drąsesni stojo į universitetus. Karui prasidėjus, veik visi iš pulkų pabėgo, įsijungdami į gyvenimą: universitetus, mokytojavimą, tarnybas įstaigose. Tik du pateko į 16 diviziją. Ltn. Lūža mirė džiova ir ilsisi prie Oriolo.

Kpt. Š. sugrįžo invalidu ir tebegyvena Lietuvoje.

Paskelbus Lietuvoje mobilizaciją keli įsijungė į Savisaugos dalinius, keli trumpai pabandė laimę Plechavičiaus daliniuose. Šio rašinio autoriui teko nemažai metų taip trokštos kariškos profesijos paragauti. Todėl, dar tebegyvi mokslo kolegos, beskaitydami šį rašinį, gal įsivaizduos kokia būtų buvus jų karinė profesija.

Mieli Lietuvos kariai, kuriuos trumpam teko sutikti vokiečių, amerikiečių belaisvių lageriuose, Savisaugos daliniuose, aviacijoje, dar ir šiandien prisimenu kaip gražiausias mano kario dienas ir buvau laimingas su jumis sunkią karo naštą nešdamas. Bėbūnant frontuose, betūnant apkasuose ar blindaže, kai nežinai kiek dienų, valandų liko gyventi, malda padėdavo išverti. Kasdieną mintimis padarydavau vakarinį patikrinimą, prisimindamas visus jų veidus, jų išdaigas, kai kurių rimtumą. Dėka to iki šiandien prisimenu visų pavardes, vardus ir per kelis Kario puslapius padarysiu paskutinį patikrinimą, nes jau veik pusė ilsisi įvairiuose pasaulio kraštuose, Lietuvoje ir Rusijoje.

23-čioji laida antra kadro kuopa:

Alimas Zenonas,
Andriūnas Jonas,
Bačinskas Eleuterijus,
Balsys Edvardas,
Cenfeldas Arturas,
Čekanavičius Kazys,
Čeponis Pranas,
Čiuika Henrikas,
Gliauzevis Liūdas,
Gedgaudas Julius,
Grigaliūnas,
Gudas Petras,
Gudaitis,
Jonušis Juozas,
Januškevičius Petras,
Jasinskas Eugenijus,
Kasmauskas Kostas,
Kasperavičius Feliksas,
Katilius Juozas,
Klimavičius Juozas,
Kripas Vladas,
Kružintaitis Kazys,
Kuncaitis Juozas,
Kurtinis,
Lazauskas Mečys,
Lūža Antanas,
Mažeika Alfonsas,
Motiejūnas Valerijonas,
Navakauskas Jeronimas,

pažįstamas politrukas, kuris manęs reikalavo šnipinėti, ir vienas nepažįstamas lietuvis civilis. Abu dešines rankas laikė kišenėse. Jiems įėjus į sodybos kiemą, tuo pačiu laiku iš visų pusių per tvoras sušoko į kiemą kareiviai ir į mane taikėsi su durtuvais. Politrukas įsakė iškelti rankas, įsakmiai pabrėždamas, kad esu areštuotas. Smulkiai iškrėtę visas kišenes, nusivedė į gričių ir įsakė atsisėsti veidu į sieną. Žmona, senelė išsigandę verkė, vaikiai klykė iš baimės. Visuose namuose apie dvi valandas darė smulkia krata. Mane išvežus į N.K.V.D., pasirodo, dalis kareivių dar paliko kelioms dienoms vis dar krėsdami ir ieškodami ginklų ir kitų kaltės įrodymų. Net naujai pasodintus medelius iškasė ir tvorų stulpus išrovė, gryčioje visas grindis išlupo.

Atsigabenę kuopą kareivių, areštavo vieną be-

ginklų žmogų. Tai buvo areštas — sovietinėje santvarkoje. Neteko girdėti, kad kas kitas mūsų apskrityje, o gal ir visoje Lietuvoje, būtų buvęs taip „iškilmingai“ areštuotas. Aš pats labai stebėjaisi, kodėl jie ėmėsi tokių išskirtinai griežtų atsargumo priemonių mane areštuojant? Tik vėliau, mane vis naktimis tardant N.K.V.D. įstaigoje, sužinojau, kad jų žiniomis, aš buvau didelės gaujos vadas ir mano ūkyje dieną ir naktį, būk tai, prie kulkosvaidžių budėjo „banditai“.

Nieko panašaus nebuvo. Bet kaip vėliau teko įsitikinti, tas areštas, o vėliau trumpas laikas kalėjime, iki prasidedant vokiečių - rusų karui, mane ir šeimą išgelbėjo nuo išvežimo į Sibirą. Bet tai jau kita tema.

Taip pasibaigė mano tarnyba Lietuvos kariuomenėje.

Pakšys Pranas,
 Patlaba Stasys,
 Petruškevičius Vincas,
 Raulinaitis Vytautas,
 Saulėnas Bronius,
 Skeivalas Antanas,
 Sodaitis Juozas,
 Sodonis Marius,
 Spūdis Mykolas,
 Stasiūnas Jonas,
 Strazdas,
 Šapkauskas Pranas,
 Ševelis Vacys,
 Šinkūnas Stasys,
 Šneideraitis Jonas,
 Vainauskas Alfonsas,
 Viliūnas Kazys,
 Vingis Adomas,
 Vyšniauskas Juozas,
 Vizbara Juozas,
 Zacharka Petius,
 Žviždinas Andrius,
 Balčiūnas Jonas,
 Beleišis Valentinas,
 Beniulis Albinas,
 Dapšys Ignas,
 Karalius Jeronimas,
 Maksimavičius Juozas,
 Namikas Gediminas,
 Ūselis Ignas,
 Vėverskis Pranas,
 Bilevičius Viktoras,
 Jackūnas Vincas,
 Jasėnas Mindaugas,
 Kelbergas Voldemaras,
 Kiguolis Vladas,
 Kiela Vytautas,
 Kintukas Jonas,
 Laugalys Zigmas,
 Maciejauskas Jonas,
 Rauduvė Kazys,
 Siliūnas Jonas,
 Staniulis Marijonas,
 Sudnikis Algirdas,
 Šeiteris Eduardas,
 Špokas Petras,
 Vaitkūnas Kazys,
 Valeiša Algirdas,
 Vindartas Vytautas,
 Žutautas Kazys,

Ir nuskambės Himnas ir Marija,
 Marija!

Ilsėkitės ramiai, kariūnai, kurie esate užmigę amžinu miegu, o aš niekuomet neužmiršiu tų dienų, kurias su jumis praleidau, nes tai buvo mano gyvenimo gražiausios dienos.

Sunkus kelias į Karo Mokyklą

Kokie gražūs kariūno dienų atsiminimai! Kartu sportavom, kartu žygiavom, kartu į žemę trenkėm valdiškus batus. Šie mano atsiminimai gal mažai lies kariūno dienas, nes Simo Urbono vaizdingai parašyti "Kariūno Atsiminimai" yra tai atlikę visų pasigėrėjimui daug anksčiau, Lietuvos žydėjimo metais. Ir karininkų, kurie baltą diržą nešiojo, gretos jau smarkiai praretėję ir gal norinčių tokius prisiminimus skaityti skaičius žymiai sumažėjo. Šiuo bandysiu prisiminti paskutines dienas ir kaip mum, paskutiniams, teko mokyklą palikti. Rašysiu apie kariūnų likimą, daugiausia mano istorijos rėmuose, su mano paties išgyvenimais, pradedant tuo metu, kai brezentinis ruso batas lapkričio 22 d. 1940 m. vidurnaktį įspyrė ir be jokio teismo nubaudimo pagal kokį statutą 76 kariūnus, stojusius iš aspirantų, paleido į atsargą, o stojusius į kadrą paskirstė į pulkus 3 metų tarnybai jaunesniais vadais. Tokiu būdu daugelio jaunuolių viso gyvenimo svajonė pasirinkti karininko profesiją tapo sugriauta. O tų svajonių ir ilgo laukimo, kol teko patekti į mokyklos suolą, buvo daugeliui tekę, bet ypatingai man.

Dar pirmame esant skyriuje mokytoja klausė kas kuo norime būti, kai užaugsime. Kaimo vaikai atsakė vienas norįs būti kalvis, kitas stalius, batsiuvis, o kai mano eilė atėjo, pasisakiau norįs būti karininku. Visa klasė atsisuko ir sužiūro iš kur aš tokios profesijos užsiorėjęs. O aš tik aukštesniuose skyriuose sužinojau, kiek reikia metų ir lėšų mokslui, kad patektum į Karo mokyklą. Šiaip taip įsiprašiau leidžiamas į gimnaziją. Buvau vyriausias sūnus ir buvau labai reikalingas namie ūkio darbams. Bet, baigus 4 klases, dėl nesumokėto mokesčio už mokslą negalėjau lankyti 5-tos klasės. Ir taip pasidariau kaimo bernas.

Buvo liūdna, gėdinausi susitikti su draugais, kurie tęsė mokslą toliau, o su kaimo bernais irgi bendros kalbos nesuradau. Po poros metų įsirašiau į Šaulių Sąjungą, nes reikėjo pradėti rūpintis karo prievolės atlikimu, jai pasiruošti. Jei karininko laimės neturėjau, tai, kad turėčiau bent

puskarininkio, o gal ir viršstarnybiniu pasilikti kariuomenėje. Šaulių būrio vadas patarė pasiruošti ir prie Švietimo Ministerijos laikyti externo egzaminus. Taip ir padariau ir po poros metų, su brandos atestatu rankose, peržengiau Karo mokyklos vartus.

Mano nelaimei paskutinį egzaminą laikiau per vėlai ir tokiu būdu pasivėlinau paduoti prašymą nustatytu laiku. Tik dėka mjr. Naviko, kuris net pas Mokyklos viršininką gen. Juodišių mane nusivedė, kadangi tik jo leidimu mano prašymas galėjo būti priimtas, atsirado viltis.

Prieš generolą stovėjau būdamas po rugiapjūtės, saulėje įdegęs. Krūtinės ir rankų raumenys sudarė neblogą būsimo karininko figūrą. Atestatas rankose buvo pirmas žingsnis. Generolas mėtė žvilgsnį nuo kojų iki galvos, mostelėjo ranka ir pasakė priimti. Per mano kūną perbėgo šiltas jausmas. Pajutau galimybę užsilvinti kariūno uniformą.

Nuojuota buvo neblogo, nes jau pirmą dieną, po parado Adomo kostiumuose, iš 600 stojusių apie 200 atrikto. Praeinant pro komisiją vieniems liepė apsisukt, atsiklaup, pasilenkt ir panašiai. Man nieko nesakė, tik pasižiūrėjo visi ir mostelėjo, kad galiu eiti. Teipogi atitiko aukštis, svoris ir kitas sveikatingumas. Ir taip tik 76 laimingieji patekome į 2-ą. Kadro kuopą, 23 laidą. Šeštadienį išdavė visą karišką turtą ir vakare, kurie buvo stoję iš aspirantų, gavo leidžiamuosius iki pirmadienio, o tiesiai stojusieji į kadrą, kurie Kaune ar apylinkėse gyveno, galėjo išvykti dar civiliais drabužiais praleisti paskutinį civilio gyvenimo savaitgalį.

Mano tėvelis atvežė pirmadienį prie Karo mokyklos, kur aš tuoj persirengiau ir išnešiau jam atiduoti savo civilinius drabužius. Toks žvalus atrodžiau kariūno uniformoje, kad kai priėjau prie vežimo, tai net arkliai pasibaidė. Atiduodamas ir sakau tėveliui: "Atiduok broliui, bus, kai paauš, arba pats sunešiok, nes aš jau daugiau civiliai nedėvėsiu."

Ir taip po pietų traukinys pajudėjo link Marijampolės, į 9-tą pulką. Tai buvo lapkričio 13, 1939 m. Kai kurie minėjo, kad tai velnio diena ir laimės nebūsią, kiti, kurie buvo mari-

jampoliškiai, dejavo, kaip jie tokias sunkias kuprines nuo stoties iki kareivinių atvilks. Aš gi tuo tarpu įsitraukiau į kamputį ir jaučiausi laimingas. Šilta uniforma, geri batai ir ko daugiau bereikia, prisimenant, kad rodos negalėjo nieko būti blogesnio kaip kaime klampoti po purvyną, šerti karves ir kitus kasdieninius darbus atlikinėti.

Pulke visus atvykusius paskyrė į pirmą kuopą, nes nutarta duoti pagreitintą kursą, vykstant karui pašonėje, kad reikalui esant būtume anksčiau pakelti į karininko laipsnį.

Po vakarienės būrininkas psk. Bartašius-Bartušis, kuris, kaip vėliau sužinojau, buvo baigęs Karo mokyklą, bet "už griekus" buvo paskirtas 5 mėn. į pulką, kad pasitaisytu, sako: "Kas buvote aspirantais, esate iš Marijampolės, ar turite pažįstamų, galite gauti leidžiamus ir eiti į miestą iki patikrinimo." Aš, nors buvęs civilis, irgi prisistačiau. Beeinant pro vartus, žiūriu, eina ir Vainauskas. Sakau: "Kur tu eini? Mačiau tik paskutinę dieną savo garbanas Karo mokykloje palikai?" O jis man atkirto žemaitiškai. Sako: "O kur tu eini? Tave kudlotą irgi neseniai mačiau?" Taip abu ir išsiaiškinome.

Apmokymas ėjo greitai, nes virš pusę kuopos buvo stoję į aspirantus, arba buvo karinę prievolę atliekantys įvairiuose pulkuose. Kai kurie turėjo net j. psk. laipsnį. Kuopos vadas buvo kpt. Klimavičius, vyresnysis kuopos karininkas ltn. Abramavičius. Pirmo būrio vadas ltn. Marčišauskas, kurį kariūnai tuoj pakrikštijo zuikiu. Antro būrio vadas j. ltn. Šlavėnas, kuris irgi tuoj gavo kačiuko vardą.

Artėjo laipkričio 23-čioji, Kariuomenės šventė, pirmas paradas. Spėliojome, ar leis mokomą kuopą žygiuoti pirmiau, ar Kariūnų kuopą. Mūsų kuopoje buvo labai gerų basų ir, kai uždainuodavome, tai paskutiniai lapai, kurie dar ant medžių buvo užsilikę, nukrisdavo. Mūsų džiaugsmui, o ypačiai marijampoliečių, kurių kiekvieno simpatija kur nors publikoje stovėjo, mes žygiavome pirmieji. Kiek tilpome, sulipome bažnyčioje prie vargonų ir kai užgiedojo, tai gal daugiau veidų atsisu-

Paskutinės laidos kariūnų grupė prie Vytauto Didžiojo paminklo A. Penemunėje

ko į chorą, negu į kunigą, laikantį mišias. Po pamaldų vėl žygiuojant atgal, daina, orkestras ir kojų mušimas į taktą, skeliant žiezirbas iš Marijampolės bruko.

Ir štai po mėnesio jauno kareivio apmokymo, jau mes mokomų kuopoj. Kuopos vadas kpt. Baniulis, pirmo būrio vadas ltn. Ščepanavičius, 2-to būrio vadas j. ltn. Vizbaras.

Mūsų nustebimui pirmoji pamoka buvo pulko vado plk. Gaušo. Tema — kad jau iš pirmų dienų ne tik siektume j. ltn. laipsnio, bet jau žvelgtume į tolimą ateitį ir planuotume generolo karjerą.

(Bus daugiau)

JUOZAS MIKŠTAS

DINGS VISI VARGAI

*Iusi ordos rusų — — —
Šventi žodžiai Himno mūsų
Vėl skambės laisvojo
Džiaugsmo Lietuvoj.*

*Tautai prieš "draugus" sukilus,
Dings raudonosios bacilos.
Dings visi vargai
Su visais "draugais".*

*Lietuvėle, tėviškėle,
Trispalves aukštai iškelę,
Su mintim gaivia
Sveikinsim Tave.*

*Kaune, Klaipėdoj ir Vilniuj
Viso tero vėl bus pilna,
Tikint šia mintim —
Ateities viltim.*

Ilgamečiui visuomenės darbuotojui, Nepriklausomos Lietuvos karininkui

KAZIUI BARZDUKUI

staiga mirus, jo žmoną IRENĄ, dukras DALIĄ ir JÜRATĘ, šios vyrą JURGĮ ir vaikus LINĄ bei KRISTĄ ir uošvienę MARIJĄ KERPIENĘ, o taipgi ir kitus gimines bei artimuosius nuoširdžiai užjaučia ir dalinasi skausmu

Dipl. teis. Marijonas Šnapšys ir šeima

KARO AVIACIJOS METEOROLOGIJOS TARNYBOJE

Atsiminimų užbaiga

VYT. VOSYLIUS

Tuo metu prasideda reakcija, sukeldama viduje aukštą temperatūrą. Didžiojo cilindro paviršius esti aprištas asbesto audiniu, ant kurio yra pilamas vanduo, kad sumažintų cilindro karštį. Reakcijos metu spaudimo rodyklė pašokdavo net iki 275 laipsnių, reakcijai pasibaigus, spaudimas nukrisdavo iki 175. Tokio pagaminto vandenilio kiekio užtekdavo savaitei ir daugiau. Bet esant sausesniam orui, kas pasitaikydavo vasaros metu, „ferro silicius“, kuris buvo laikomas palaidas, supiltas į mažąjį cilindrą, pradėdavo birėti, dar nespėjus tinkamai užsukti antgalį, įvykdavo reakcija, kurios metu jau baigti užsukti antgalį nebėra galimybės. Kadangi ta procedūra buvo daroma pastato bokšte, tai buvo galimybė skubiai atidaryti į lauką esančias duris, kur vandenilio dujos greitai išsisklaidydavo erdvėje. Didžiausias pavojus yra — atvira ugnis. Todėl ir buvo parinkta gaminimo vieta bokšte.

Meteorologijos stoties kambaryje buvo įrengti įvairūs registruojantys prietaisai. Vienas iš sudėtingiausių įrengimų buvo meteorografas, kuris registruodavo kiekvieno momento esamą oro slėgimą, temperatūrą, drėgmę, vėjo kryptį ir jo greitį. Buvo ir pavieniai registruojančių prietaisų, kaip barografas - slėgimui, hidrografas — drėgmei, termografas — temperatūrai.

Išleidžiant naujas serijas lėktuvų ANBO IV, dažnai tekdavo skristi su įvairiais rekorduojamais instrumentais. Ypač buvo įdomu skristi, kai buvo bandoma lėktuvo pakilimo greitis ir skridimo lubų aukščio nustatymas. Tokius naujų serijų lėktuvus dažniausiai bandydavo kpt. Mikėnas. Lėktuvas, trumpai pabėgėjęs aerodromu, kriokdamas pakildavo į viršų. Lakūno ir mano kūno padėtis buvo sėdėjimas ant nugaros. Tuo metu kilimo kampas pasiekdavo 60 laipsnių ir daugiau. Vėliau, aukštyje, retėjant slėgimui, lėktuvas imdavo išsitiesti. Ilgiau tokį kilimo kampą ir greitį turėdavo, kai lėktuvą iš smigimo į žemę užplėsdavo kilimui į viršų. Registruojantis prietaisas tiksliai užfiksodavo kreivėmis ant diagramos, parodydamas visą lėktuvo pajėgumą. Kiek žinau, bandymų duomenimis konstruktorius inž. plk. A. Gustaitis buvo labai patenkintas. Tuo metu lengvųjų žvalgybinių ir bombonešių grupėje mūsų ANBO IV buvo

pranašesni net ir už lenkų turimus panašaus tipo lėktuvus.

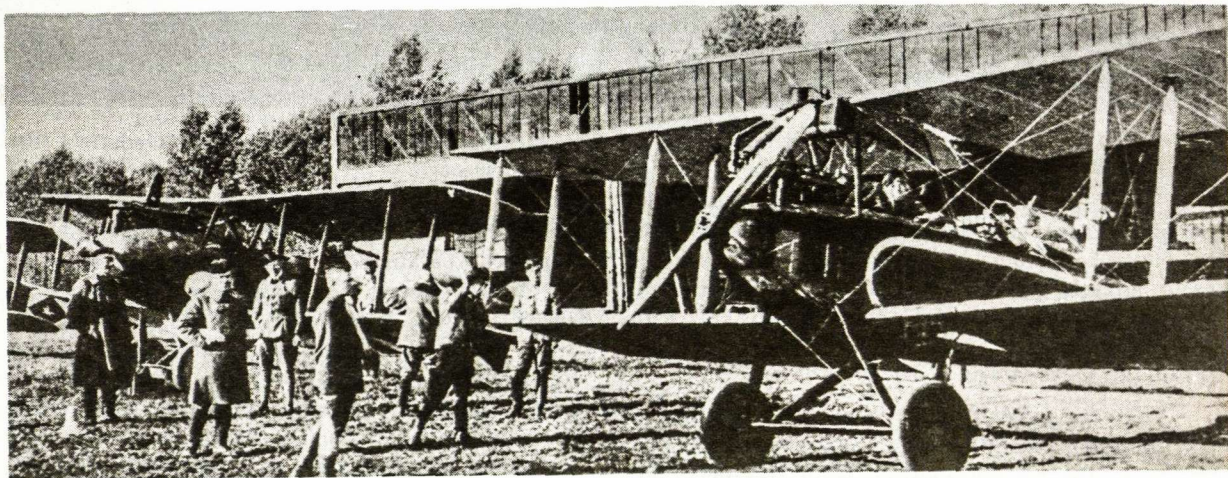
Dauguma stotyje turimi įrengimai buvo varomi pastovios elektros srovės ar mažo voltažo nuolatinės srovės — baterijos pagalba. Sugedus kuriam įrengimui, tekdavo siūsti į aviacijos dirbtuves taisymui. Nevisuomet norimu laiku juos pataisytus gaudavom. Tuomet man kilo mintis, susipažinti su elektra plačiau, ir tuos remontus atlikti vietoje. Stoties vedėjas kpt. Kovas man pritarė, ir aš įstojau į vakarinius elektrotechnikos kursų Šančiuose, kurie tęsėsi dvejus metus. Baigęs kursus, perėmiau visus įrengimus savo priežiūron.

Kadangi tame pačiame pastate buvo ir aviacijos foto laboratorija, tai aš neiškęsdavau neįkišęs snapo ir ten. Buvo įdomu stebėti, kai pagamintas topografijai nuotraukas dėdavo vieną prie kitos, taip kad sudarydavo nenutrūkstamą reljefo paviršių. Buvo progos stebėti filmų aiškinimą ir jų didinimo procesą. Vėliau susigundžiau ir įsigijau pirmąją kamerą. Foto laboratorijos vedėjas mjr. V. Jablonskis buvo labai malonus ir kalbus. Matydamas mano susidomėjimą, mielai paaiškindavo. Ir kai aš pradėjau gauti geresnius rezultatus su savo kamera, tuomet majoras retkarčiais pasiūlydavo esamų laboratorijos žinioje kamerų — Leiką ar Exaktą. Pradėjau nuotraukas duoti į „Kari“. Kartą buvau pakliuvęs į bėdą. Buvo atvykusi į aerodroma karo mokyklos kariūnų ekskursija. Aerodromo komendantas mjr. V. Šenbergas juos supažindino su foto laboratorijos, meteorologijos darbais, vėliau ir su įvairiais lėktuvais. Pabaigoje pasiūlė tris skridimus. Turėjo traukti burtus, kam teks toji laimė. Kariūnai ištraukę skridimui burtus, buvo aprūpinti parašiuotais, šalmais ir akiniais ir paskraidinti ANBO IV lėktuvu. Tuo laiku buvau ir aš ten pasimaišęs su foto aparatu rankose, norėdamas užfiksuoti laiminguosius po jų skrydžių. Padariau dviejų kariūnų po jų skrydžių nuotraukas. Vienoje nuotraukoje skridęs kariūnas buvo patenkintas su šypsniu veide, antrasis išlipęs iš lėktuvo vos susilaikė ožius nelupęs. Abi nuotraukas padaviau į „Kari“. Tik pasirodžius „Kario“ žurnalui su tomis nuotraukomis, buvau skubiai iškviestas į aviacijos štabo antrąjį skyrių pasiaiškinkimui.

Mane prigriebė ne už komiškas nuotraukas, bet už tai, kad nuotraukose buvo matomas lėktuvas. Atseit čia išduodama kariška paslaptis. Aš buvau labai nustebęs ir teisinaus, kad panašios nuotraukos su lėktuvais buvo ir anksčiau talpinamos "Kary". O be to, "Kario" redakcija, manau, yra gerai informuota, kas galima talpinti ir kas ne. Buvau vistiek perspėtas, kad be II skyriaus leidimo panašias nuotraukas su lėktuvais negaliu duoti. Atsakęs: "Klausau", išėjau. Tik vėliau paaiškėjo, kad skridęs kariūnas su liūdnomis pasėkomis buvo to skyriaus viršininko giminaitis... dabar aišku, kad ne lėktuvo paslaptį aš išdaviau, bet to skridusio kariūno... Bet fotografavimo meno vistiek nemečiau ir tą pamėgimą atsivežiau į Australiją.

jos tarnybą." Buvo priimtas dar vienas karininkas ir keli puskarininkai iš artilerijos ir ryšių bataliono.

Ištisas dienas turėjom įvairias paskaitas, liečiančias tą darbą ir praktikos darbus. Radistai priiminėjo siunčiamas Europos stočių meteorologines telegramas, kur turėjom žinoti stoties vietą žemėlapyje, išsifruojant ant atitinkamų žemėlapių oro duomenis. Tokių telegramų iš Europos priimdavo per du šimtus. Reikėjo mokėti jungti vienodo slėgimo kreivę vadinama izobarėmis, ar vienodos temperatūros kreivę vadinamą izoterme. Iš temperatūros duomenų reikėjo išryškinti šilto, šalto oro frontus, nustatyti aukšto ir žemo slėgimo centrus, jų judėjimo kryptį bei judėjimo greitį.

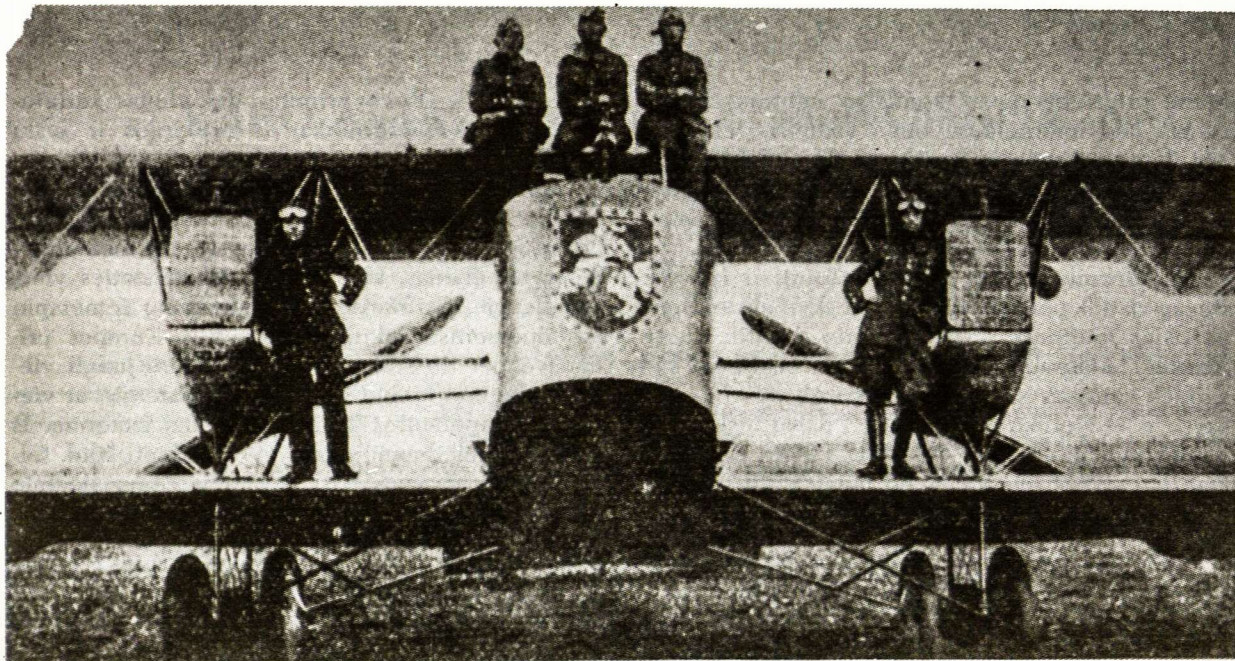
Nepriklausomybės kovų meto mūsų aviacijos lėktuvai

1936 metais grįžo iš Prancūzijos inž. mjr. B. Vaivada, baigęs geofizikos institutą Paryžiuje. Su jo grįžimu pasikeitė ir meteorologinių institucijų padėtis. Iki šiol visas meteorologinių stočių tinklas priklausė Meteorologijos Biurui Kaune, kuriam nuo 1923 metų vadovavo meteorologas Step. Olšauskas. Jo dėka Lietuvoje buvo praplėstas meteorologinių stočių tinklas ir įsteigtas numatomo oro skyrius, vad. prognozės skyrius. Kauno, Klaipėdos, Zarasų ir Panevėžio stotys buvo įtrauktos į tarptautinį meteorologinių stočių tinklą. Mjr. B. Vaivada grįžus, ir, matyt, atitinkamoms ministerijoms susitarus, prognozės skyrių perėmė Krašto apsaugos ministerija — "Karo meteorologijos tarnyba", kuriai vadovauti buvo paskirtas inž. mjr. B. Vaivada. Prieš pradėdamas šį darbą pilnoj aukštumoj, buvo rengiamas kadras tam darbui atlikti. Taip ir aš tapau išbrauktas iš aviacijos meteorologijos stoties ir perkeltas į "Karo meteorologi-

Tuos duomenis sudarius, buvo galimybė numatyti ir ateinantį oro stovį. Taip galutinai buvo paruošiamas prognozinis žemėlapis su izobarėmis, aukšto ir žemo slėgimo centrais bei šalto ar šilto frontais ir prierastyje numatomas oras sekančiais dienais.

Kai jau atsistojom ant tikrų tyrinėjimo pagrindų ir rezultatus ėmėm gauti panašius į skelbiamus Meteorologijos biuro ar ir net tikslesnius, 1939 metų vasarą, visai perėmėm iš Meteorologijos biuro šį darbą. Meteorologijos biuras tuomet pasivadino Klimatologijos institutu.

Man šis darbas patiko, ir aš nesigailėjau laiko paaukoti vakarais, kuomet susidarydavo neaiškios situacijos ir reikalavo patikslinimų. Tuo laiku jau aš buvau vedęs ir gyvenau Linksmadvaryje. Dažnai žiemos metu patraukdavau pašliužomis per aerodromą vakarinei tarnybai. Blogam orui esant, kaip tikrą rūkui ar sniego

Iš Lietuvos karo aviacijos pradžios. Lėktuvas "Friedrichshafen IIIa", pravardžiuotas "Gotha" (Iš J. Statkaus archyvo)

pūgai siaučiant, nedrįsdavau trumpesniu keliu pasileisti per aerodromą link Žagariškių angarų. Stengiausi laikytis geležinkelio linijos, kuris ėjo pagal fortifikacijos pylimą link Maisto fabriko. Kitu atveju tektų gerokai paklaidžioti ir laiku neatvykti į vietą.

Vokiečių reichui pradėjus ekspansiją į Belgiją, Olandiją, tuojau buvo nutrauktas tarptautinis tų kraštų meteorologinių žinių tiekimas. Kai po savaitės nebegavom žinių iš Norvegijos ir Švedijos, mums jau buvo aišku, kad vokiečiai jau ir ten braunasi. Tą mūsų spėjimą patvirtino vidudienio skelbtos radijo žinios. Taip kad 1940 metų pradžioje jau buvo labai sunku spręsti numatomą orą be meteorologinių žinių iš vakarų pusės — Anglijos, Norvegijos, Švedijos, iš kur visų ciklonų pradžia būdavo. Netrukus ir Rusija nutraukė žinių teikimą. Likome lyg sala didžioje chaoso jūroje.

Birželio 14 d. rusams okupavus mūsų kraštą, baigėsi ir mūsų tarnyba.

Iki šiol visuose kraštuose yra naudojamas tas pats prognozės metodas. Tik šiuo metu, panaudojant kompiuterius ir erdvėje esamus tai paskirčiai satelitus, žymiai palengvina ir paspartina tą darbą.

1940 metu rudenį buvo pradėta organizuoti naujoji Lietuvos Tarybinė Aviacija, kur visų mūsų nustebimui toji reorganizacija buvo pavesta mjr. Kovui, buvusiam mano viršininkui. Sudarant nau-

ją aviaciją, kiekvienas buvo asmeniškai apklaussinėjamas. Apklaussinėjus karininkus, priėjo ir mūsų eilė. Artėjant mano eilei, mintyse kovojau — ką daryti? Pasilikti, ar visai iš karinės tarnybos pasitraukti? Bet viską išsprendė pats mjr. Kovas. Per visą tarnybos laiką aš su juo neturėjau jokių nesklandumų. Jis dažnai kviesdavosi mane elektros darbeliams į namus — taip kad aš buvau jo mėgiamas. Ir dabar įėjus į jo kabinetą, draugiškai pasisveikino ir tarė: "Tave buvau numatęs Panevėžio aerodromo meteorologinės stoties vedėjo pareigomis, jaun. leitenanto laipsnyje. Bet gavęs kompartijos pranešimą, kad esi įtariamas, kaip nusistatęs prieš žydus, ir esi sekamas, numatytą poziciją aš negaliu tau duoti. Mano asmenišką perspėjimą tebūnie tik tarp mudviejų. Asmeniškai tau patariu dingti iš Kauno". Aš padėkojau už perspėjimą, jis man padavė ranką, ir taip atsisveikinęs išėjau iš kabineto. Kitą dieną iš štabo gavau atsargos kario knygelę, kurioje buvo pažymėta, kad, man prašant, paleidžiamas į atsargą.

Kilus Vokiečių - Rusų karui, mjr. Kovas iš Prabradės aerodromo su tautinės eskadrilės politruku Jarčiuk išskrido į Gomelį. Įskridus į senąją Rusijos teritoriją, lėktuvą nušovė sovietų priešlėktuvinė artilerija, ir abu juo skridę žuvo. (? — Red.)

Tie dešimtys metų praleistų aviacijos tarnyboje man buvo gražiausias jaunystės laikotarpis, kurį širdyje nešiosiu iki paskutinės mano dienos šioje žemėje.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 67 metų sukakties minėjimai

ČIKAGA

Čikagos ramovėnų skyriaus v-ba Lietuvos kariuomenės atsikūrimo 67-tąsias metines šiemet minėjo lapkričio 24 dieną. Minėjimas pradėtas pamaldomis Jaunimo centro koplyčioje. Mišias atnašavo kun. J. Borevičius ir pasakė tai progai tinkantį pamokslą. Po pamaldų vyko apeigos prie Laisvės kovų paminklo. Apeigoms vadovavo ramovėnų skyr. pirm. K. Juškaitis. Ugnį uždegti buvo pakviesta birutininkių d-jos garbės narė Tumienė, ją palydėjo viena šaulė ir birutininkė. Žuvusiems kovoje dėl Lietuvos laisvės pagerbti nuleidžiamos vėliavos pusiau stiebo, giedant Marija Marija, vainiką padėjo gen. št. plk. K. Dabulevičius, lydimas skyr. vicepirm. Ed. Vengiansko ir ramovėno Vl. Garbenio. Prie paminklo minėjimui tinkamą žodį pasakė ramovėnas kpt. Andrius Juškevičius. Paminėjęs mūsų karių savanorių bei partizanų nuopelnus, ginant Lietuvos laisvę, kvietė nepamiršti jų sudėtų ant laisvės aukuro aukų, ryžtingai tęsti jų pradėtą laisvės kovą.

Apeigos baigtos Tautos himnu.

Tolimesnė minėjimo dalis vyko Jaunimo centro mažojoje salėje. Čia minėjimą pravedė skyr. vicepirm. Ed. Vengianskas. Kariuomenės atsikūrimo proga karius sveikino D.L.K. Birutės dr-jos garbės narė M. Tumienė, Altos pirm. T. Blinstrubas ir Šaulių s-gos atstovas Vl. Išganaitis. Po visų sveikinimų žodį tarė skyr. pirm. K. Juškaitis. Jis pasidžiaugė, kad ir po 67-rių metų kariams meilė ir pagarba visuomenėje gyva ir nuoširdi.

Baigęs žodį, pristatė minėjime dalyvavusius savanorius kūrėjus Juozą Tamulį ir Petrą Steikūną, kurie buvo dalyvių pagerbti gausiu plojimu, o birutininkių atstovė J. Ivašauskienė prisegė jiems po gėlytę. Toliau vyko meninė dalis, kurią atliko solistė M. Momkienė. Pianinu palydėjo muzikas M. Motekaitis. M. Momkienė padainavo keletą nuotaikingų, momentui pritaikytų, dalykų. Solistė,

suprasdama ramovėnų sunkią finansinę padėtį, honoraro atsisakė.

Toliau buvo vaišės, kurias paruošė birutininkės, vadovaujamos pirm. M. Babickienės. Visus svečius maloniai nustebino pačių birutininkių kepti pyragai ir įvairūs skanumynai.

K.J.

KLEVELANDAS

“Lietuvos išlaisvinimas mūsų švenčiausia pareiga”... Taip savo trumpą, bet labai turiningą žodį baigė Jurgis Malskis, kalbėdamas Klevelande Lietuvos kariuomenės šventės minėjime — baliuje š.m. lapkričio 23 dienos vakare Klevelando Lietuvių namuose.

Gausiai susirinkusius svečius pasveikino Ramovės pirmininkas Vytautas Januškis, atskirai paminėdamas Amerikos Katlaikų Veteranų Šv. Jurgio 613 skyriaus atstovus su jų pirmininku John Milikas, jr. Trumpai apibūdinęs renginio tikslą, minint Lietuvos kariuomenės įsikūrimo 67-ąją sukaktį, ir pagerbus mirusius ir žuvusius karius atsistojimu, V. Januškis pristatė prelegentą Jurgį Malskį. Savo kalboje Jurgis Malskis padarė trumpą mūsų kariuomenės ap-

žvalgą ne vien pacituodamas pirmą prof. Valdemaro 1918 metų lapkričio 23 dieną paskelbtą įsakymą ir 1918 gruodžio 29 dienos M. Slezevičiaus atsišaukimą, bet ir giliai išnagrinėdamas Lietuvos kariuomenės reikšmę mūsų tautai ir valstybei per visus naujosios istorijos laikotarpius. Sustodamas ties dabartimi prelegentas pabrėžė ramovėnų paskirtį, kurių pagrindinis tikslas yra atiduoti visas savo jėgas Lietuvos valstybės atstatymui.

Meninę programos dalį atliko Čiurlionio Ansamblio vyrų choras, vadovaujamas muziko Ryto Babicko. Choro repertuarą pranešinėjo ilgametė ansamblietė Gražina Plečkaitienė.

Koncerto repertuarą, prisitaikius prie vakaro nuotaikos, sudarė kariško pobūdžio dainos, pradedant “Ei, Lietuvos kareivėliai”, “Karžygiai”, “Kai aš jojau per žalią girelę” ir t.t. Su kiekviena daina publika vis šilčiau reagavo į chorą, kol sudainavus paskutinę dainą, nenustojus katutėms, choras buvo priverstas sudainuoti “Gersim, broliai”... Tikrą klausytojams malonumą sukėlė nuostabiai puikus “Jau žirgelis pabalnotas” dainos skambėjimas.

Minėjimą atidarė Ramovės skyriaus pirmininkas V. Jauniškis

Garbės svečiai su Čiurlionio Ansamblio vyrų choru: (iš kairės) K. Gaizutis, J. Budrienė, birutiečių pirmininkė, A. Jonaitis, C. valdybos pirmininkas, P. Plečkaitienė, J. Malskis ir R. Babickas, choro vadovas.

Programai pasibaigus, pirmininkas V. Januškis padėkojo programos atlikėjams, pagerbė mirusius, neatvykusius ar esančius Ramovės narius. Programos dalyviai buvo apdovanoti gėlėmis.

Kun. G. Kijauskui sukalbėjus šventei pritaikytą invokaciją, prasidėjo vakarienė, o po jos šokiai, grojant puikiam Strimaičio orkestrui.

Tenka pasidžiaugti, kad minėjimo — baliaus rengėjai publikos neapvylė, sugebėdami suderinti momento rimtį ir minėjimo reikšmę su meninio pasigėrėjimo ir baliaus pobūdžiui tinkama nuotaika. Trumpos kalbos, geras koncertas, karšti ir skanūs pietūs, pabaigai geras orkestras — tai elementai, kurie garantuoja renginio pasisekimą ir svečių pasitenkinimą.

Aurelija Balašaitienė
(Dirva, 1985.XII.5)

NIUJORKAS

Lapkričio 24 Brooklyne įvyko Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimas. Minėjimas pradėtas koncelebracinėmis mišiomis Apreiškimo parapijos bažnyčioje. Organizacijų vėliavom išsirikiavus prie altoriaus, mišias aukojo parapijos klebonas kun. Jonas Pakalniškis, pranciškonų vienuolyno viršininkas tėv. Leonardas

Andriekus, OFM, ir svečias iš Sunny Hills, Fl., anksčiau čia buvęs vikaras, kun. Antanas Račkauskas.

Pamokslą pasakė tėv. L. Andriekus, OFM, aptardamas dviejų minėjimų (Kristaus Valdovo ir Liet. kariuomenės) reikšmę. Mišių metu parapijos choras pilnoje savo sudėtyje gražiu giedojimu suteikė kilnią, maldingą nuotaiką. Choro vadovas — Viktoras Ralys. Mišioms pasibaigus, choras ir visi pamaldų dalyviai sugiedojo giesmę "O Kristau, pasaulio Valdove", muz. K. Kavecko ir tautos himną.

Po pamaldų visi skubėjo į parapijos viršutinę salę, kur vyko akademinė minėjimo dalis. Sugiedojus tautos himną, šio minėjimo dalį pradėjo Kario administratorius Alfonsas Samušis, kuris minėjimo rengėjų vardu visus susirinkusius pasveikino, pakviesdamas kun. Joną Pakalniškį sukalbėti invokaciją.

Tolimesnei programos daliai vadovavo Vida Penikaitė.

Paskaitą skaitė svečias iš Filadelfijos dr. Jonas Stiklorius. Jis, kaip teisininkas, savo paskaitoje pažvelgė į Lietuvos kariuomenės istorinę ir praktinę pusę. Klausytojai džiaugėsi, kad paskaita nebuvo išžėsta, bet vis dėlto gili ir turininga. Dr. Jonas Stiklorius įrodė, kad ir santūriu žo-

džiu galima daug ką pasakyti.

Trumpą žodį tarė ir LB apygardos pirmininkas Al. Vakselis. Jis dėkojo rengėjams, kad jie per eilę metų nepavargsta, nešdami aukštai išskėlę Lietuvos kariuomenės vėliavą.

Visus džiugino Jadvygos Matulaitienės vadovaujamas, o žiūrovų labai mėgiamas tautinių šokių ansamblis Tryptinis. Ansamblio šokėjai pašoko šiuos šokius: Gyvataras, Landytinis, Abrūsėlis - Rankšluostėlis, Karklas ir Kubilas. Šokius palydėjo Rimo Kaspučio tobulai į juostą akordeonu įgrota muzika. Šokių metu rekorderį kontroliavo šokių vadovės pagalbininkas Raimundas Balsys.

Šokėjai buvo apdovanoti gausiais plovimais, o vadovė J. Matulaitienė gražia gėlių puokšte. Ji iš puokštės ištraukusi rožę įteikė savo pagalbininkui Raimundui Balsiui.

Akademinė minėjimo dalis buvo baigta visiems sugiedant "Lietuva brangi".

Po to buvo persikelta į apatinę salę pasivaišinimui. Vaisės buvo pradėtos kun. Antano Račkausko malda.

Šį puikiai suorganizuotą minėjimą surengė N.Y. kūr. - savanoriai, ramovėnai, birutietės ir šauliai.

p. palys

(Darbininkas, 1985.XII.6)

ST. CATHERINES, ONT.

Lietuvos kariuomenės šventė atšvęsta lapkričio 24 d. Padėta puošnių gėlių ant Laisvės paminklo

vienuolyno sodelyje, dalyvaujant organizacijų vėliavom ir visiem susirinkusiem giedant "Lietuva brangi". Už žuvusius lietuvius pamaldas at-

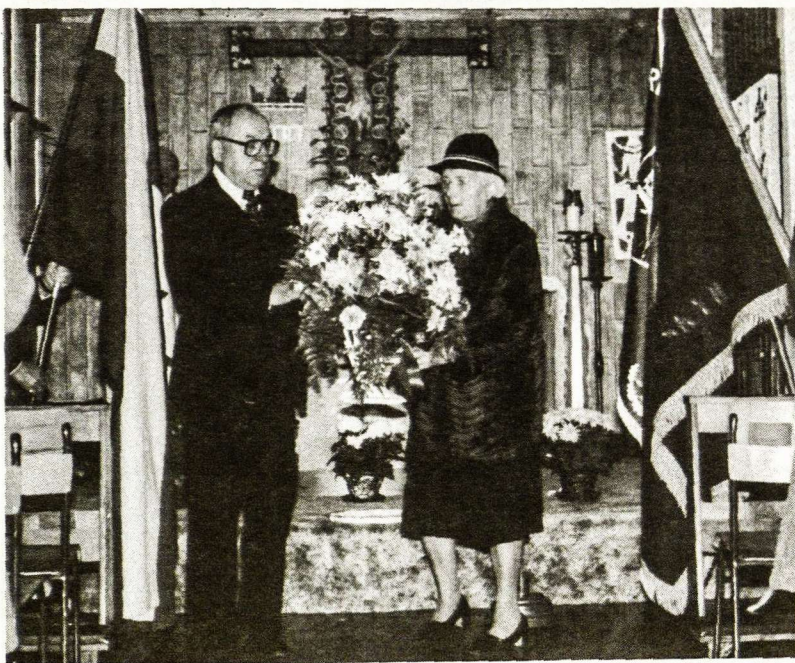
laikė kun. K. Butkus, OFM, ir pasakė gilių minčių pamokslą. Kalbą pasakė ramovėnų pirm. Jonas Skeivalas. Per pamaldas giedojo solistai V. A. Paulioniai. Išklmių metu eilėraščius deklamavo Stasė Zubricienė. Dalyvių buvo pilna salė. Šventė baigta Tautos himnu.

Minėjimo užbaigos vaizdas: kun. J. K. Butkus, OFM, lektorius S. Janušonis, vėliavos asistentai V. Statkus ir P. Gabrėnas. Ramovės skyriaus pirm. J. Skeivalas taria minėjimo užbaigos žodį. Nuotr. J. V.

Kun. J. K. Butkui, OFM, palaiminus gėles, Už Lietuvos laisvę žuvusiųjų pagerbimui S. Zubrienė deklamuoja eilėraštį "Protėvių dvasia". Nuotr. J. V.

Gėles iš bažnyčios prie Žuvusiems už laisvę paminklo neša J. Skeivalas ir O. Šukienė, kuri 18 metų kentėjo Sibiro tremtį. Nuotr. J. V.

BOSTONE

Lietuvos Karių Veteranų "Ramovė" Bostono skyriaus valdyba (pirm. Jonas Starinskas, sek. Antanas Andriulionis ir išd. Martynas Dapkus) šiais metais lapkričio 24 d. susuošė didingą Lietuvos kariuomenės šventę.

Bostone gyvenantis "Draugo" nuolatinis korespondentas, kuris stropiai seka lietuviškąją veiklą Bostone, ją aprašydamas š. m. gruodžio mėn. 4 d. "Drauge" taip apibūdino: "Tai buvo vienas iš gražiausių Lietuvos kariuomenės minėjimų Bostone". Šis gražus įvertinimas — tai ramovėnų Bostono skyr. valdybos ryžto ir sunkaus darbo vaisius. Šventės meninei programos daliai buvo pakviestas iš Kanados 40 vyrų choras "Aras", tom

išlaidoms padengti buvo paruošta 24 psl. programos knygutė, kurioje buvo atspausdinti įvairių organizacijų, biznierių skelbimai, išvardinti Garbės rėmėjai ir rėmėjai, nepasigailėta skelbimų per visas Brocktono, Bostono ir Worcesterio lietuvių radijo programas, pakviesti Bostono ir Brocktono šaulių daliniai dalyvauti ir padėti šventėje.

Šventės minėjimas pradėtas 9:00 ryto "Laisvės Varpo" radijo programa. Buvo perduotas mūsų menininkų paruoštas montažas, kuriame klausytojams buvo pakartota neužmirštamoji kanauninko Tumo-Vaižganto kalba, laidojant žuvusius dėl Lietuvos laisvės karius ir jaudinantys Maironio eilėraščiai, perpinti tam pritaikinta muzika.

10:15 val. dalyvaujant organizacijoms su vėliavomis, Šv. Petro lietuvių parapijos kleb. kun. A. Kontautas atnašavo už žuvusius dėl Lietuvos laisvės šv. mišias ir pasakė pamokslą. Mišių metu giedojo atvykęs iš Kanados vyrų choras "Aras", vadovaujamas V. Verikaičio. 3:00 val. popiet So. Bostono Lietuvių Piliečių d-jos 3-jo aukšto salėje įvyko iškilmingas susirinkimas. Jį atidarė ramovėnų Bostono skyr. pirmininkas Jonas Starinskas, susirinkimui pravedti pakvietė J. Stašaitį.

Vadovaujant LŠST Trakų rinktinės pirm. Vladui Bajerčiui, įneštos JAV, Lietuvos ir organizacijų vėliavos. Susirinkimas pradėtas malda už Tėvynę, kurią perskaitė Šv. Petro lietuvių par. kleb. kun. A. Kontautas. Pirmą kartą Bostone prisilaikyta JAV nuostaty: Pradžioje giedamas Lietuvos himnas ir baigiama JAV himnu.

Paminėjime žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės, J. Stašaitis keletos minučių žodyje supažindino su Lietuvos Šaulių sąjunga, kuri, kaip ir kariai, dešimtimis metų ruošėsi ginti Lietuvos nepriklausomybę, bet, atėjus paskutinei valandai, jie, kaip ir kariai, atsidūrė tokiose sąlygose, kad negalėjo to įvykdyti.

Lietuvos kariuomenės vado gen. Stasio Raštikio tvirtinimu, šaulių Lietuvoje dirbtas darbas įskiepijo tautiečiams gerų šauliškų savybių, kurios gražiai pasirodė neužmirštamame lietuvių partizanų darbe paskutiniojo karo pradžioje.

Prisimindami žuvusius dėl Lietuvos Nepriklausomybės savanorius, karius, šaulius, šiandien privalome nepamiršti ir Lietuvoje kovotojų, kurie kankinami psichijatrinėse ligoninėse, kalėjimuose, Sibiro vergų stovyklose. Jūs visus pagerbti pakvietė atsistojus vienos minutės tyla.

Tylos minutė buvo baigta giesme "Marija, Marija", kuri kasdien nepriklausomoje Lietuvoje buvo giedama prie Nežinomojo kareivio kapo, palydint karių invalidų orkestrui.

Bostone gyvenantieji Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai, Sibiro kalėjimuose ir vergų stovyklose kankiniai bei kovotojai dėl Lietuvos nepriklausomybės buvo pagerbti kiekvieną kviečiant prie scenos. Prisilaikant alfabetinės tvarkos pirmuoju buvo pakviestas Stasys Griežė - Jurgeliavičius. Jis 1919 m. kovo mėn. 15 d. savanoriu stoji Lietuvos kariuomenėn, dalyvavo kovose nuo Alytaus — pietuose iki Daugpilio — šiaurėje. Vėliau baigė Karo mokyklos 4-tąją karininkų laidą.

Juozas Liutkonis, bolševikams supant Kėdainius 1919 m. vasario mėn., stoji į Kėdainių kuriamą komendan-

tūrą, vėliau buvo perkeltas į 2-ąją pėst. pulką.

Poetas Stasys Santvaras 1919 m. sausio 11 d. savanoriu stoji į Lietuvos kariuomenę. Nuo 1919 m. gegužės 8 d. dalyvavo kautynėse su bolševikais ir buvo sužeistas, bet tas jam nesutrukdė 1923 m. dalyvauti savanoriu Klaipėdos krašto vadovavime.

Prisiminta Elena Juciūtė. — Nepakeičiama kalbėtoja už pavergtą Lietuvos dalį ir kenčiančius sovietinę priespaudą. Pati iškentėjusi 8 metus sovietinių kalėjimų vargus yra aprašiusi knygoje "Pėdos mirties zonoje". Prisiminta ir Ona Mileikienė iš Brocktono, kuri iškentėjusi "Igarikos Naujamiestis" knygoje aprašytus pergyvenimus tolimoje Sibiro vergų stovykloje. Toliau buvo pakviesti Lietuvos Laisvės Kovotojų sąjungos pirm. Povilas Žičkus, kuris Lietuvoje buvo suimtas vokiečių 1944 m. Jam teko pergyventi eilę mirties koncentracijų lagerių bei kalėjimų, kol pagaliau 1945 m. JAV kariuomenės buvo išvaduotas iš Beireutho kalėjimo; ir inž. Jonas Vasys, tos pačios or-

(Nukelta į T.T. psl. 134)

Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai ir kovotojai dėl Lietuvos laisvės apdovanojami gėlėmis. Iš kairės: Povilas Žičkus, poetas Stasys Santvaras, Juozas Liutkonis ir inž. Jonas Vasys. Gėles sega Birutė Šakenienė ir Marija Janonienė. Scenoje — programos vedėjas J. Stašaitis

NEW YORKO RAMOVĖNŲ 35 METŲ VEIKLOS APŽVALGA

(Tęsa iš Kario Nr. 2)

P. MATEKŪNAS

Tautos šventės minėjimai

Pirmieji Tautos šventės pradėjo rengti Niujorko Ramovės skyrius. Jas rengdavo ne tik Niujorke, bet ir savo būrelyje per išvykas, dalyvaujant šeimos nariams ir vienam kitam svečiui. Pirmoji Tautos šventė buvo paminėta išvykoje J. ir H. Garmų vasarvietėje 1976 m. rugsėjo mėn. 16 d. Ją atidarė plk. J. Šlepetys. Memingę dalį pravedė Vaclovas Alksninis, kurią atliko V. Čėsna, K. Jankūnas, L. Česnienė, Z. Raulinaitis ir J. Klivečka. Jie skaitė iš Balio Sruogos veikalą "Milžino Paunksmėje" keletą ištraukų. Po meninės dalies vyko diskusijos. Jas pravedė Kario red. Z. Raulinaitis. Per diskusijas buvo iškelta įvairių klausimų. Taip pat buvo paliesta ir Kario žurnalo finansinė padėtis. Kario žurnalo reikalams per šią išvyką buvo suaukota apie 90 dol.

Kitos dvi Tautos šventės buvo paminėtos Tomo ir P. Mačiulio vasarvietėse.

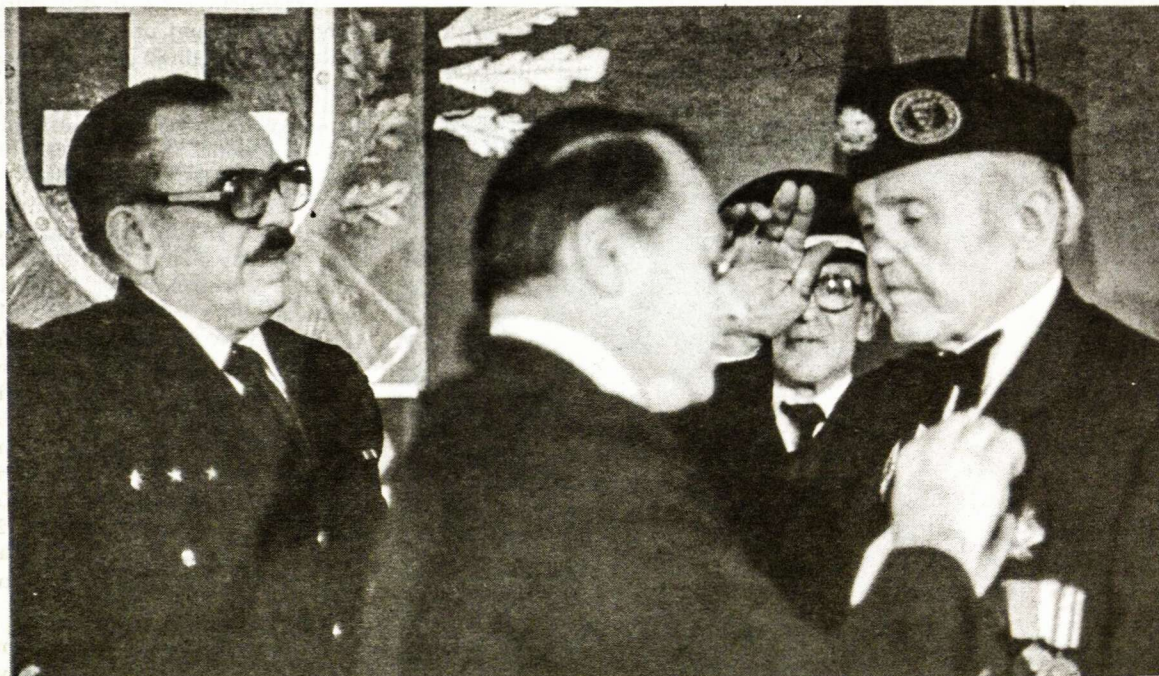
Tomo vasarvietėje dalyvavo birutietės ir svečiai. Mjr. Leonas Virbickas pasakė trumpą kalbą apie Tautos šventės reikšmę, o V. Čėsna apie lietuvių ir ukrainiečių santykius. Po visų kalbų inž. J. Zabelskis parodė filmą apie Izraelio karą su Egiptu,

Šiek tiek iškilmingiau Tautos šventė paminėta P. Mačiulio vasarvietėje Asbury Park, New Jersey. Po skyriaus pirm. J. Šlepečio trumpos kalbos, kurioje jis nušvietė Tautos šventės reikšmę, kalbėjo dar gen. kons. J. Budrys, o po visų kalbų J. Zabelskis prožektoriumi parodė nuotraukų iš Long Island ir kitų vietų.

Vėliau Tautos šventės pradėta švęsti jau Niujorke. Švenčiamos iškilmingai. Jas rengdavo Niujorko

Ramovės skyrius, padedant savanoriams - kūrėjams ir birutietėms, o vėliau į darbą įsijungė ir šauliai, kai įsikūrė Simo Kudirkos šaulių kuopa. Atšvenčiamos panašiai kaip Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventės. Programa esti plati, susidedanti iš pamaldų ir akademinės dalies. Pamaldos dažniausiai įvyksta Apreiškimo parapijos bažnyčioje, o akademija — parapijų salėse. Šventės atidaro Niujorko Ramovės skyriaus ar Simo Kudirkos kuopos pirmininkai. Pagrindines kalbas pasako dažniausia vietos prelegentai, kaip Kario red. Z. Raulinaitis, kun. dr. Viktoras Gidžiūnas, OFM, ir kiti, iškeldami Vytauto Didžiojo vaidmenį Lietuvos valstybėje.

Per 1974 m. minėjimą kpt. Jurgis Kiaunė ir plk. Jonas Šlepetys buvo pakelti New Yorko Ramovės skyriaus

LŠST Simo Kudirkos šaulių kuopos N.Y. kuopos 10-čio proga sav. kūr. pirmam karo invalidui ats. kav. kpt. š. Jurgiui Kiaunėi (1896.XI.13 - 1983.II.5) Simas Kudirka prisega LŠST Centro Valdybos apdovanotą Šaulių Žvaigždės ordeną. Iš k. kuopos pirm. K. Miklas, Simas Kudirka, Juozas Jurkuvėnas ir š. Jurgis Kiaunė. Nuotr. K. Miklo

garbės nariais. Aktus perskaitė J. Rūtenis ir juos įteikė pakeltiesiems garbės nariams, o birutiečių pirm. Malvina Klivečkienė jiems prisegė po raudoną rožę.

Po akademijos įvyksta meninė programos dalis. 1973 m. J. Rūtenis paskaitė ištrauką iš operos libreto "Mindaugo mirtis", eilėraščių "Vilnius ir Tėvynė". 1974 m. Paulius Jurkus — legendą apie Vilnių. Irena Vebraitienė ir Br. Balčiūnas paskaitė kelias ištraukas iš Jankaus veikalų "Peilio Ašmenimis", J. Rūtenis — iš savo poemos "Mama" ir Aldona Kepalaitė paskambino šešis Čiurlionio preliudus.

Kario žurnalo sukaktuvinės šventės

Buvo iškilmingai atšvęstos net keturios Kario žurnalo sukaktuvinės šventės: 1960 m. spalio 3 d., 1964 m. spalio 3 d., 1975 m. sausio 26 d. ir 1980 m. rugsėjo 20 d. Pirmoji ir antroji šventės įvyko Lietuvos Atletų klubo salėje, o trečioji ir ketvirtoji — Kultūros Židinyje. Pirmąsias tris šventes surengė Niujorko Ramovės skyrius, o paskutiniąją — rengėjais buvo ramovėnai, birutietės ir Simo Kudirkos šaulių kuopa. Per

visas surengtas šventes svečiai sėdėjo prie stalų. Švenčių programos buvo sudarytos iš akademijos ir meninės dalies. Akademijas atidarė Niujorko Ramovės skyriaus pirmininkai: 1960 m. Z. Raulinaitis, 1964 m. V. Alksninis, 1975 m. J. Rūtenis ir 1980 m. dr. E. Noakas. 1980 m. A. Budreckis per savo paskaitą nušvietė Kario žurnalo nueitą kelią. Ypatingai įdomią Kario žurnalo apžvalgą davė Z. Raulinaitis per 1975 m. įvykusią šventę. Jis savo kalboje išryškino Kario žurnalo einamą liniją. Taip pat paminėjo artimiausius Kario talkininkus, kuriems po savo paskaitos įteikė dovanėles: Tėvui Pranciškui Giedgaudui, OFM, pranciškonų spaustuovės vedėjui, kur Karys spausdinamas, buvo įteikta ant plataus kryžiaus pritvirtinta erškėčiuota Kristaus galva, o visiems kitiems, kurie prisidėjo prie Kario spausdinimo — paminklinės lentelės; Kaziui Brazauskui, kuris ilgiausiai laužė Karį, be paminklinės lentelės dar Kario prenumerata tol, kol eis Karys.

Neužmiršo ir Kario štabo. Ne tik jiems padėjo už darbą, bet ir juos, kaip ir talkininkus, apdovanojo dovanėlėmis: Jonui Rūteniui įteikė M. K. Čiurlionio albumą, Justinui Liaukui

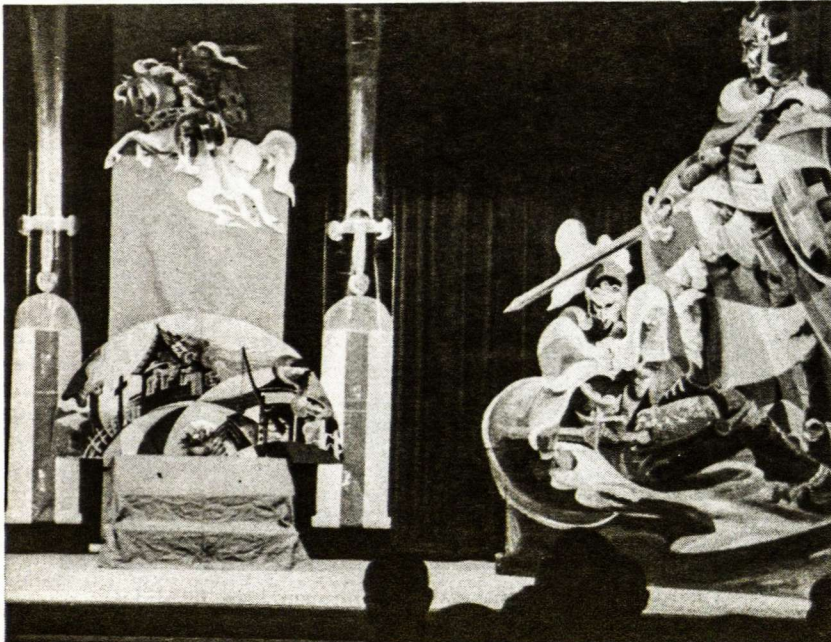
knygą "Kareivis — Lietuvos gynėjas", išleista 1926 m. Knyga buvusi Čekoslovakijos karinėje bibliotekoje, pasikui pateko į Olandijos antikvariatą, iš kurio Zigmąs Raulinaitis nupirko. Br. Balčiūnui įteikė Karinę Enciklopediją ir Leonui Bilerui — Petro Rimšos sukurtą 1925 m. medalį Vilniaus seimui atžymėti.

Po dovanų įteikimo kalbėjo Leonas Bileris, ejęs Kario administratoriaus pareigas. Jis plačiai ir vaizdžiai apžvelgė Kario žurnalo ekonominę padėtį. Taip pat paminėjo, kad Karį pastoviai remia Čikagos ir Klevelando ramovės skyriai ir šauliai. Uždarbis už išleistas knygas nepelningas. Viso tuo metu buvo išleista 13 knygų. Pirmą knygą buvo išleista Eric Williams "Medinis arklys".

Sveikinimai bei pranešimai vykdavo po paskaitų. Per 1960 m. dešimtmčio šventę sveikino konsulas A. Simutis, PLB pirm. J. Šlepetys, Vienybės redaktorius J. Tysliava, laikraščio Dirvos atstovas V. Rastenis, 1964 m. Vaclovas Sidzikauskas, Petras Jurgėla ir kiti, o raštu plk. Iz. E. Kraunaičio našlė ir dail. Jurgis Juodis, pridėdami prie savo sveikinimų dar pinigines aukas (čekius).

1975 m. į šventę buvo atvykęs Ramovės centro valdybos pirm. plk. K. Dabulevičius. Jis centro valdybos vardu pasveikino ir padėjo Niujorko ramovėnams už Kario žurnalo leidimą bei jo administravimą. Žodžiu dar pasveikino gen. kons. A. Simutis, Vliko pirm. K. Valiūnas, birutiečių d-jos vardu Malvina Klivečkienė, pasveikinusi įteikė Kariui 100 dol. čekį, L.B. New Yorko apygardos pirm. Al. Vakselis, Šaulių sąjungos centro valdybos vardu Vaclovas Butkys, Patersono ramovėnų vardu A. Rugys ir J. Švedas, kurie Patersono ramovėnų vardu įteikė Kariui 100 dol. ir savo vardu dar 20 dol., o tėv. Pranciškus Giedgaudas, OFM — Tėvų pranciškonų spaustuovės vardu 300 dol.

Per 1980 m. jubiliejinį Kario žurnalo 60-ties metų minėjimą dalyvavo Vladas Šakalys, tik ką pasitraukęs iš okupuotos Lietuvos, dr. P. Vileišis ir kiti.

Dail. J. Juodžio dekoruota scena

(Bus daugiau)

DIDŽIŪJŲ BŪRLAIVIŲ LENKTYNĖS

BR. KRIKŠTOPAITIS

Po Pirmojo pasaulinio karo burlaiviai, garlaivių išstumti iš jų laikomų uostų, metėsi į tolimąją Australiją. Triukšmingai didžiųjų burlaivių inkarai krito Australijos uostuose. Įgulos savo vadų garsius įsakymus su džiaugsmu ir klegesiu priminėjo, bėgiojo stiebais, raišiojo baltašias bures. Žinojo, sutvarkę laivą, ilgėliau turės ramų uosto gyvenimą. Nereikės, naktį iš miego prižadintam, laiptoti stiebais, ar denyje tykojusios bangos būti parblokštam ir vandens masės denyje tampomam, tik laimingu atveju spėjus įsikibti į ką nors, kad piktoji banga, grįždama jūron, neišsitemptų su savim į antarktikos šaltuosius gylius. Laimingai išlipęs, atsistoji, nusipurtai vandeni, nors jautiesi gerokai apdaužytas, bet tęsi tolimesnę kovą su jūra ir vėju. Paprastai tokiais atvejais būname ne vienas sužalotas, bet išlikimo jausmas mus visus jungia kojevoje su audra.

Virtuvės sklaidžiamas šviečių daržovių ir kitų uosto gėrybių aromatas net stiebuose esančius pasiekia. Nuaidėjus pietų šauksmui, skubame prie stalų. Išbuvus daugiau ar mažiau 4 mėnesius jūroje, senas maistas su nepakankamai vitamais ne vieno kūną dengia įvairūs išbėrimai. Dabar valgant kūnas tiesiog siurbtė siurbia, savinasi jam visas riekalingas medžiagas. Taip besilepinant, prasi-veria durys ir laivo berniukas įtempia didžiulį pašto pakieta. Pertraukę valgį, skubiai skirstosi laiškus, laikraščius. Uoste ne tik kūnu, bet ir dvasia atsigauinama. Keturius mėnesius neturint ryšio su krantu, tai ne juokai. Vieni džiaugiasi, kiti liūsta perskaitę, sužinodami ką nors sergant ar iš gyvųjų tarpo išsiskyrus. Ne vienas gauna po kelius laiškus. Kiti nieko negauna. Negavę liūdnai stebi kitus ir jaučiasi esą visų pasaulyje užmiršti, apleisti. Dažniausiai po poros dienų pavėlavę laišškai pasiekia nuskriaustuosius ir jie linksmi, patenkinti jungiasi į naujienomis besidalinančių tarpą.

Jau savaitėmis burlaivis svečiuojasi

Kengūrų žemėj. Atsigavusi įgula žvalgosi sausumoje. Primirštas, toliau mėlynuojantis vandenynas su savo išdaigomis. Suartėjama su vietos gyventojais. Savaitgaliais lankomasi jaunimo subuvimuose, šokiuose. Linksmi leidžiamos dienos. Primirštama jūra, kai vieną ankstų rytą berymojantį burlaivį užklumpa žmonės, kai ilgas, it kokia gyvatė, atsirango prie krantinės traukinys. Netrukus konvejeriais iš vagonų slenka kviečių maišai į laivo vidų ir dusliai, it atsisveikindami su Australija, krinta vienas šalia kito į tamsius laivo vidurius. Jūreiviai jau su ilgesiu žvilgčioja į toliau banguojantį vandenyną, kuris vilioja grįžti atgal iš kur atkeliauta, nes čia ne jų gimtoji žemė. Svetima padangė ir saulė neįprasta, aukštai šiaurėje iškilus. Nors Kalėdų metas, bet negailestingai karštai glamonėja, o ten toliau išsitiesęs vandenynas kviečia ir siūlo vėsią atgaivą savo platybėse. Įguloje vis dažniau kalbama apie būsimą kelionę. Spėliojama ir ginčijamasi, kurį burlaivį globos Neptūnas, teiks gerus vėjus ir su savo trišake audras tramdys.

Po Pirmojo pasaulinio karo išsivystė burlaivių platesnės apimties plaukiojimas ruožu Europa — Australija — Europa. Šiame plaukiojime kapitoni pasiekė per trumpesnę laiką Europą, tuo didžiavosi, ir šis paprotys tytomis išsivystė į didžiųjų burlaivių lenktynes. Tarpukario laikotarpyje per 19 metų būta 19 lenktynių. Burlaivių — tai ne arklių lenktynės, kurie, prikimšę savo vidurius avižomis, sustoję nerimauja ir, davus starto ženklą, skuba bėgti. Burlaiviai, prikimšę į savo vidurius kviečių, nelaukia starto, bet tuojau kelia bures ir skrieja vandenynais. Vieni anksčiau, kiti vėliau išplaukę, skuba į savo paskirtį — Queenstown Irlandijoje, ar Falmouth Anglijoje. Kuris greičiausiai pasiekia šiuos uostus, tampa laimėtojai. Burlaivis, praleidęs kelyje mažiau kaip 100 dienų, laikomas gerai buriavusiu. Išplaukiant iš Australijos, kviečiai būna neparduoti, esant lai-

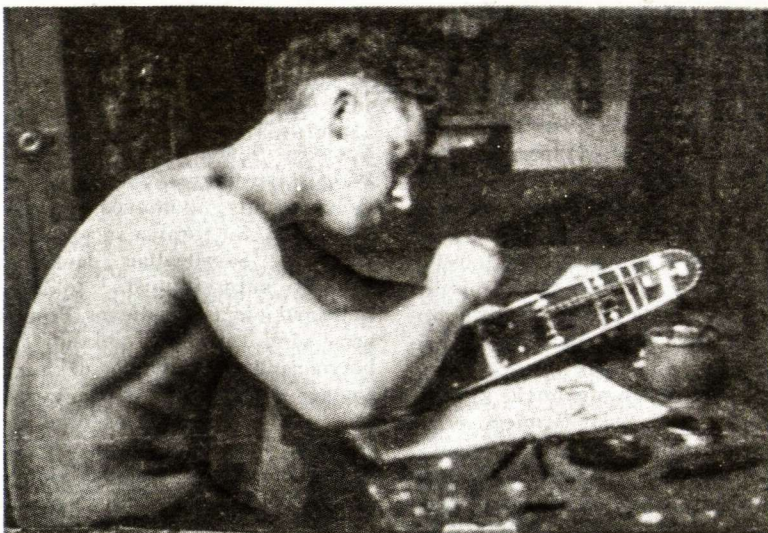
vams jūroje, biržos derasi, pardavinėja. Laivams atplaukus į minėtus uostus, gaunami orderiai tęsti kelionę į uostą, kur kviečiai parduoti. Lenktynių laimėtojais tampa tie, kurie plaukia palankesniame ore. Patyrusi įgula noriai jungiasi į lenktynes, o kapitono drąsa bei sugebėjimai pajungti audringus vėjus savo norams daug reiškia. Laimėjusiam kapitonui įteikiama žemės rutulio statulėlė, laikoma undinės virš josios galvos. Plaukiant pro pietų Afriką į Australiją ir grįžtant pro pietų Ameriką, kaip tik padaroma aplink pasaulį kelionė, t. y. apie 30.000 jūrmylių kelio.

1939 m. vienas po kito 13 burlaivių kėlė savo inkarus Australijos uostuose nejudami, kad jie užverčia didžiųjų burlaivių gadynės paskutinį istorijos lapą. Tolo Australijos krantai. Atsivėrė platūs vandenynai su savo nuotaikomis. Esant gražiam orui, palankiam vėjui, kiekvienas džiaugiasi. Kapitonas žvilgčioja į horizontą spėliodamas būsimos dienos orą. Įplaukus į neramiai banguojančią tamsiuose debesyse pasidengusią jūrą, ne tik kapitonui, bet ir visiems kitiems rūpi kokią išdaigą ji sugalvos. Dažniau žvilgčiojama į barometrą. Regint jo rodyklę ramiai pastoviai kilstant, tikimasi laimingai išbėgti iš neramiai nusiteikusios jūros ir vėjų. Diena iš dienos plaukiama pirmyn. Vieni daugiau, kiti mažiau įrašo į parą burlaivio dienyne nuplauktą atstumą. Kiekvienas, įsukęs į Atlantą, atsikvepia lengviau, nes dažniausiai visi nesmagumai lieka praeityje. Nors kartais ir gražiame ore jūra gali pakeisti savo veidą. Su praplaukta diena Atlantu artėjame į šiaurę. Saulė kasdien vis kopina aukštyn. Naktimis Pietų kryžiai su kitomis skaidriomis žvaigždėmis slenka į pietus žemyn, kai vieną naktį Pietų kryžiai, neatsisveikinę, nuskęsta pietų horizonte. Tuo pačiu metu stebime, kaip šiaurės tolumoje Grigo ratai įvirsta per horizonto briauną. Jūreiviai, tai išvydę, tiesia viens kitam ranką, įžengus į gimtojo dangaus skliauto globą. Saulė, beveik savo statmeniškais spinduliais svilnusi, pakrypo į pietus. Grigo ratai, pakilę pilname savo švytėjime, siuntė palaimą grįžtančiam sūnui pa-

laidūnui - jūreiviui, kuris buvo dingęs tolimame pietų žemės gale.

Jūreiviai, stebėdami įprastą gimtojo dangaus skliautą, džiaugėsi artėjant jų ilgo kelio užbaigai. Vis daugiau kilo tarpusavio ginčų - spėlojimų, kuris iš burlaivių bus laimėjęs lenktynes. Niekas iš jūreivių neįtavo, kad virš Europos politinis dangus vis tirštėjo, niūrūs debesys su grūmojančiais perkūnais ir žaibais telkėsi. Ne kartą Čamberleinas su savo įprastiniu lietsargiu lankė Vokietiją. Berchtesgadeno kalnuose tūnojusią kraujo ištroškusių dieną ramino vis atrėždamas Europos žemių gabalą ir, grįžęs Leondonan, su džiaugsmu aiškino, kad pabaisa soti, karas išvengtas. Tokiame subūrusiame politiniame ore pradėjo grįžti vienas po kito burlaiviai iš tolimosios Australijos. Grįžusieji skaičiavo praleistas saulėtas ar audrotas ir kitokias įdėto vargo dienas jūrose, skelbdami jbose išbūtų dienų skaičių. Duomenims aiškėjant, liūdnei sutiko žinią 3-stiebė barka "Killoran", kšbuvusi jūroje 139 dienas, laimėjusi tarp varžovų paskutiniąją vietą. "Killoran" ištiesai lydėjo nepalankios oro sąlygos — didesnės ar mažesnės audros, ir patekęs į bevėją (doldrums) pusiaujo juosta, ilgai užtruko, kol pavyko iš jos išsprukti. Gi 4-stiebė barka "Moshulu" iš Australijos atplaukė į Queenstown, Irlandiją, per 91 dieną ir tuo tapo lenktynių laimėtoja. Džiūgavo įgula, džiūgavo jų artimieji, ir per spaudą sklido ši žinia jūreivių pasaulyje.

Mes, lietuviai, kartu su "Moshulu" džiaugėmės laimėjimu, nes ten plaukiojo lietuvis Vytautas Bagdanavičius, savo įnašu prisidėjęs šiame istoriniame epizode. V. Bagdanavičius, subrendęs jaunuolis jūrų skautijoje, pajuto jūros šauksmą. Tėvams sutikus ir talkinant, atsirado kadetų burlaivyje "Moshulu". Vytautas buvo gabus, visur aukštai vertinamas ir tuo pačiu kėlė ne tik savo, bet ir lietuvių vardą. Stockholme baigė jūrų mokyklą aukso medaliu ir karo pradžioje pradėjo plaukioti laive "Šiauliai". Laivui atplaukus į Leningradą, NKVD suimtas ir nukankintas. Anglas Eric Newby, patekęs į "Moshulu", pirmiausiai iš įgulos susipažino su Vytautu Bagdanavičium. Eri

Bagdanavičius modeliuoja "Moshulu"

Newby, apleidęs "Moshulu", tapo anglų rašytoju. Pirmoji jo knyga — "The Last Grain Race". Savo knygoje sumini Bagdanavičių net 27 kartus. Rašo: "Sužinojau, kad 'Lithuanian boy' vardas yra Vytautas Bagdanavičius. Labai puikus, protingas jaunuolis, kuris pirmomis mano buvimo dienomis buvo artimiausias patarėjas. Aprodė visą laivą ir susipažino su jame esama tvarka. Kai sužinojau, kad Vytautas "Lithuanian" lieka dar vienai kelionei, labai apsidžiaugiau. Su malonumu skaičiau šią knygą, kai taip vertinamas lietuvis. Junti, lyg tai būtų mūsų tautos ambasadoriaus svetimųjų tarpe.

1939 m. iš lenktynėse dalyvavusių burlaivių 10 priklausė Eriksonui. Pastaraisiais metais dauguma burlaivių, negaudami Europoje, tuščiomis rinkosi į Marienhamną, šiaurinėj Baltijos jūroje, pas savo šeimininką Gustavą Eriksoną. Artėjant Australijos kviečių sezonui, Eriksonas šaukė įgulas atgal ir tuščiomis, tik su balastu, siuntė į tolimą Australiją. Šiais metais tas pat numatyta, vėl turės ryšioti Marienhamne, tik vėjai švilpaus jų tuščiais stiebais. Tuo pačiu metu virš Europos neskaidrėjo dangus, tilo Čamberleino pažadai. Slapti ir neslapti diplomatai raizė erdvę, lankydami valstybes, tai viener tai kitur posėdžiavo. Kai pirmieji burlaiviai išsikrovė kviečius, skleidė stiebuose

baltąsias bures, didysis niekšybių magikas Stalinas davė starto ženklą ir 3-čio rugsėjo prapliupo vokiečių patrankos virš Lenkijos. Stalino ir Hitlerio sutartinė padegė žemės rutulį. Liepsnoja Europa, liepsnoja ir skęsta jūroje laivai.

4-stiebė barka "Olivenbank", 47 metus skrajojusi vandenynais baltąja gulbe, ne vienam stebėjus ją, kėlė pasigrožėjimo jausmą, dabar išsikrovus kviečius, skriejo Šiaurės jūra su viltimi greit pasiekti Marienhamną ir įgulos džiaugsmui būti savųjų tarpe. Esant netoli Danijos krantų, staigus sprogimas, dalis stiebų su burėmis išvirsta jūron ir minos sužalotam tuščiam burlaivyje atsiveria didelė žaizda — skylė. Besiveržianti vandens masė netrukus paskandina "Olivenbank" su visa įgula. Nesulaukė Marienhamnas grįžtančiojo "Olivenbanko", nesulaukė artimieji savųjų. Liko jų kūnai, artimųjų ašaromis neplauti, tik liūdni gedulo garsai sklido iš Marienhamno bažnyčios. Laivams, kaip ir žmonėms, lemta, vieniems ilgiau, kitiems trumpiau, svečiuotis šioje planetoje. Burlaivis "Olivebank" galima sakyti, pačiame savo pajėgume, dingo nuo jūrų paviršiaus, tuos užbaigdamas didžiųjų burlaivių gadyne, o "Moshulu", laimėjęs paskutiniąsias burlaivių lenktynes, laimingai išlikęs Antro pasau-

— Amerikiečiai pagamino veidrodinį teleskopą, kuris panaikina vaizdo neryškumą — 19 veidrodžių elektroniniais mechanizmais valdomi taip, kad sutelkiami šviesos pluoštai į vieną vietą ir gaunamas stebimo dangaus kūno vaizdas daug ryškesnis netu optinių teleskopų. Ateinantys šviesos pluoštai per Žemės atmosferos ir elektromagnetinius sluoksnius yra „laužomi“, todėl optiniuose teleskopuose gaunamas „iškraipytas“ — neryškus vaizdas. Veidrodiniu teleskopu astronominiai stebėjimai bus tikslesni ir pigesni.

— Nuo 1985 m. vasario m. prancūzų ginkluotų jėgų aprūpinimui ir ginklam krašto apsaugos ministerijos žinioje įsteigta ginklavimo komisija „Delegation General pour l'Armement — DGA“, kuri yra atsakinga už tinkamą ir laiku ginkluotų jėgų aprūpinimą visais reikmenimis. „DGA“ savo numatytus projektus pateikia kariuomenės štabo atitinkamam ginklų rūšies skyriui projekto analizei, kuris su savo pastabomis pro-

jektą perduoda kariuomenės štabo viršininkui ir pastarasis — gynybos ministerijai tvirtinti. Kariuomenės štabo atitinkamų ginklų rūšių skyriai savo ruožtu savo reikalavimus-projektus pateikia tiesioginiai „DGA“, kuri juos įtraukia į savo darbo planą. Pagal vyriausybės potvarkius „DGA“ derina ginklų ir reikmenų prekybą (pirkimą-pardavimą) su krašto įmonėmis ir kitomis valstybėmis. Prancūzų ginklavimo ir aprūpinimo tiesioginėje arba pagalbinėje pramonėje dirba apie 300,000 darbininkų, jų tarpe apie 25,000 civilių tarnautojų, 45,000 ginklavimo srityje, jų tarpe 7000 inžinierių (karininkus imtinai) ir 52,000 aukštų kvalifikacijų technikų. Ginklų gamyboje Prancūzija yra trečioji pasaulyje valstybė — ginklų ir karinių priemonių parduoda apie 90% visos savo karo pramonės.

— Rytų Vokietijos kariuomenės turimiems sovietų gamybos kautynių helikopteriams Mi-24 pritaikyti nauji ginklai — vietoje turėtų dviejų 12,7

mm kulkosvaidžių įrengti du 23 mm automatiniai pabūklai, pakankamo galingumo kovai prieš pėstininkų šarvuočius ir vidutinius tankus.

— Pėstininkų šarvuočiams „Bradley“ amerikiečiai pritaikė didesnio atsparumo 35 mm pabūklų bokštelių su stabilizatoriais, kurių pagalba pabūklas visomis kryptimis galės taikliai šaudyti šarvuočio judesio metu. Bandymų metu šaudant judesyje į judantį už 2 km taikinį buvo gauti reikalingi duomenys. Panašūs bokšteliai bus įrengti ir pėstininkų šarvuočiams M-13A3.

— Amerikiečių „Northrop“ firmos pagamintas lėktuvas — naikintuvas „Tigershark“, planuotas parduoti kitoms valstybėms, nebus kitoms valstybėms parduodamas, nes pavadintas F-20 ir bus įjungtas amerikiečių karo aviacijos sąstatan, kaip antrinis jau turimo žemės jėgų tiesioginei paramai naikintuvo F-16 ginklas.

Šiuo metu F-20 yra bandomas ir pritaikomas savos aviacijos statomiems reikalavimams. Išore panašus į turimą F-16, kiek „šmaikštesnių“ linijų, lengviau valdomas ir paslankesnis ore, daugiau sumodernintas elektroninėmis priemonėmis, lankstesnis struktūroje, nes pvz. galima kaitalioji ginklus — „nosyje“ įrengtus du 20 mm automatinius pabūklus, kontroliuojamus kompiuteriais, galima pakeisti skirtingais ginklais. Ankštoka piloto kabina piloto akių aukštyje turi tris televizijos ekranus — du šonuose ir vieną permatomą lėktuvo ašyje, kuriame, šale normalaus matavimo priekine, galima matyti taikinį, kurį „suranda“ lėktuvo

linio karo metais, dabar Philadelphia uoste garbingai atstovauja savo giminės buvusią didybę.

Trumpa „Moshulu“ metrika: Burlaivis 3116 gross tonų. Prekių kėlimo galia 5400 tonų. Burių plotis 45.000 kv. pėdų. Laivo ilgis 383 pėdos. Stiebų aukštis (4 stiebai) 182 pėdos. 1904 m. vokiečių Hamburgo firmos Siemens & Co. užsakymu pastatytas Glasgove, Anglijoj ir įžengė į jūrų pasaulį vokiečių vardu „Kurt“. Iki Pirmo pasaulinio karo plaukiojo „Kurt“, kaip 4-stiebė barka

tarp Europos ir pietų Amerikos. 1914 m. prasidėjus karui, „Kurt“ krovėsi jaus Oregono valstijoje, USA. Burlaivio savininkai davė parėdymą pasilikti vietoje belaukiant karo pabaigos. 1917 m. įsijungia Amerika į karą prieš Vokietiją, ir „Kurt“ buvo nusavintas. Amerikoje keitėsi savininkai, keitėsi ir burlaivio vardas. Prezidentienės Woodrow Wilson pasiūlymu, perkrikštytas „Moshulu“ indėnų kalboje reiškiantį „Bebaimis“. Amerikos savininkams, jų tarpe ir prezidentienei, nesugebėjus jį tinkamai naudoti, 1935 m. parduotas G. Eriksonui.

1940 m. karo eigoje vokiečių karo vadovybė Norvegijoje rekvizavo savo reikalams ir naudojo kaip plaukiojantį sandėlį minoms ir kitai amunicijai. Pasibaigus Antram karui, „Moshulu“ Skandinavijoje naudota sandėliavimui iki 1968 m., kai buvo parduotas Restoranų sąjungai. Restoranų sąjunga atnaujino, pertvarkė pagal savo nuožūrą ir pastatė Philadelphia uoste kaip muziejinę retenybę su lankytojams įrengtu vienu iš geriausių miesto restoranų. Po šiai dienai „Moshulu“ byloja žiūrovams apie didingą didžiųjų burlaivių praeitį.

priekyje įrengtas radaro aparatas (naktį ir rūke naudojami infra-raudoni spinduliai). Bandymų metu ūkanotą dieną radaru susektas už 13 mylių taikinytis buvo matomas centriname ekrane ir kompiuteriu apskaičiuotu atstumu, kryptimi ir laiku ekrane pasirodė išpėjantis ženklas — po trijų sekundžių žodis "shot"; pilotui paspaudus lėktuvo valdymo rankenoje mygtuką, ekrane matėsi, kaip nuo lėktuvo atsiskyrusi "Sparrow" raketa pasiekė ore skrendanti j taikinį.

Televizijos ekranuose rodomas 360° skrendančio lėktuvo aplinkos vaizdas turi daug pirmenybių lėktuvų oro kautynėse, nes pilotui nereikia žvalgytis į šonus ir atgal, atitraukiant dėmesį nuo skridimo krypties, be to, beveik vienu žvilgsniu galima matyti lėktuvą supantį vaizdą ir iš užpakalio. Išskirtina F-20 savybė — tai greitas pasiruošimas skridimui. Po dviejų minučių nuo uždvedimo šaltų sprausminių variklių F-20 supersoniniu greičiu nuskrido nuo pakilimo tako 13 mylių į 38,000 pėdų aukštį ir radaru "surado" už 63 mylių taikinį. Nuo to momento, kai įjungiami elektroninės sistemos elektros srovė, lėktuvams gali kilti į orą — visi įrengimai tiksliai veikia tą pačią akimirką (kitiems panašaus tipo lėktuvams reikia nuo 3 iki 10 minučių "apšilimui"). F-20 "Tigershark" naikintojų gamyba planuojama pradėti šiais metais.

— Sekimui vakariečių karinių įrengimų ir ginkluotų jėgų judėjimui, taip pat ir saviems reikalams (ryšiui), sovietai naudoja keletą (keturis) Žemės satelitų tipų, kurių orbitose yra apie 40.

"Saliut" serijos yra karinės erdvių stotys, kurios pirmoje eilėje vykdo fotografinius stebėjimus, taip pat seka vakariečių elektroninius įrengimus, ryšius, ginkluotų jėgų vadovavimą ir jų kontrolę.

Ypatings paskirties nuotraukų satelitai, kurie iš žemų orbitų padarytas nuotraukas kapsulėse nuleidžia parašiuotais numatytose vietose, kad gautų trumpiausiu laiku žinias. Nuotraukos tiek smulkios ir tikslios, kad galima jose įskaityti automobilių ženkluose numerius.

Navigacijos "Navast-1" ir "Navast-

2" tipo satelitai naudojami grupėmis po tris arba šešis, kurie skriedami virš pusiaujo pilnas orbitas apkeliauja per 90 ir 45 minučių. Šio tipo satelitai skirti sovietų laivyno ir povandeninių laivų ryšiui, taip pat balistinių raketų laidymui.

"Molnija Raduga" satelitų tipai naudojami išskirtinai laivyno strateginių jėgų vadovavimui ir kontrolei; veikia tolimesniuose atstumuose.

Kaip amerikiečių taip ir sovietų, pažeidus satelitų sistemą, žymiai sutriktų sekimas, informacija — žinios ir ryšiai — vadovavimas.

— Tarp 1972 ir 1982 metų sovietai pastatė keturis "Kiev" klasės (apie 890 pėdų ilgio) vidutinio dydžio lėktuvnešius helikopteriams ir VSTOL (Vertical Short Take-off and Landing) lėktuvams — naikintuvams, pritaikytus žemės jėgų tiesioginei paramai. 1985 m. gruodžio mėn. pabaigoje Nikolajev laivų statykloje — Juodoje jūroje sovietai nuleido į vandenį atominę energiją dviem reaktoriais varomą, apie 1000 pėdų ilgio, sunkaus tipo, tolumo plaukiojimo lėktuvnešį, pritaikytą moderniems kautynių lėktuvams. Tuo pačiu laiku Nikolajev laivų statykloje pradėtas statyti tokio paties tipo naujas lėktuvnešis. Per keturius metus planuojama atlikti naujų laivų bandymus ir pradėti plaukiojimus globaline prasme.

Amerikiečiai turi 13 strateginių veikiančių lėktuvnešių ir trys statomi.

— Amerikiečiai pagamino naują žemo dažnumo bangų radijo siųstuvą ELF (Extremely Low Frequency), kurio pagelba galės susisiekti su povandeniniais laivais, plaukiojančiais šimtus pėdų gylėje, kur normalios radijo bangos laivų radijo priimtuvų negali pasiekti, todėl ryšiui povandeniniai laivai turi iškilti arti vandens paviršiaus ir gali būti lengvai iš oro susekti., be to, sugaištamas laikas ir yra nepatogumų, nes ryšio sudarymas turi būti terminuotas. Naudojant ELF, ryšis su povandeniniais laivais bus galimas bet kuriuo laiku, tai labai svarbu ypatingais atvejais, esant reikalui susirišti greitai su strateginiais povandeniniais laivais.

— Prancūzai drauge su vak. vokie-

čiais planuoja pastatyti naujo tipo helikopterį PAH kovai prieš tankus, aprūpintą infra-raudonų spindulių taikymo įrengimais, ginkluotą 30 mm automatiniais pabūklais ir keturiomis prieštankinėmis raketomis. PAH, varomas dviem varikliais, gali skristi apie 280 km/val. ir pakelti apie 5 tonas krūvio. Be tiesioginės pėstininkams paramos, naujas helikopteris bus naudojamas ypatingai aprūpinti kautynių dalinius prieš o grūmoje.

— Sovietai pagamino ir įvedė ginklaviman naują NSV, ant trikojo, oru aušinamą 12,7 mm sunkų kulkosvaidį, tinkamą naudoti pėstininkų daliniams, arba pritaikytą sunkvežimiuose bei pėstininkų šarvuočiuose ir lėktuvuose. Apkabose telpa po 50 šovinių; lengvai keičiamas vamzdis, nes po 100 šūvių įkaista ir ataušinimui reikalinga pakeisti atsarginiu. NSV aptarnauja du kovotojai, kiti du neša atsarginį vamzdį ir šovinius; organizaciniai įeina į pėstininkų kuopos sąstatą.

— Prasidėjusioje 1986 metų Paryžiaus pasaulinėje aviacijos parodoje, sovietai išstatė iki šiol didžiausią ir sunkiausią helikopterį Mi-26; aštuoniais sparnais 105 pėdų skersmens, sukamais 11,400 a.j. "Lotarev" turbininiu varikliu, išsvysto 180 m.p.v. greitį, be kuro papildymo skridimo tolis apie 500 mylių. Mi-26 kelia 22 tonas krūvio ir pritaikytas naudoti Sibiro pramonei arba sunkiam kariniam transportui.

Kitas savo dydžiu ir neįprastai švelniomis formomis AN-124 sunkaus tipo transporto, keturiais motorais lėktuvas; 228 pėdų ilgio, 240 pėdų sparnų ilgis; bendro kilimo svoriu (su 165 tonomis krūvio) apie 450 tonų (mažai didesnis už amerikiečių C-54), be kuro papildymo skridimo tolis apie 2400 jūrmilių — nepakrautas gali nuskristi apie 8900 jūrmilių. Uodegoje įrengta platforma — durys pritaikyta įvažiuoti sunkvežimiams.

Naikintuvai F-15E amerikiečiai pritaikė infra - raudonų spindulių elektronines bombardavimo taikymui priemones, kurių pagelba lėktuvas galės tiksliai bombarduoti taikinius naktį ir blogame ore. Pana-

šios priemonės planuojama pritaikyti ir bombonešiams.

— „Kišenių“ individualaus kovotojo maskavimo tinklą 1985 m. pabaigoje amerikiečiai sėkmingai išbandė Korėjoje kariniuose pratimuose ir planuoja plačiai panaudoti žemės ginkluotoms jėgoms, įvairiaspalvis 5 pėdų pločio ir apie 8 ilgio tinklas sveria apie vieną svarą ir sulankstytas gali tilpti kovotojo švarko kišenėje. Sujungti keli tinklai gali būti panaudoti stambesnių ginklų ir priemonių maskavimui.

— Kuro pasipildymas motorizuotoms priemonėms kautynėse dažnai sudaro nenumatytų sunkumų, nes reikia tankams arba šarvuotiems kuro pasipildymui pasitraukti iš kautynių lauko. Kritiškuose atvejuose ir greitam kuro pasipildymui amerikiečiai pagamino ir išbandė 55 galionų skysto kuro talpos indą kombinuotą nailono ir plastikos struktūros, lankstaus cilindro formos, apie 8 pėdų ilgio ir vienos pėdos skersmens su pritaikytu piltuvu cilindro gale, kitas galas atidaromas kuro papildymui. Tokie cilindrai bandymų metu išmesti iš helikopterio skrendančio 80 mazgų iš 40 pėdų aukščio nesutrūko. Tokie cilindrai su kurų patogūs vežiotis tankams ir sunkvežimiais kaip kuro pasipildymo atsargą.

III pasaulinis karas? . .

Vakarų Vokietijoje 1985 m. balandžio mėn. Europos Saugumo Instituto leidžiamame žurnale tilpo H. Huyn apžvalginis straipsnis, kuriame sakoma, kad trečias pasaulinis karas vyksta visame Žemės paviršiuje — branduoliniu ginklu stovi parengtyje — rezerve grąsinimui silpniesiems, priekinėse linijose vyrauja subversijos, infiltravimai, šnipinėjimas, klaidinimai, apgaulės, teroras. Atlanto Sąjunga sustabdė sovietų karinę ekspansiją į vakarų Europą ir šiaurinę Ameriką — vakariečiai tai laiko laimėjimu. Kitu laimėjimu vakariečiai laiko ginklavimosi kontrolės sutartis, kurios palaiko Vakarų Rytų ginkluotų jėgų balansą, tačiau neatsižvelgiama į Maskvos kontroliuojamą taip vadinamą „išlaisvinimo“ judėjimą, apimančią nuo Indokinijos iki Afganistano, nuo Angolos iki Centrinės Amerikos, išsiplėtusį

globalinį terorizmą, apgaulę, technologijos grobimą. Vakarų visuomenė ypatingai lengvai priima bet kokias klaidinančias žinias per mokyklas, bažnyčias, religines organizacijas, mokslo institucijas, politines partijas, prekybos ir pramonės unijas ir be abejonės spaudą bei radijo su televizija. Visa tai turi lemiamos įtakos į vyriausybės sąstatus ir nuotaikas krašto gynybos sąskaiton. Šią ypatingai būdingą vakariečių savybę meistriskai išnaudoja Maskva savo naudai. H. Huyn išvardina eilę sovietų klaidinančių pavyzdžių, turėjusių įtakos į vyriausybės nusistatymus, suardžiusius tarpvalstybinius santykius, suvaržymus laisvių atskiriems asmenims arba grupėms bei organizacijoms, atimamą visuotiną pasitikėjimą institucijoms, vadovaujantiems asmenims; visa tai daroma „...tiksliu laimėti žmonių įsitikinimus kaip ginklą vedamam karui.“ Paėmus išsireiškimą „pacifistinė koegzistencija“, kuris skamba labai positivity, tačiau marksizmo — leninizmo sampratoje nėra pasisakymų už taiką — visą esmę sudaro kova už socializmo įgyvendinimą (H. Huyn matomai nenorėjo tiesioginiai pasakyti sovietinio komunizmo). Demonstracijose ir spaudos pasisakymuose Maskva visur panaudoja „useful idiots“, dažnai apmokamus vakariečių pinigais. H. Huyn stebisi, kad net berlyniečiai leidžiasi Maskvos klaidinami, pvz. A. Haig lankantis Berlyne, vokiečiai demonstrantai degino amerikiečių vėliavas ir šaukė „Yankee go home“. Kitas pavyzdys 1985 m. gruodžio mėn. 14 d. J.A.V. sekretorius lankymosi metu vakarų Berlyne pasakė, kad „...Berlynas yra simbolis nemoralaus ir nežmoniško Europos padalinimo...“ gi ta proga pagrindinėje vakarų Berlyno gatvėje prieš amerikiečius demonstravo apie 10,000 vakarų Berlyno vokiečių; amerikiečių zonoje demonstrantai susirėmė su policija, daužė langus, plėšė krautuves, buvo sudeginta policijos automobilių, sužeistų policininkų; anglų zonoje kaukėti demonstrantai apmėtė policiją akmenimis, daužė langus.

H. Huyn daro išvadas, kad vakariečiai privalo įsisąmoninti, Maskvą vykdančią III pasaulinį karą (kitokį,

negu anglas gen. sir J. Hackett knygoje „The Third World War, August 1985“, santrauka buvo spausdinta 1980 m. Kario Nr. 1 iki 7), ginkluotas priemonės laikydami nuošalyje — rezerve, kautynių ruože naudoja XX amžiaus modernias priemones — klaidinimą ir išnaudojimą žmonių silpnų pusių savo naudai — socializmo įgyvendinimui . . .

Lietuvių reikalai Lenkijos leidiniuose

Komunistinėje Lenkijoje veikia vyriausybei ištikimų katalikų kunigų organizacija „Pax“, kuri leidžia žurnalą „Znak“ (Ženklas). Ryšium su šv. Kazimiero mirties 500 m. sukaktimi žurnalo 1984 m. 357-358 nr. išspausdino kun. T. Krahel straipsnį „Lietuvos Bažnyčia antroje 15 a. pusėje“, kun. H. Wojtyśka „Šv. Kazimiero kanonizacijos problemos“ ir arkivyskupą J. Matulaitį liečiantį straipsnį „Šventieji — lenkiško elgesio pavyzdžiai.“ Visi autoriai naudoja lietuviškus šaltinius: Zenoną Ivinskį, Jurgį Gimbutą, kun. P. Rabikauską ir vysk. Matulaičio dienoraštį. Jogaila nėra vaizduojamas pusiau laukiniu pagoniu, vysk. Matulaitis neapšaukiamas litvomanu, o šv. Kazimieras nėra laikomas lenkų karalaičiu. Lietuvos krikšto nuopelnai priskiriami lygiai Vytautui ir Jogailai, o vysk. Matulaitis laikomas daug nuopelnų Lietuvai ir Lenkijai turinčiu asmeniu.

Taip pat ir lenkų pogrindžio leidiniai liečia lietuvių reikalus. Lenkijos jaunimo mėnesinis leidinys „Nasze wiadomosci“ (Mūsų žinios) 1985 m. vasario 23 rašo, kad Lenkija negalės atgauti tikros nepriklausomybės, kol Lietuva, Ukraina ir Gudija nebus lais-

vos. Tik bendra visų Sov. S-gos pavergtų tautų kova prieš okupantą gali duoti pozityvių rezultatų.

Kitas pagrindžio leidinys "Mes ir kaimynai" rašo, kad tremties lietuviai be reikalo baiminasi, kad Jaltos nutarimų panaikinimas gali būti lygus Vilniaus netekimui. Pogrindyje nesą jokios rimtos organizacijos, kuri reikalautų Vilnių ir Lvovą prijungti prie Lenkijos. Lenkijos pagrindis pritaria dabartinėm Lenkijos rytinėm sienom, bet reikalauja, kad ir bažnytinių provincijų sienos sutaptų su valstybinėmis sienomis.

Krokuvoje leidžiamas pagrindžio žurnalas "Arka" 1985 m. 10 nr. išspausdino S. Vardžio straipsnio apie 1980-1981 m. įvykių Lenkijoje atgarsius Baltijos kraštuose vertimą iš knygos "Problems of Communism".

Vilnijos lietuviai ir Lietuva

"Tėviškės žiburiai" 1985 m. lapkričio 5 išspausdino slapyvardžiu pasirašytą straipsnį "Kai vilniečius trėmė iš Lietuvos", kuriame autorius pasakoja tokius savo išgyvenimus. Autorius 1939 m. rugpjūčio 24 buvo mobilizuotas į Lenkijos kariuomenę ir, nenorėdamas joje tarnauti, su draugu atbėgo į nepriklausomą Lietuvą. Būdami nuo seno pažįstami su lietuviais pasienio policininkais, susirado pasienio saugotojus ir laukė, kaip su jais bus pasielgta. Pasienio policininkai buvo labai nuoširdūs ir pabėgėlius gražiai priėmė, bet reikėjo gauti viršininkų pritarimą, kad pabėgėliai galėtų pasilikti Lietuvoje. Viršininės tuoj pat atsakė, kad pabėgėlių negali priimti ir įsakė grąžinti juos į Lenkiją. Kad Lenkija jų skaudžiai nebaustų, pamokė, ką sugrįžę turi sakyti. Ir taip pabėgėliai buvo atvaryti prie demarkacijos linijos. Vietos gyventojams pakėlus triukšmą, kad sugrąžintieji gali būti Lenkijoje sušaudyti, policininkai pabėgėliams pasakė elgtis pagal savo išmonę ir juos paliko. Pernakvojė miške, pabėgėliai vėl grįžo į Lietuvą pas tuos pačius policininkus. Viršininkams įsakinėjant vėl juos ištremti į Lenkiją, autorius telefonu tam viršininkui pasakęs, kad jų gyvų iš Lietuvos žemės niekas neištremsiąs. Tada viršininkas leidęs jiems neoficialiai pasilikti. Tada bėgėliai ir gyveno net dvi sa-

vaites pas pasienio policininkus ir buvo jų išlaikomi.

— Tėviškės žiburiių 1986 m. sausio 7 numeryje J.B. paruoštas straipsnis apie Journal of Baltic Studies 1985 m. 1 nr. išspausdintą George Urbaniak straipsnį "Prancūzų vaidmuo lenkų-lietuvių ginče 1918-1920 m." Šią temą autorius naudodamasis gausybe šaltinių, jų tarpe ir lietuviškais, rūpestingai išnagrinėjęs.

Esą sunkiausiai sprendžiamas po I Didžiojo karo Rytų Europos konfliktas buvęs lietuvių-lenkų ginčas. Viena to meto galybių Prancūzija siekė, kad Vokietija ir Vakarų Europa būtų atskirta nuo Sov. S-gos "sanitarine užtvara", pro kurią bolševizmas negalėtų prasiskverbtį, ir kad Vokietija, vis stiprėjantis Prancūzijos priešas, neturėtų bendros sienos su Sov. S-ga. Prancūzijai atrodė, kad maža, nepriklausoma ir Vokietijai palanki Lietuva yra silpniausia tos užtvaros grandis.

Prancūzijos nusistatymas dėl Baltijos valstybių buvo nepastovus ir sudėtingas, nes Prancūzija Baltijos valstybių nepriklausomybę laikė tik laikine, neišvengiama blygybe. Tokia nuomonė atsiradusi dėl Prancūzijos politikos Rusijos ir Vokietijos atžvilgiu. Prancūzijos saugumas reikalavęs stiprios nesovietinės Rusijos, kuri sudarytų atsvarą prieš stiprėjančią Vokietiją. O kad nesovietinė Rusija tai galėtų atlikti, ji, prancūzų manymu, turėtų apimti visas jos prieš karą turėtas teritorijas, išskyrus Lenkiją, Suomiją ir Besarabiją. Pagal prancūzus Baltijos valstybės turėjo pasidaryti laikina tvirtovė, iš kurios galėtų būti vykdomi puolimai prieš bolševikus, bet su sąlyga, kad, bolševikus nugalėjus, Baltijos valstybės vėl turėtų grįžti Rusijai. Prisikėlusai Rusija kartu su Prancūzija, jei ateity kiltų naujas karas, galėtų Baltijos kraštus panaudoti Vokietijai pulkti.

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais prancūzai simpatizavo ir rėmė lenkus, bet nenorėjo, kad Lietuva būtų įjungta į Lenkiją ir kad tarp Lietuvos ir Lenkijos būtų trintis.

Tam tikslui į Baltijos kraštus buvo pasiųstos prancūzų karinės misijos kuriom vadovavo gen. Niessel ir plk. Reboul.

Daug skirtingų nuomonių atsirado dėl prancūzų elgesio ryšium su gen. Želigovskio žygiu į Vilnių. JAV ambasadorius Lenkijai Hugh Gibson savo pranešime įrodinėja, kad gen. Želigovskio žygio į Vilnių jokių būdu negalima pateisinti ir kad Prancūzijos karinė misija ne tik gerai žinojo apie Želigovskio planus, bet ir su jais tyliai sutiko.

Patį žygį į Vilnių planavo Pilsudskis ir jo užs. reik. ministeris kuni-gaikštis Sapiega. Prancūzijos užs. reik. m-ja apie tą planą žinojo pirmomis rugsėjo dienomis, bet, bijodama kitų valstybių, ypač Britanijos, reakcijos, tam sumanymui simpatijų nerodė. Prancūzijos gen. štabui šis planas atrodė geras, ir prancūzų gen. Henrys dalyvavo visose Želigovskio žygio planavimo stadijose. Už pagalbą lenkam užimti Vilnių septyni prancūzų karininkai buvo apdovanoti aukščiausiu Lenkijos karių ordinu "Virtuti militari".

Pačio žygio metu tarp lenkų ir prancūzų įvyko keli smulkūs nesusi-pratimai. Kpt. Pujol ir konsulas Cameau norėjo sustabdyti karo veiksmus, bet Želigovskis nesutiko su jais kalbėtis ir juos sulaukė visai parai. Spalio 9 Lietuvos atstovas Ignas Jonynas, prieš palikdamas Vilnių, miestą oficialiai perdavė plk. Reboul, kuris jame iškėlė Prancūzijos vėliavą, bet Želigovskis į tai dėmesio nekreipė.

Lenkams užėmus Vilnių, Lietuvos reikšmė Prancūzijai sumažėjo, nes Lietuva neteko bendros sienos su Rusija ir, lenkams pasirašius nepuolimo sutartį su bolševikais, bolševikai atitraukė savo kariuomenę nuo vakarinės sienos kovai su baltaisiais, ir dėlto karo pavojus sumažėjo.

Redaguoja
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siūsti
visą Tremties
Trimitui skirtą
medžiagą

VELYKOS LIETUVOJE

*Džiaugiasi žemė ir dangus,
Kad Dievo Gyvojo sūnus prisikėlė...*

Velykos Lietuvoj džiaugsmo ir dvasinio pakilimo šventė. Kristaus iš numirusiųjų Prisikėlimo šventė.

Baigiasi ilga žiema. Žemė numeta sniego dangą. Upės ir ežerai išsivaduoja iš ledo pančių. Vyturėliai pradeda skelbti pavasarį, raginti artoją į laukus. Nedrąsiai galvutes iškelia pirmosios žibuoklės. Švelnūs kačiukai papuošia karklų šakutes.

Baigiasi šešias savaites užtrukusi gavėnia. Praeina ir Verbų sekmadienis, kada minios pasitiko į Jeruzalę įjojantį Kristų. Minia klojo jam po kojomis palmių šakas, šaukė "Osana Dovydo Sūnui".

Atėjo didžioji savaitė. Kristaus kančios savaitė. Jo pasirinktoji tauta jo atsižadėjo. Vyriausieji kunigai išdavė jį. Jį — kuris gydė ligonius, mokė Meilės, darė stebuklus — pasmerkė mirčiai ant kryžiaus. Prieš tai jis turėjo iškentėti žiaurų plakimą, erškėčiais vainikavimą, panieką ir... išklaudyti sukiršintos minios šauksmus: "ant kryžiaus jį, ant kryžiaus". Sukrūvinta galva, sumuštas kūnas, ant sukruvintos nugaros sunkus medžio kryžius ir skausminga kelionė į Golgotos kalną. Pagaliau kalno viršūnėj prie kryžiaus prikalamos rankos ir kojos ir iškeltas aukštai jis meldžiasi už savo budelius. "Atleisk jiems, Tėve, nes jie nežino ką daro". Baisi agonija. Pagaliau jis miršta. Skyla uolos, dreba žemė, žaibai raizo dangų.

Trečią dieną moterys, atėjusios prie kapo ankstyvą rytą, rado akmenį nuristą, kapą tuščią. Jos ieško jo, klausia daržininko ar jis paėmęs ir kur padėjęs...

Jis pasirodo moterims, mokiniams. Atsimena

visi, kad jis žadėjęs prisikelti... Džiaugsmas pripildo jų širdis.

Kristaus Prisikėlimas nepriklausomaj Lietuvoj buvo labai iškilmingai švenčiamas. Ne tik širdys būdavo apvalomos nuo nuodėmių, bet ir visa aplinka. Moterys pagrindinai valydavo namus, vyrai kiemus. Po pasninko visi norėdavo atsigavėti. Moterys virdavo, kepdavo, margindavo margučius, puošdavo velykinį stalą žalumynais, kačiukais ir pirmosiomis gėlytėmis.

Ankstyvą rytą per Prisikėlimą bažnyčios būdavo perpildytos. Skambant Velykų varpams, aplink bažnyčią procesija ir giesmė "Linksma diena mums nušvito..." Skamba varpai ir varpeliai, nešamos vėliavos, į dangų kyla maldos ir smilkalai.

Namuose velykiniai patiekalai, džiaugsmas. Muša margučius, bando kuris stipresnis. Suaugę ir vaikai ritena, nes nori laimėti kuo daugiausia mergučių. Suvažiuoja giminės, svečiai ir taip visą savaitę namuose linksma. Jaunimas supasi ant specialiai Velykoms pakabintų supynių, susirinkę šoka, dainuoja.

Šiuo metu Lietuvoj gavėnia. Tėvynės mylėtojai suiminėjami, teisiami ir kenčia kalėjimuose, priverčiamo darbo stovyklose, psichiatrinėse ligoninėse. Žmonės laukia Prisikėlimo, laukia kada prisikėlęs Kristus prikels ir lietuvių tautą laisvam gyvenimui. Jų širdyse teberusena vilties kibirkštėlė, kad kelsis Lietuva greit, kai jie dar sulauks tos dienos, kada iš visų krūtinių suskambės "Linksma diena mums nušvito" ir Lietuvos himnas... Kada Lietuvos žemelė, jos vaikų krauju ir ašarom nuplauta, nusikratys svetimųjų jungo.

VLADAS PŪTVIS-PUTVINSKIS

S. PAČESA

Vladas Pūtvis - Putvinskis buvo bajoras, aukštos kilmės dvarininkas ir gyveno Pavėžupio dvare, Šilalės valsčiuje, Tauragės apskrityje. Pavėžupio dvaras buvo Pūtvių šeimos lizdas. Jame gyveno septynios, o gimė šešios Pūtvių kartos. Rusų caro valdžia įtarė Vladą Pūtvi už draudžiamų lietuviškų knygų ir ginklų platinimą, todėl žandarai dažnai aplankydavo ir darydavo kratas, tačiau nieko nerasdavo, nes sandėlys buvo toliau nuo gyvenamos vietos. Iš Rytprūsių atgabentas knygas ir ginklus Vladas Pūtvis išplatindavo.

I-ojo Pasaulinio karo metu, 1914 metais, Vl. Pūtvis rusų caro valdžios buvo ištremtas į Voskresenkos kaimą, Žem. Naugardo guberniją, kame išbuvo iki 1917 metų revoliucijos. Revoliucijos pradžioje atgavęs laisvę, draugo Baranausko kviečiamas, Pūtvis nusikėlė ūkvedžiu į jo ūkį Stanica Atamanskaja, Dono stepėse. Vėliau su dukterimis persikėlė gyventi į sostinę Novočerską. Čia išgyveno bolševikų perversmą ir jų aršias kovas su kazokais, kai miestas keturius kartus ėjo iš rankų į rankas.

1918 metais kovo mėn. Novočerską užėmė voikečiai. Neužilgo po to Pūtvis su dukromis ir Marija Nemeikšaitė per Vilnių grįžo į namus, į Šilo Pavėžupio dvarą. Ten rado žmoną ir vyriausią sūnų Stasį. Nebuvo tik sūnaus Vytauto, kuris grįžo vėliau. Jau Vilniuje Pūtvis patyrė, kokia nerami padėtis Lietuvoje. Nors Nepriklausomybė paskelbta, bet priešai ir įvairūs gaivalai nerimo. Savo artimų giminių Žmuidzinavičių Kodaičių šeimoms jis dėstė ir karštai įrodinėjo reikalą ir sumanymą kurti ginkluotą apsigynimą Lietuvoje. Iš tų šeimų savo sumanymui jis gavo visišką pritarimą ir laimėjo energingų ir nepaiminomų bendradarbių savo būsimai Lietuvos Šaulių Sąjungai.

1919 m. pavasarį pakviestas Vladas Pūtvis išvyko į Kauną dirbti pas ministerį Kairį ir buvo paskirtas tiekimo ir maitinimo ministerijos bendrų reikalų departamento direktorium. Čia jam ir atėjo ideali proga savo svajones ir teorijas apie tėvynės gynimo organizaciją paversti realybe, rūpintis visos Lietuvos žmonių apsauga, ją organizuoti ir ateiti į talką jaunutei Lietuvos kariuomenei. Lietuvos Šaulių Sąjunga buvo įkurta 1919 metų birželio mėnesio 27 dieną. Štabas įsikūrė Vl. Pūtvi bute Kaune, Donelaičio gatvėje. Šaulių s-gos įstatai buvo patvirtinti 1919 metų rugsėjo mėnesio 15 d. Patvirtino krašto apsaugos minis-

teris Povilas Žadeikis. Tada buvo sudaryta Centro valdyba ir prasidėjo naujas laikotarpis Šaulių s-gos gyvenime. Per keletą mėnesių buvo suorganizuoti 39 šaulių būriai su 805 šauliais. Šis visą Lietuvą apimantis Šaulių s-gos organizavimo periodas vyko Nepriklausomybės kovų įkarštyje, kur iš pradžių partizanai savo vietinių vadų, o vėliau Šaulių s-gos Centro v-bos paskirtų fronto štabų vadovaujami, kovojo visuose frontuose, talkindami Lietuvos kariuomenei.

Šaulių S-gos vadovybė pirmą kartą platesnę akciją pasireiškė kovose su bermontininkais (pirmiausia Šiaulių mieste ir apylinkėse). Vladas Požėla turėjo Šaulių S-gos įgaliojimus ir labai daug nusipelnė šaulių-partizanų organizavime prieš bermontininkus, bei laikino partizanų štabo sudaryme. Pagrindinis vaidmuo buvo Rapolo Skipičio. Bermontininkai iš Lietuvos pasitraukė 1919 metais gruodžio mėnesį. Tada iš Kauno į Raseinių apylinkes išvyko šaulių dalinys pagelbėti ten veikiančioms šauliams ir kariuomenei saugoti kairįjį sparną.

Partizaninės kovos su lenkais prasidėjo taip pat 1919 metais, vasarą, bet partizanų ir šaulių kiekvienas dalinys kovojo atskirai, vyriausiojo vadovaujamo organo nebuvo. Suvalkijoje, Ukmergėje ir kitur Lenkijos pasienyje šaulių būriai buvo steigiami nuo pat Šaulių S-gos įsikūrimo ir parodė daug tikro heroizmo. Tų pačių metų rudenį iš dr. Šliūpo Šaulių S-ga gavo stambią — 128,000 auką, kurią buvo surinkęs iš Amerikos lietuvių atgimstančiai Lietuvai pagelbėti. Šie pinigai įgalino Šaulių S-gą sparčiau plėsti savo veiklą.

1920 m. rugsėjo mėnesį karui su lenkais įsiliepsnojus, Šaulių S-ga jau vadovavo visos pafrontės partizaniškai veiklai. Vladas Pūtvis buvo paskirtas LŠS viršininku, paliekant jam ir Centro valdybos pirmininko pareigas. 1920 m. spalio mėn. 9 d. Vladas Pūtvis paskelbė LŠS CV vardu mobilizaciją. Simno - Varėnos srityse kovotojų skaičius pakilo iki 1500 vyrų, o Alyaus - Merkinės rajone iki 1000 vyrų. 1920 m. spalio mėn. 24 d. kpt. P. Klimaitis buvo paskirtas vyr. karo vadu. Vl. Pūtvis Šaulių S-gą paliko 1922 m. spalio 1 d. Šaulių S-gos viršininko pareigas perdavė kpt. Klimaičiui, o Centro v-bos pirmininko — prof. Vincui Krėvei-Mickevičiui. Po atsisveikinimo, vakarienės metu Pūtvių bute, Kauno senamiestyje, atsilankęs Šaulių S-gos viršininkas kpt. Klimaitis perdavė klaipėdiečių prašymą ir Centro v-bos nu-

tarimą siūsti Vladą Pūtvį į Klaipėdą padėti organizuoti sukilimą. Vl. Pūtvis atsisakė. Tuomet kpt. Klimaitis panaudojo kitą priemonę – įsakymą, Pūtvis, nors būdamas silpnos sveikatos, pareiškė: “Įsakymo klausau”.

Vl. Pūtvis savo pažado dėl netikėtos ligos negalėjo įvykdyti, tačiau šauliai daugiausia prisidėjo prie Klaipėdos Krašto išlaisvinimo. Per Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio šventę 1928 metais Vladas Pūtvis buvo dar gyvas, o per Šaulių S-gos dešimtmetį jau miegojo amžinu miegu. Mirė 1929 m. kovo mėn. 5 d., sulaukęs 56 metų. Palaidotas Kelmės kapinėse.

Vl. Pūtvis, nors mirė jaunas, tačiau lietuvių tautai paliko tvirtą testamentą. 1939 m. birželio mėn. Šaulių S-ga, švęsdama savo 20-metį, pasirodė didingu paradu Kaune. Jame dalyvavo per 20,000 uniformuotų šaulių — vyrų ir moterų. Tuo metu LŠS turėjo virš 100,000 narių, dauguma jų buvo jauni žmonės, LŠS sudarė Lietuvos respublikos ginkluotų pajėgų dalį ir priklausė Lietuvos kariuomenės vadui.

1940 m. birželio mėn. Lietuvą okupavo bolševikinė Rusija. Aišku, tokia stipri patriotinė - karinė organizacija nepatiko okupantui. Lietuvos Šaulių S-gą okupantas tuojau nuginklavo. Svarbesnieji Sąjungos vadai ir ankstyvesnieji šauliai buvo areštuoti, laikomi kalėjimuose. Kai kurie buvo sušaudyti, daugelis ištremti į Sibirą.

1941 m. birželio mėn. prasidėjo Vokietijos-Rusijos karas. Daug šaulių tada dalyvavo sukilime. Kovodami su rusais, jie norėjo grąžinti Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. Tos desperatiškos kovos prieš Lietuvos pavergėją neapsiėjo be šaulių aukų.

Antrasis Lietuvos okupantas - naciškoji Vokietija neleido atsikurti Šaulių S-gai. 1944 m. Rusija antru kart okupavo Lietuvą. Tūkstančiai Lietu-

Vladas Pūtvis - Putvinskis
Skulptorius P. Rimša

vos šaulių liko partizanais. Slapstydamiesi miškuose, jie kovojo su bolševikine rusų okupacija Lietuvoje net iki 1952 metų.

Atsidūrę laisvame pasaulyje buvę šauliai 1954 m. atkūrė savo organizaciją Amerikoje, Kanadoje, Anglijoje, Australijoje ir kitur, kur gyvena lietuviai, kur tebėra gyva tautinė sąmonė.

Lietuvos Šaulių S-ga Tremtyje atšventė savo atsikūrimo 30 metų sukaktį. LŠST gyvai reiškiiasi visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Amerikoje, Kanadoje ir Anglijoje šauliai pirmąją ir vadovauja visose srityse, o ypač kultūrinėje veikloje. LŠST turi apie 33 šaulių dalinius su 3000 šaulių. LŠST pagrindinis tikslas išlaikyti lietuvių ir tęsti kovą dėl Nepriklausomos Lietuvos atstatymo.

(Paskaita skaityta kovo 17 d. Bankstowne, Australijoj V. Pūtvio - Putvinskio mirties sukaktį minint).

LYG LINO ŽIEDAS

D. MICKUTĖ - MITKIENĖ

*Visų gražiausia, lyg žiedas lino,
Vieno VASARIO viena DIENA:
Mena senelis, ir vaikas žino —
Ją pirko brangiai — kraujo kaina.*

*Kupini ryžto, drąsos ir ūpo,
Sūnūs artojų, amžiais lėtų,
Ėjo atremti priešų, kur supo
Iš Rytų, Šiaurės ir iš Pietų.*

*Vieniems pastatė medinį kryžių,
Kitiems nutraukė rankas abi ...
Kurie žaizdomis nešini grįžo —
Parnešė saulę šviesiam glėby ...*

*Ne vienas tėvas sūnui tad sakė:
Vergo nelaisvės tu nepažink —
Už tėvų žemę, kaip savo akį,
Vyriškai kaukis, nors tektų mirt!*

*Oi, ir pražydo kraujo bijūnais
Kalvos Aukštaičių, Dzūkų smėlys ...
Tie, kurie kovės, tartum galiūnai,
Švietė gyviesiems lyg spindulys.*

*Parnešė saulę — ne tą, kur nešė
Tautų grobikas, žmogus - žvėris,
Nuo kurios kraujo akmenys laša,
Užveria laisvėn visas duris*

LIETUVOS KARIUOMENĖS...

(Atkelta iš psl. 122)

ganizacijos narys, karo metu slapto-sios Lietuvoje spaudos organizatorius ir platintojas. Jis buvo 1944 m. suimtas ir nugabentas į Kauno fortus, iš kur paprastai niekas nebegrįždavo, bet iš ten laimingai pabėgęs.

Visiems iškviestiesiems buvo prigestos gėlės. Jas prisegė Brocktone mirusio savanorio žmona Marija Janonienė ir Bostone gyvenusio savanorio duktė Birutė Šakenienė palydinti smarkiais plojimais.

Po to į sceną buvo pakviestas LŠST Trakų rinktinės pirm. Vladas Bajėrčius ir šaulės: Stasė Gofensienė ir Julija Šaulienė, kurios atnešė gražiame skyde LŠST Šaulių Žvaigždės ordenus. Jais buvo apdovanoti Martyno Jankaus ilgametis pirmininkas Petras Šaulys ir vicepirm. Petras Pulminskas. Apdovano tuosius pasveikino ir įteikė gražius pažymėjimus rinkt. pirmininkas V. Bajerčius.

Tolimesnei programai buvo pakviestas pagrindinei minėjimo kalbai ramovėnas Jonas Rūtenis. Lietuvoje VD universitete studijavo lituanistiką, vėliau baigęs Karo mokyklą, tarnavo Lietuvos kariuomenėje karininku iki 1940 m. Ilgesnį laiką gyvenęs New Yorke ir ten buvo žinomas kaip poetas ir rašytojas. Šiuo metu apsigyvenęs Cape Cod pusiasalyje, bostoniečiams pažįstamas kaip ką tik baigęs LB Bostono apygardos pirminko pareigas. Šiuo metu susidomėjęs daile ir svetimtaučių tarpe užsitarnavęs apdovanojimu. Savo kalboje iškėlė Lietuvos karių drąsą, pasišventimą ginti Lietuvos nepriklausomybę. Juk savanoriai kariai, nesigailėdami kraujo aukų, atnešė Lietuvai nepriklausomybės dienas. Taip pat kvietė ta pačia drąsa ir pasišventimu tremtyje dirbti Lietuvos nepriklausomybės atstatymui.

Kalba buvo gerai paruošta ir labai tinkama kariuomenės šventėje. Ji buvo smarkiais plojimais palydėta.

Vėliavų tarnybai išnešus vėliavas, oficialioji minėjimo dalis buvo baigta. Kadangi ji užtruko tik 45 minutes, tad nutarta nedarant pertraukos pradėti meninę dalį, kurią išpildė Toronto vyrų choras "Aras". Dar be-

Apdovanojami LŠST Šaulių žvaigždės ordinais Bostono šauliai. Iš kairės: Petras Šaulys, rinkt. pirm. Vladas Bajerčius, Petras Pulminskas, Juozas Stašaitis ir šaulės — Stasė Gofensienė ir Julija Šaulienė.

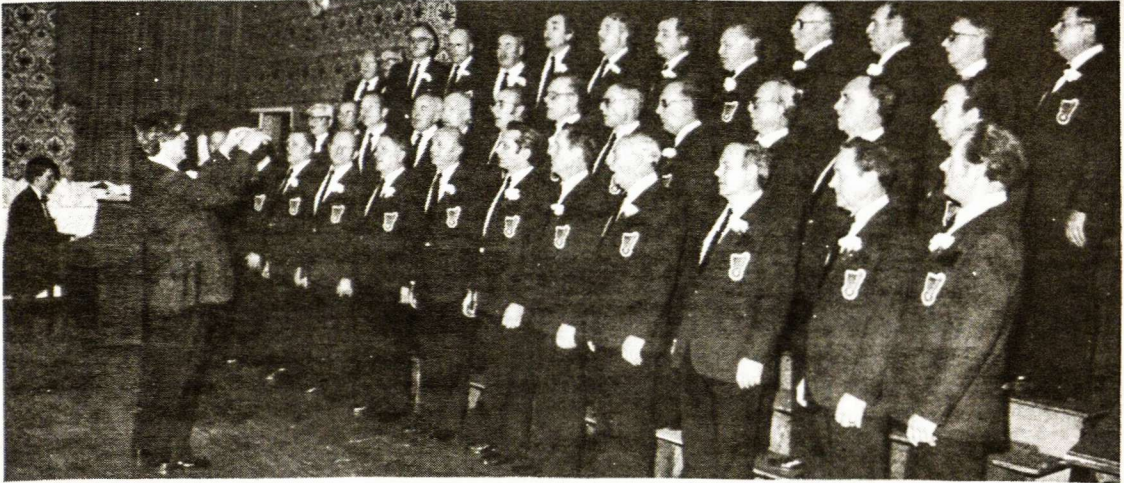
Jonas Rūtenis

darant pranešimą iš 2-jo aukšto pasigirdo p. V. Verikaičio komanda: — Ramiai — Ženkte marš! — ir po minutės choras jau buvo užėmęs savo vietą scenoje. Choras, vadovaujant

V. Verikaičiui ir akomponuojant muz. J. Govėdai, padainavo: Lietuva brangi — J. Naujalio, Kalniškės mūšį — A. Mikulskio, Leiskit į tėvynę — J. Navicko, Stoviu aš parimus — A. Šimučio, Pražydo jazminai — A. Gečo ir Širdis dar žydi, dar jauna — J. Bertulio. Trumpą pertraukėlę užpildė solo pats V. Verikaitis, padainavęs solo: Oi neverk motušėle — J. Naujalio. Po to vėl choras sudainavo: Ant kalno karklai sūbavo, V. Juozapaičio, sutrinko kalneliai — V. Juozapaičio, Keleivio dainą — H. Shroeder, Lopšinę gimtinei ir motinai — V. Mikalausko ir Visos žmonos tokios pačios—J. Budrevičiaus.

Po šių dainų paskelbus 15 min. pertrauką, choras grįžo vėl į 2-ro aukšto salę, kurioje šviesius švarkus pakeitė į tamsiai raudonus. Čia p.p. Starinskienė, Povilavičienė ir šaulės: A. Baškauskienė, J. Šaulienė, St. Gofensienė, B. Šakenienė, M. Janonienė papuošė V. Verikaitį, muz. J. Govėdą ir visus choristus baltomis gėlytėmis.

Po pertraukos choras punktualiai vėl buvo scenoje. Antroje dalyje padainavo: Į tėvynę grįžt norėčiau — C. Cromer, Lėkit mintys - Vergų daina iš op. Nabucco — G. Verdi,

Toronto choras "Aras" Bostone. Iš kairės prie pianino — muz. J. Govėdas, chorui diriguoja V. Verikaitis

Atžygiuoja mūsų pulkas — A. Raudonikio, Jūra ir krantas — E. Grugo.

Po šių dainų V. Verikaitis solo padainavo Ūdrio dainą iš op. Pilėnai — V. Klovos.

Po to vėl choras kartu su V. Verikaičiu padainavo: Kvietimas į Sūduvą — V. Juozapaičio, Mano gimtinė — S. Navicko ir Mano kaimas — amerikietišką dainą. Baigiant koncertą, prisimintas Bostone gyvenęs komp. Julius Gaidelis ir jo atminimui padainuota: Maršų pynė, Mes žengiam — J. Gaidelio, Žygis į Vilnių — K. Banaičio, Pajūriais, pamariais — J. Kuprevičiaus, Jūreivių daina — A. Balsio ir Ramovėnai žengia — Br. Jonušo.

Šią maršų pynę ir įvadus paruošė muz. J. Govėdas, kuris ir chorui akomponavo šio koncerto metu. Publika buvo sužavėta. Plojimams nebuvo galo. Net V. Verikaičiui pažadėjus dar kelias dainas padainuoti, plojimai ir šauksmai "Bis" tęsėsi.

Aprimus publikai, buvo pakviestas Bostono ramovėnų skyriaus pirm. Jonas Starinskas, kuris padėjo chorui už gražias dainas, o choras savo keliu jam — už gražų choro priėmimą padovanojo medžio raižinį. Padainavus dar keletą dainų, tuo ir buvo baigtas visus sužavėjęs koncertas.

Pertraukos metu, padedant šaukliams, salėje buvo paruošti stalai vai-

Solistas V. Verikaitis dainuoja J. Naujaliao parašytą dainą "Oi, neverk, motušėle". Akomponuoja J. Govėdas

šėms. Prie scenos ilgas garbės stalias svečiams ir choristams ir visa eilė apskritų stalų visiems kitiems svečiams. Vaisių metu paskirstytos suaukotos dovanos loterijos keliu. Tuo šis tikrai didingas Lietuvos kariuomenės 67 metų sukakties minėjimas buvo baigtas, palikęs visiems ilgam laikui gražiausius prisiminimus.

J. Stašaitis

DELHI-TILLSONBURG, ONT.

Lietuvos kariuomenės atsteigimo 67-ji sukaktis paminėta 1985 m. lapkričio 23 d. Delhi lenkų salėje. Minėjimo programą pranešinėjo šaulė Leokadija Vitienė. Sugiedojus Kanados himną ir pagerbus žuvusius dėl Lietuvos laisvės, šaulių kuopos pirmininko pavaduotojas Stasys Beržinis perskaitė kuopos pirm. Stepo Jakubicko parašytą šventės rimčią

Bostono visuomenė minėjime. Pirmoje eilėje iš kairės: Marija Janonienė, Antanina Liutkonienė, Juozas Liutkonis, Stasys Griežė-Jurgelevičius, Jonas Vasys, P. Vištiniénė, Povilas Žičkus

žodį: "Minint senosios ir jaunosios Lietuvos žygius dėl laisvės. Oficialios dalies pabaigoje sugiedotas Lietuvos himnas.

Meninėje dalyje gražiai pasirodė Toronto dainos vienetas. "Sutartinė", vadovaujama Nijolės Benotienės, padainavo šventei pritaikytas patriotine dainas. Šis vienetas dėl mažos sudėties (4 dainininkės su akordeonu) yra rekomenduotinas mažom apylinkėm.

Muzika buvo — "Sutartinės" akordeonas ir Gedimino Rugieniaus plokštelių. Loterija ir bendrais šventės reikalais rūpinosi kuopos pirmininko pirmas pavaduotojas Gediminas Rugienius, bufetu — kuopos pirmininkas Juozas Vitas su pagelbininkais.

Rytojaus dieną, sekmadienį, šaulių kuopos vėliavų tarnyba su vėliavomis dalyvavo pamaldose, kurias atlaikė ir pamokslą šventės progai pasakė kun. Laurynas Kemėšis.

Padėka parapijos chorui už giesmes, visiems, ir visoms, talkinusiems loterijai laimikiais, kepiniais ir darbais.

Stasys Jakubickas

HAMILTON, ONTARIO

Lietuvos kariuomenės atsteigimo 67 metų sukaktį įspūdingai paminėjo lapkričio 23 d. DLK Algirdo šaulių kuopa. Šventės paskaitininku buvo pakviestas iš Toronto Č. Senkevičius, o meninei programai — iš Montrealio muz. A. Stankevičiaus vad. vyrų orkestras. Ir paskaitininkas, ir orkestras hamiltoniečių buvo nuošir-

džiai sutikti ir su įdomumu išklausti. Sekmadienį šauliai organizuotai su savo vėliavomis dalyvavo pamaldose. Par. klebonas kun. J. Liauba, OFM, pasakė patriotinį pamokslą. Per mišias giedojo AV par. choras, prie kurio prisijungė ir Montrealio giesmininkai.

OMAHA, NEBR.

Omahos ramovėnai lapkričio 17 d. suruošė Lietuvos kariuomenės šventės minėjimą. Tą dieną 10 v. ryto buvo mišios už žuvusius dėl Lietuvos laisvės karius. Pamaldose dalyvavo daug daugiau negu paprastais sekmadieniais. Choras pagiedojo gražias pamaldų minčiai parinktas giesmes.

Po mišių parapijos salėje vyko tolesnis šventės minėjimas. Nebuvo čia daug kalbų, kas yra sveikintina. Programoje muzikos stud. Laima Šarkaitė davė progos minėjimo dalyviams pasigėrėti gražiu pianino solo. Ramovėnų žmonių visi dalyviai buvo vaišinami kava ir saldumynais. Minėjimą pravedė Algimantas Antanėlis.

DETROITAS, MICH.

*Tas laisvės nevertas
kas negina jos . . .*

Lietuvos kariuomenės šventė, 1985 m. lapkričio 24 d. Šv. Antano parapijos patalpose, rengta savanorių - kūrėjų, ramovėnų ir birutiečių, susilaukė didelės talkos. Įsijungė Stasio Butkaus ir Švyturio jūrų šaulių kuopos, Vilniečių S-gos Detroito skyrius, Dariaus ir Girėno klubas, Detroito

Kultūros klubas ir Tautinės S-gos Detroito skyrius.

Organizacijos 10:30 v.r. su vėliavomis dalyvavo pamaldose. Mišias atšavo ir jautrų, patriotinį pamokslą pasakė klebonas kun. Alfonsas Babonas. Mišių metu giedojo parapijos choras, o žuvusiems šauliams giesmė — Moterų vokalinis kvartetas, vadovaujamas muziko St. Slizio.

Iškilmų vadovas Juozas Leščinskas pakvietė įžangos žodžiui mjr. Kazimierą Daugvydą. Laisvės kovotojai: Stasys Šimoliūnas ir Vincas Tamošiūnas bei Ona Šadeikienė, kurios broliai žuvo laisvės kovose, uždegė žvakutes už visus žuvusius. Žvakutės geltona, žalia ir raudona buvo pritvirtintos prie kelmo, ant aukšto pastovo.

Kapitonas Stasys Šimoliūnas savo paskaitoje nušvietė sunkias kovas su trimis priešais. Kovas lengvino civiliai, teikdami kariams žinias apie priešų telkinius. Jis taip pat iškėlė kariuomenės didelę auklėjamąją reikšmę Lietuvos jaunimui. Dažnai atėję beraščiai, nerangūs kaimo ir miestų bemeliai, kariuomenėje išprusdavo, įsigydami specialybes, kai kurie gaudavo net kelių klasių pažymėjimus. Svarbiausia iš kariuomenės išeidavo sąmoningi patriotai.

Kalba St. Šimoliūnas
Nuotr. K. Sragausko

Minėjime dalyvavę savoriai - kūrėjai ir Klaipėdos krašto vaduotojai buvo papuošti tautinių spalvų rožėmis.

Meninėje dalyje muz. Stasio Sližio vadovaujamas Moterų vokalinis kvartetas: Birutė Januškienė, Česlava Pliūrienė, Natalija Sližienė ir Aldona Tamulionienė padainavo tris dainas ir Stasio Sližio, žodžiai Balio Gaižiūno, giesmę — kantatą. "Senolio Kryžius". Nors publika šaukė ir plojo, bet po "Senolio Kryžiaus" kvartetas nulipo nuo scenos, nes traktorius sudaužė ne tik "Senolio Kryžių", bet ten kenčia, tremia ir žudo geriausius Lietuvos vaikus...

Antrojoje dalyje Tautos Fondo Detroito ir Mičigano valstijos pirmininkė Eugenija Bulotienė trumpai papasakojo, ką ir kiek padaro VLIKas, leisdamas septyniomis kalbomis Eltos biuletenius, paruodamas radijo transliacijas į Lietuvą, bei aptarė VLIKo vaidmenį organizuojant Laisvės žygį.

Pirmininkė iškvietė scenon virš 300 dol. paaukėjusius Tautos fondui Iždininkas Vl. Staškus ir kartotekos vedėja Danutė Petronienė įteikė Garbės diplomus: Vladimirui Jomantui, Juozui Leščinskui, Povilui ir Birutei Čečkams, Jonui Bartkui, Ignei ir Stefanijai Kauneliams, Kaziumi ir Rožei Ražauskams, Tautinės S-gos Detroito skyriui, Benediktui Norkūnui, Jonui ir Mėtai Šepečiams, Justinui Preibiui, Vilniaus Krašto Lietuvių S-gos Detroito skyriui, Antanui ir Valentinai Osteikoms. Stambusis Tautos fondo rėmėjas, Petras Pagojus savo aukas Tautos Fondui siunčia betarpiškai ir jau apdovanotas Garbės diplomu.

Jaunas Laisvės žygio dalyvis, gimęs, užaugęs Detroito, aktyvus skautas, šiuo metu su žmona Lina gyvenantis Lansinge, kur dirba vieno senatoriaus respublikono įstaigoje, papasakojo ir skaidrėmis pailustravo Laisvės žygio atskirus momentus: Sovietų Sąjungos Teismą, plaukimą laivu "Baltic Star" Baltijos jūra ir demonstracijas Helsinky, bei įvairių kraštų atsiliėpimus apie tą žygį spaudoj. Saulius, nors jau keleri metai gyvena Lansinge, bet lietuvių kalbos nepamiršo. Pasakojo gyvai ir įdomiai. Rengėjai Saulių ir jo žmoną Liną

apdovanojo knyga "Rytų Lietuva" anglų kalba ir tautodailės dirbiniu.

Minėjimas baigtas visiems giedant Tautos himną.

Minėjimus papuošia ir pajvairina parodos. Parodą suorganizavo Tautos Fondo atstovybės Detroito narys Algirdas Vaitiekaitis. Paroda buvo dviejų dalių: senoj — ant didelių plokščių išdėstytos kovas vaizduojančios dial. J. Juodžio paveikslų reprodukcijos ir — ant ilgo stalo karinės knygos ir tautodailės dirbiniai.

Salės gale — VLIKo veiklą ir Laisvės žygį išryškinantieji eksponatai k.t. Eltos biuleteniai, išleistas knygos, kopijos įvairių kraštų atsiliėpimų apie Laisvės žygį ir papuošimui tautodailės dirbiniai. Parodos išryškina minėjimų atskirus momentus, taip kaip knygoje atskirus skyrius paryškina iliustracijos ir nuotraukos.

Po minėjimo prie žvakutėmis, papuoštomis eglė šakelėmis, konkordžiais ir rudens lapais (papuošė Ona Šadeikienė) stalų susėdo savoriai - kūrėjai, Moterų vokalinis kvartetas su vadovu, bei garbės svečiai pasivaišinti.

Visi minėjimo dalyviai, apie 200, pavaišinti kava ir pyragaičiais.

V. Tamošiūnas

ST. PETERSBURG, FLA.

Lietuvos kariuomenės 67-nių metų sukaktuvių minėjimą suorganizavo vietos Romo Kalantos vardo šaulių kuopa Lietuvių klubo salėje, lapkričio 21 d., 4 val. p.p. Tuo laiku Floridos šiaurėje siaučiant uraganui, audros dalis klieviu ir St. Petersburgui. Tačiau, nežiūrint pablogėjusio oro, į minėjimą susirinko virš 200 žmonių.

Minėjimą atidarė kuopos pirm. A. Gudonis. Po trumpos kalbos paprašė įnešti organizacijų vėliavas. Organizacijų dalyvavimas su vėliavomis, graži ir jaudinanti tradicija. Vietoje aukuro buvo uždegta gražiai papuošta žvakė mirusiems už Lietuvos laisvę pagerbti. Žvakę uždegė Lietuvos kariuomenės atsargos majoras, Vyčio kryžiaus kavaliereus, savoriai kūrėjas Leonas Virbickas. Sugiedojus Amerikos ir Lietuvos himnus, kuopos kapelionas kun. J. Gasiūnas atkalbėjo pritaikintą momento dvasiai invokaciją.

Prisimenant kovas už Lietuvos nepriklausomybę, minėjime dalyvavusieji savoriai buvo apdovanoti gėlėmis. Apart mjr. L. Virbicko minėjime dalyvavo dar šie savoriai: Bladas Daukantas ir Justinas Punksis. Šio minėjimo proga buvo pagerbtas šios kuopos steigėjas ir pirmasis jos pirmininkas Albertas Mateika. Jis buvo apdovanotas kuopos garbės nario medaliu.

Šio iškilmingo minėjimo paskaitininkas buvo inž. Jurgis Mikaila. Tai gerai žinomas asmuo visuomeninėje veikloje. Jis yra baigęs Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Prieš užimdamas technologijos fakulteto dėstytojo pareigas tame universitete, jis buvo ginklų dirbtuvių Linkaičiuose organizatorius ir vyriausias inžinierius. Paskaita buvo tikrai įdomi. Be kažkokių ugningų žodžių prelegentas nuvedė mus į nepriklausomybės laikų kovos laukus, kurie jam liko atmintyje nuo vaikystės laikų. Peržvelgęs visus tris ultimatus Lietuvai, Lenkijai, Vokietijai ir Sovietų Sąjungai, nerado, kad Lietuvos kariuomenė būtų kalta dėl besivystančių pasaulinio masto įvykių.

Nepriklausomo gyvenimo laikotarpyje Lietuvos kariuomenė atliko pasigėrėtinai didelį švietimo ir auklėjimo darbą. Po paskaitos, pirmininko pavesta, meninę programą dalį pravedė kuopos parengimų vadovė J. Gerdvilienė. Programa buvo suskirstyta į dvi dalis: deklamacijos ir dainos. Edvardas Praninskas padeklamavo J. Mikšto "Žuvusiam kariui", o Stasys Vaškys — B. Brazdžionio eilėraščių pyne. Minėjimo dalyviai garsiu plojimu jiems padėkojo. Dainos vienetas, vadovaujant muzikui Albertui Mateikai, padainavo šventei pritaikintas 9 dainas. Ta devintoji buvo išprašyta po pakartotinių publikos plojimų. Dainos vieneto dalyviai: J. Gliosas, P. Vasiliauskas, M. Krasauskas, B. Gaižauskas, A. Kusinskis, A. Kovėra, J. Lašinskis, S. Pusvaškis, A. Ulbinas ir V. Račkauskas. Visi jie St. Peterburgo lietuvių kolonijos gyventojai. Šis dainos vienetas dažnai

dalyvauja ir kituose minėjimuose. Visi minėjimo programos dalyviai buvo apdovanoti gėlėmis.

Iškilmingos pamaldos už žuvusius karius, šaulius ir partizanus įvyko Šv. Vardo bažnyčioje. Koncelebraciniuose mišiose dalyvavo penki kunigai.

Atatinkamą pamokslą pasakė Šv. Kazimiero misijos vadovas kun. V. Zakaras. Organizacijos (dvi šaulių kuopos ir Lietuvos vyčiai) dalyvavo su vėliavomis. Malonu buvo stebėti, kad bažnyčioje žmonių buvo tikrai daug. Baigiant minėjimo aprašymą, tenka

priminti, kad Romo Kalantos vardo šaulių kuopa, vadovaujant aktyviam pirmininkui Antanui Gudoniui, padedant veikliai valdybai, dirba pasigėrėtinai patriotinį darbą St. Peterburge. Jie tikrai verti pagarbos.

J. U.

Mylimai sesutei Lietuvoje mirus,, LŠST Garbės šaulė

ONĄ MIKULSKIENĘ

ir jos artimuosius giliai užjaučiu ir kartu liūdžiu.

*LŠST MOTERŲ VADOVĖ
ANELĖ KIRVAITYTĖ*

A.A. JURGIUI ŠVOBAI

Lietuvoje mirus, liūdinį brolių, buv. LŠST CV vicepirm., Stasio Butkaus š. kp. aktyvų šaulį, istoriką Joną Švobą nuoširdžiai užjaučiam ir kartu liūdim.

*STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS
VALDYBA, ŠAULĖS IR ŠAULIAI*

Mkt., šaulei

A.A. MARIJAI BUTKIENEI

mirus, jos vyrą šaulį, agronomą Vacj Butkį, dukrą Laimą, žentą, gimines nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

*STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS
DETROITE PIRM. VINCAS TAMOŠIŪNAS,
KAPELIONAS KUN. ALFONSAS BABONAS
IR VALDYBA*

A.A.

MARIJAI BUTKIENEI

mirus, vyrą agr. Vaclovą Butkį, dukrelę Laimutę ir kitus gimines nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime.

*DR. BIRUTĖ IR BRONIUS GIRNIAI
ONA IR VINCAS BRAŽIAI
ONA IR JUOZAS BRIEDŽIAI*

Mylimam broliui

A.A. JURGIUI ŠVOBAI

Lietuvoje mirus, istoriką, Tremties trimito bendradarbį, šaulį Joną Švobą, brolienę Joaną ir gimines užjaučia

TREMTIES TRIMITAS

Tremties trimito bendradarbei

A.A. MARIJAI BUTKIENEI

amžinybėn iškeliavus, jos vyrą, vieną iš Simo Kudirkos kuopos New Yorke įkūrėjų, agronomą, šaulį Vacj Butkį nuoširdžiai užjaučia

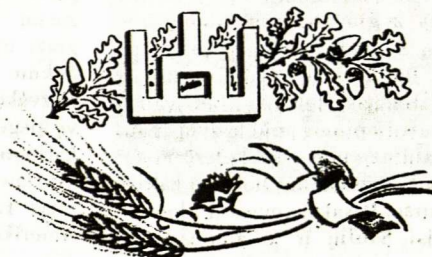
“TREMTIES TRIMITAS.”

A. A.

sesei **MAGDALENAI VAITKEVIČIENEI**

mirus, sūnams Dr. Otonui ir Vilmintui su šeimom, giminėms bei pažįstamiems reiškia gilią užuojautą ir kartu liūdi

*JONO VANAGAIČIO
ŠAULIŲ KUOPA BOSTONE*

Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopoje

Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa nepasitenkina vien tik savo vietovėje surengiant koncertus, lietuviams svarbių švenčių ar sukakčių minėjimais, dažnai suorganizuoja ekskursijas į tolimesnes vietas, pvz. į New Yorką, į Dainų Šventę Čikagoje, Lietuvos Dienas Kanadoje. O šį rudenį spalio mėn. 11-14 dienomis į Amerikos sostinę Washingtoną.

Ekskursiją organizavo ilgametis kuopos pirm. Algis Zenkus, jam talkininkavo energinga kuopos sekretorė J. Miliauskienė. Pradžioje buvo užsakytas vienas autobusas, šauliai turėjo pirmenybę registruotis. Dar likus kiek laisvų vietų, buvo kviečiama prisijungti prie ekskursijos šaulių giminės ir draugai. Jų atsirado gana daug, reikėjo užsakyti antras autobusas, kuris greitai buvo užpildytas. Ir taip susidarė graži 85 asmenų grupė, kuri spalio mėn. 11 d. ankstyvą rytą, saulutei tekant, pradėjo kelionę nuo Šv. Kazimiero parapijos Worcester, Ma. į Washington, DC.

Apie šeštą valandą vakaro jau buvome Washingtone, apsigyvenome iš anksto užsakytame moderniškame Hilton Vista viešbutyje, kurio puošnumas ir malonus patarnavimas visus gerai nuteikė.

Šeštadienio rytą spalio 12 d. pavargę pusryčius išvykome apžiūrėti sostinės žymesnių vietų. Abu autobusai gavo po vadovą, kurie parodė ir aiškino žymesnes Washingtono vietas.

Antrą vaiandą p.p. aplankėme Lietuvos Atstovybę. Čia mus sutiko Lietuvos atstovas Washingtone dr. Stasys Bačkis su žmona, ir aprodė nesenai atremontuotus atstovybės rūmus. Kuopos pirm. A. Zenkus pasveikino dr. S. Bačkjį jo 55 metų diplomatinio darbo sukakties proga ir įteikė dovaną — Vitalio Gaidelio lietuvišką medžio lėkštę.

Sugrįžę į viešbutį pradėjome rengtis numatytai vakaro programai. Dalis ekskursantų — 46 asmenys, kurie turėjo iš anksto įsigiję bilietus, išvyko į Balf'o 40 metų veiklos minėjimo banketą, ten kartu buvo dr. S. Bačkio pagerbimas. Antroji ekskursijos dalis vyko į šaunų restoraną vakarienės.

A. Zenkus įtaikia dr. S. Bačkii dovaną. E. Meilaus nuotr.

Sekmadienio rytą vėl tęsėme Washingtono apžiūrėjimą. Vykome į Arlington kapines, iš kapinių į Smithsonian muziejų. Apžiūrėję muziejų, važiuojame į National Shrine of the Immaculate Conception. Ten 2 v. p.p. buvo Balf'o Jubiliejinio Seimo pamaldos.

Po pamaldų visi aplankėme Šiluvos Marijos Kopyčią, malda į Mariją Šiluvoje skaitė kun. dr. Tomas Žiūraitis, OP, iš Washingtono. Tada visi sutartinai giedojome Marija, Marija.

Sugrįžę visi ekskursantai bendrai vakarieniavome. Po vakarienės važiuojame apžiūrėti kaip atrodo Washingtonas apšviestas dirbtinėmis šviestais. Pirmadienio rytą jau pradėjome pasiruošti kelionėn į namus.

Kuomet autobusai pajudėjo iš sostinės, neįjautėme nuovargio — dainos skambėjo didesnę kelio dalį, visi jautėme atlikę įdomią ekskursiją tikėdami, kad dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopa panašių ekskursijų padarys ir daugiau.

E. Meilus

Dalis ekskursantų prie IWO JIMA Washington, D.C. Nuotr. E. Meilaus

Šaulių Kūčios Pacifike

1985 m. gruodžio 22 d. 12 val. p.p., sekmadienį, Juozo Daumanto šaulių kuopa surengė Kūčias Šv. Kazimiero parapijos apatinėje salėje, Los Angeles, California. Daumantiečiai šauliai Kūčias ruošia jau šešti metai iš eilės. Tai yra puošni ir graži kalėdinė šventė, kurioje dalyvavo apie 150 šaulių ir svečių. Šios šventiškos kalėdinės nuotaikos daumantiečiai šauliai prisilaikys kiekvienais metais ir visuomet rengs Kūčias Šv. Kazimiero parapijos salėje. Visuomet ruošia Kūčias paskutinį sekmadienį prieš Kūčių dieną po pamaldų, kai žmonės išeina iš bažnyčios ir dabar diskutuoja vieni su kitais apie gerą valandą parapijos kieme. Todėl beveik visi tuo laiku dalyvauja Kūčiose ir savo atsilankymu paremia seniai šaulių įvestas tradicines Kūčias. Šios gražios lietuviškos tradicijos yra mums lietuviams įprastos, atsivežtos iš nepriklausomos Lietuvos. Mes privalome švęsti toliau Kūčias ir šiuos papročius palikti mūsų vaikams ir anūksams ir t.t. . .

Juozo Daumanto šaulių kuopos pirm. Juozas Pažėra pirmiausia pasveikino šaulių kuopos Dvasios vadą prel. dr. Vincentą Bartušką, garbės šaulį Jurgį Gliudą su ponija Marija, visus susirinkusius šaulius-les, svečius ir pradėjo Kūčių programą šiais žodžiais:

— Savo atidaromoje kalboje paminėsiu, kad savo mintimis šią valandą jungiamės su Okupuota Lietuva, su kuria mūsų ryšiai jau 4 dešimtmečiai tebėra neišspręsti. Aš norėčiau šia proga, kad nors bent minutės mintimis nuskristume į Tėviškę, — tylos minute pagerbtume atsistojujimi mirusius brolius ir seses okupuotoje Lietuvoje, nekaltai iš-tremtuosius ir mirusius Sibire ir kitur. Dar norėčiau priminti, kad privatus ryšių palaikymas su savo tautiečiais Lietuvoje yra gyvybiškai svarbus. Mes laukėme ir dėjome viltis, kad susidariusi įtampa tarp USA ir SSR vieną dieną gali virsti karu ir tarp 2-jų besigrumiančių mūsų kraštui gali nušvisti laisvės prošvaistė. Paskutiniai didžiųjų susitikimai sumažino įsitempusią pasaulyje padėtį

nustumdama baisų branduolinią karą, kuris galėjo dalį pasaulio ir mūsų kraštą paversti pelenų dykuma. Mes džiaugiamės tokiu, bent laikinai nustumtu pavojumi į šalį. O kaip su mūsų kraštu? Kokia jo ateitis?...

Taip baigdamas savo kalbą J. Pažėra pakvietė J.D. š. kuopos kapelioną prel. dr. Vincentą Bartušką sukalbėti maldą prieš pradėdant Kūčių vakarienę. Maldą sukalbėjus, visi laužė dalinosi plotkelėmis, vieni kitiems linkėdami geros sveikatos ir sėkmės laimingai sulaukti šv. Kalėdų ir laimingų Naujų Metų 1986. Stalai buvo papuošti gėlėmis, o visus dalyvius gaubė maloni Kūčių popietės nuotaika. Nuoširdžiai šnekučiuodamiesi, dalyviai valgė ir skanėjosi pagamintais tradiciniais Kūčių valgiais.

Kalėdines giesmes gieda iš k.: š. V. Šimoliūnas, š. M. Sušinskienė, sol. O. Deveikienė, E. Pažėrienė, š. M. Gliaudienė. Nuotr. K. Karužos

Solistė Ona Deveikienė pravedė kalėdines giesmes: "Sveikas Jėzau gimusis", "Tylų naktį", "Piemenėliai" ir kt., kuriai pritarė š. Marija Sušinskienė ir visi Kūčių dalyviai. Toliau šaulys Liudas Reivydas padėklavo eilėraščių, kurį paėmė iš "Laisvosios Lietuvos" laikraščio 1985 m. gruodžio 12 d. nr. 24 (1471)

☆

PRANAS DAINA-BANAS

LIETUVA GRAŽIOJI MŪSŲ ŽEMĖ

LIETUVA! Verkiu aš nuogas ant
kryžkelės tavęs netekęs —

*Esi tu man gražiausia ir mylimiausia
šventa žemė šviesi —
Ant visų kryžkelių kraujas upeliais
verkiantis teka —
Sunkiausių kruviną vergijos naštų
šįandienų tu neši . . .*

*Ir spindi aukšti bažnyčių bokštai —
jų malda dangų remia —
Lietuva Dievo-Žmogaus Sūnaus
sunkias kančias kelia;
Nesuskaityti krayžygių kapai —
karšti arimai prie kelio!
Minia į Šiluvą maldos pilna — ji
puošia Lietuvos žemele...*

*Sveika širdis — laimingas Vilnius —
Lietuvos kraštas
Daina ir meilė mūsų širdyse žydi,
kaip Naujas Raštas —*

*O Dieve! Tegul laisva Lietuva
himnus giedos prie Aušros Vartų —
Gimtas sodybas laisvas ir žieduotas
išbučiuosiu milijonus kartų . . .*

Poetė Danutė Mitkienė paskaitė savo du gražius eilėraščius, kurie buvo pritaikinti Kūčių popietei.

DANUTĖ MITKIENĖ

KELIAS, VIEŠKELIS PLATUS...

*Ko liadi, Rūpintojėli,
Ką mąstai?*

*Kartą gimęs prakartėlėj,
didį vargą, rūpestėlį
Supratai.*

*Tėviškėlę gintarinę,
Atėjūnai apkabino
Svetimi.
Net sugrįžus iš Gulagų,
brolius, vėl iš paskos seka
Slaptomis.*

*Žilvitėliai krante šnera:
Perilgai, Dievuli Geras,
Tu mąstai!
Prisipildė kančių saikas—
Tau prabilti jau pats laikas
iš aukštai!*

*Pūšk vakari, vėjužėli,
Nešk Kalėdų debesėlių
į Rytus!
Tegu vėl skamba varpeliais
į Šventyklų vedęs kelias,
kelias, vieškelis platus!*

**DANUTĖ MITKIENĖ
VILTIS GYVA!**

*Nuostabiai gražios gruodžio tos
naktys,*

*Po sidabrine sniego danga,
Kai pažarėliai baigia sudegti,
Ir kai nurimsta marių banga.*

*Vos tik sušvinta žvaigždės padangėj,
Renkasi šeimos, gryčioj smagu.
Sniego baltumo staltiesė dengia
Kvepiantį sieną — ant jo valgius.
Jų viduryje — šventa ploktele...
Meldžias. Dalinas viskuo visi.
Net gyvulėlius , kurie sušalę
Vaišins. Kalbos jų pasiklausys . . .*

*Jaunos mergaitės ateitį buria:
Išeis į kiemą, ir sužinos—
Iš kurios pusės šuo sulos—
Iš ten bernelis šiomet atjos!*

*Ramios ir jaukios būdavo Kūčios,
Kai mūsų Žemė buvo laisva!
Dabar kitokie vėjai ten pučia,...
Bet Užgimimo Viltis gyva!*

Rašytojas, garbės šaulys Jurgis Gliauda paskaitė savo rašinį, skirtą Kūčių popietei. Jis priminė Kūčių reikšmę, šventišką nuotaiką, krikščionišką meilę ir pradėjo šiais žodžiais:

Mielos sesės šaulės, mieli broliai šauliai, gerbiamasis kunige šaulių kuopos pirmininke ir Ponia—

Šiandieną mes taip gausiai, taip nuotaikingai suėjome švęsti Kūčias — švęsti gražios tradicijos renginį prie puikaus šventinio stalo, (tradicinių vaišių ir kalėdų eglutės žiburėlių akivaizdoje). Mes esame gyvastingos ir brolybės meile paremtos organizacijos nariai.

Su meile ir sentimentais sutinkame šią šventę, nes Kūčių vakaras, Kūčių stalas ir Kūčių apeigos sukelia mūsų atmintyje tiek daug skaisčių praeities vaizdų, tiek brangių veidų iškyla atminty, tiek amžinatvėje nutilusių balsų išgirsta mūsų budrioji klausa.

Kūčių vakaro paprotys atgaivina mūsų kasdienybę nauja gaivių nuotaikų banga. Kiekvieno atminty iškyla vaikystės dienų kūčių stalo valandos — amžinos ir nenykstančios valandos — kada tėvas laužė ir dalino paplotėlių. Tada tikėta ir Kūčių vakaro burtais, ir spalvingais padavimais, ir amžinu tokių palaimingu nuotaikų pastovumu. Juk ši tradicija, lietuviškas Kūčių vakaras, taip praturtintas padavimais ir burtais. Tai nuostabus senos buitinės ir religinės kultūros padarinys. Dalyvavimas šeimos Kūčių stalo rate buvo, nelyginant, tikros religinės apeigos.

Kūčių vakaras reiškė Gėrio triumfą, ir Blogis silpnėjo, ir buvo Blogis bejėgis į ką nors kėsintis, kada sie-loje viešpatauja Gėris. Kūčios yra visos šeimos šventė, kada šeimai viešpatauja Gėris. Tai yra kiekvienos religijos pagrindas. Tad Kūčios buvo apeigos, ir toje gradacijoje jos pereina į tradiciją.

Tai natūralus žmonių polinkis tapti geresniu, galvoti blaiviau, jausti save generacijų grandinėje. Tai yra tradicijos dogmos.

Tradicija yra šventa, juo labiau Kūčių tradicija, kurioje sueina du pagrindiniai motyvai: religinis ir tautinis pradai.

Netiktai skirtingos tautos, bet netgi skirtingi valsčiai turi savo skirtingus papročius — tačiau jų principas toks pat: žmogus nori džiaugtis ir iš to natūralaus nori atsigrįžtama į visuo-tinį Gėrį.

Apie įdomius, kartais dailius, kartais ir labai komiškus burtus mokslininkai prirašė knygų tomus. Tai poetiškiausia kasdienybės freska. Bet ir vėl

filosofinis Gėrio pradai iškyla: burtais žmonės nori gintis nuo Blogio, atsi-duoti Gėrio globai. Ne be reikalo Kalėdų ir Naujųjų metų proga per paštą praeina bilionas kalėdinių sveikinimų. Kiekvienas sveikinimas nuspalvintas atnaujinamos bičiulystės gaida, kiekvienas sveikinimo žodis dvelkia linkėjimais geru. Gėris viešpatauja linkėjimuose.

Ir mes, šauliai, tuo remiamės — tai mūsų ginklas kovoj su kasdienybės Blogiu, su abuoju, su apati-ją, su beidėjiskumu, su gerų ir kūrybingų nuotaikų praradimu.

Gal būt paveikiausias iš visų šauliškų linkėjimų buvo ir liks Šaulių sąjungos ir šauliškos idėjos kūrėjo Vlado Pūtvio-Putvinskio linkėjimas, pareikštas 1928 metais, jo priešmirtinis, jo paskutinis.

To linkėjimo strofos yra šios:

“Tenebūna mums kiekvienai metai kaip karoliai naujai įverta akutė, bet tebūnie kaip naujas laiptų laiptas aukštyn.

Šauliai, aš nelinkiu jums, kad šiais naujais metais sunkumai ir vargai gautų galą, aš nelinkiu jums taipgi, kad ateitų nei iš šio nei iš to, laimingi laikai.

Bet už tat aš linkiu jums, kad jūs patys sunkumams ir vargams suduotumėt smūgį; Aš linkiu jums, kad patys užkariautumėt laimę. Kad bendru darbu rangioje drausmingoje brolių sutartinėje, kurtumėt šviesią ateitį mūsų tėvynei. Čia jau rasim ir asmens labo gausiausią šaltinį. Visi mes broliai, ir seni, ir jauni, sveiki ir ligonys, raginkim kits kitą, padėkime vienas kitam, palaikykim tautos pasitikėjimą savo jėgomis ir gerais siekimais.

Broliaiškai padėkime viens kitam palaikyti dvasią, nes joje yra pasiekimo vyriausia sąlyga . . .”

Toks buvo paskutinis šauliškos idėjos kūrėjo kreipimasis į šaulius. Tame kreipime nepaseno nei vienas žodis, nei viena sąvoka. Juo energingiausiai skamba priminimas: “palaikykim tautos pasitikėjimą”. Ir tai mums, gyvenantiems svetur, ne savo tėvynėje, turi gilios gyvybinės svarbos.

Gražios tautinės tradicijos metu, prie Kūčių stalo, šauliai lyg suartėję

su praeitimi — ir seni Vlado Pūtvio nuostatai atgyja su nauja jėga. Mes turėtume juos suvokti ir veikloje įgyvendinti.

Tai jau šauliška tradicija, vykdyti šauliško idealo principus; ir sąjungos gyvenime, ir visuomeninėje veikloje, ir savo nuosavoj šeimoje. Praeitį gaivina dabartį — iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia — skamba Tautos Himne.

Šaulių sąjunga tremtyje tuo nori gyventi. Ir įrodymas yra akivaizdus: mes broliškai susitelkiame prie tradicinio Kūčių stalo.

Ačiū . . .

Dalyvavo Alto pirmininkas Antanas Mažeika su ponia Liucija, Tautinių namų vedėjas Jonas Petronis, "Spindulio" vedėja š. Ona Razutienė ir kiti.

Kūčių vakarienę puikiai paruošė sumani vyriausia šeimininkė šaulė Vladė Tuminienė, kuriai talkininkavo sesės šaulės: Marcelė Uksienė, Juzė Jakubėnienė, Birutė Tompauskienė, Stasė Verbylienė, Marija Sušinskienė ir kitos. Pyragus paaukojo sesės šaulės. Ūkio reikalais rūpinosi: J. Pažėra, A. Jakubėnas, sekret. Vyt. Apeikis, išd. J. Avižienis, P. Uldukas ir kiti.

Visuomet dalyvaudavo ir ruošdavo šaulių kuopos Kūčias moterų vadovė Judita Paškauskienė, bet šiose nedalyvavo ir pasitraukė iš pareigų dėl sumenkėjusios sveikatos. Gaila, buvo labai darbšti ir pareiginga šaulių kuopos moterų vadovė šaulių eilėse per eilę metų. Linkime jai sutvirtėti sveikatoje. Naujais 1986 metais ir vėl įsijungti į šaulių kuopos veiklą.

Baigiantis Kūčioms "J.D.". š. kp. pirm. J. Pažėra kuopos vardu padėkojo programos atlikėjams, atsilankusiems svečiams, sesėms šaulėms už rūpestingai paruoštą skoningą Kučių vakarienę, ypač vyriausiai šeimininkei š. Vladei Tumienei ir valdybos šauliams už solidarų talkininkavimą ir kt.

Kazys Karuža

GEN. T. DAUKANTO JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPOJE

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, jau 23 metus sėkmingai besireiškianti jūriniai šauliškoje veikloje, 1986-jų metų savo pasireiškimų pyne

užbaigė gruodžio mėn. 15 d. surengtu prieškalėdiniu, tradicinėje kūčių dvasioje renginiu šaulių namuose, kuriame dalyvavo pusantro šimto asmenų-jūrų šaulių bei rėmėjų. Iškilųjų svečių tarpe malonu paminėti plk. K. Dabulevičių, LŠST CV-bos vykdomąjį vicepirm. V. Išganaitį, LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus pirm. K. Juškaitį su ponia, kpt. A. Juškevičių su ponia, jūrų kpt. B. Krištopaitį su ponia, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų vadovę M. Dapkienę, Cicero Klaipėdos jūrų šaulių kuopos pirmininką J. Mikulį su ponia ir iš Union Pier atvykusius, Union Pier Lietuvių Dr-jos narius p.p. P. ir M. Nenius ir H. ir M. Zubrius. Organizuotai dalyvavo, sudarydami atskirus stalus, Lietuvos Vyčių, Cicero Klaipėdos jūrų šaulių kuopos, Brighton Parko lietuvių bendruomenės, Budraitis Realty Co ir Vytauto rinktinės nariai.

Sio renginio programą, taręs sveikinimo bei įvadinį žodį, pradėjo kuopos pirmininkas E. Vengianskas. Toliau programa buvo tęsiama eilėraščių "Lietuvos partizano mintys Kūčių vakarą" ir tradicinėmis žvakučių uždegimo apeigomis. Kviečiami, plk. K. Dabulevičius uždegė žvakutę — Lietuvos partizanų ir kovojančios lietuvių tautos prisiminimui, ramovėnų pirmininkas K. Juškaitis — už lietuvius karius, rinktinės moterų vadovę M. Dapkienę — už seses bei brolius pavergtoje tėvynėje, Klaipėdos jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikulis — už išstremtuosius ir kenčiančius Sibiro taigose tautiečius, Daukanto jūrų šaulių kuopos moterų vadovę Z. Ripskienę — už mirusius kuopos narius ir jūr. kpt. B. Krištopaitis — visų lietuvių jūreivių prisiminimui, kurie šiandieną plaukioja po svetima vėliava plačiose jūrose.

Šaulių pavergtoje tėvynėje prisiminimui žvakutę uždega Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų vadovė g. š. M. Dapkienė. Greta kuopos pirm. j. g. š. E. Vengianskas. Nuotr. R. Lintakaitės

Puikią Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų lietuviškais šiaudinukais išpuoštą Kalėdinę eglutę, tą vakarą visus dalyvaujančius jungiančią į vieną jūriniai šaulišką šeimą, įžiebė Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirmininkas, Są-gos garbės narys V. Išgganaitis.

Po šių giliai prasmingų ir jaudinančių žvakučių bei kalėdinės eglutės įžiebimo apeigų, sukalbėjus atitinkamas maldas ir sugiedojus visiems kalėdinę giesmę, tėv. Kidykas, S.J., palaimino to vakaro tradicinius valgius bei dalyvius. Buvo lauziamos plotkelės, linkima vienų kitiems linksmų bei džiaugsmingų Kalėdų ir pradėtos vakaro veišės.

Sekant lietuviškus papročius, ant kalėdiniai papuoštų stalų, kuopos moterų vadovės Z. Ripskienės ir visų sesių auka bei bendro pasišventusio darbo pastangomis, buvo patiekta virš dvylikos su pasninku įvairiausių patiekalų ir gardaus vynelio pasivaišinti. Salėje skambėjo grojamų lietuviškų kalėdinių giesmių melodijos ir visi, kalėdinės nuotaikos pagauti Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narių šeimoje džiaugsmingai linksmynosi.

Kiek pasivaišinus, kuopos pirmininkas E. Vengianskas tarė visiems Kalėdų sveikinimo žodį, linkėdamas šių švenčių metu taikingos, pakilios ir linksmos nuotaikos. Daug laimės, sėkmės ir sveikatos arčiau čiais 1986—siais Naujaisiais metais. Staiga salėje pritemo šviesa, pasigirdo Kalėdų senelio skambalo garsas ir su triukšmu į šaulių salę atvyko, didžiausiu maišų dovanų, jūrų šauliams padedant, nešinas Kalėdų Senelis (V. Zinkus). Ir kiek džiaugsmo! Visi buvo apdovanoti įvairiausiomis dovanomis, kurios kaip ir vaikystės dienomis, tada Tėvynės Lietuvos padangėje, didelių ir mažų buvo laukiamos. Mūsų judrus Kalėdų senelis, dar žvalus ir pilnas energijos, tik juda, tik kruta. Vieną pamyli, kitą paglosto, trečią apkabina, dovanas dalindamas, kol senelis pagaliau pavargo ir visos dovanos buvo išdalintos...

Taip šiltai draugiškoje nuotaikoje Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, tradiciniu prieškalėdiniu renginiu — kūčių vakarienės dvasioje, žengė paskutinius 1985-jų metų savo veiklos

LŠST CV-bos I-sis vicepirm. g. n. V. Išganaitis ir Gen. T. Daukanto j. šaulių kuopos pirmininkas j. g. š. E. Vengianskas dalinasi plotkele. Nuotr. R. Lintakaitės

žingsnius, artėdama į Naujuosius 1986-sius metus. Ačiū daukantėms ir kuopos vadovybei už lietuviškų kalėdinių tradicijų palaikymą, kurios dalyvavusiems liks ilgai atmintinos.

Tenka paminėti, kad Kalėdų išvakarėse, gruodžio m. 22 d., graži grupė Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos moterų, kaip jau kelis metus iš eilės, su dovanomis buvo nuvykusi į Šv. Šeimos namus, Lemont, Ill., ten seselių kazimieriečių priežiūroje, rudens dienas gyvenančius lietuvius senelius aplankyti. Atvykusios jūrų šaulės maloniai buvo sutiktos, priimtoms ir su dėkingomis širdimis į Čikaga išlydėtos.

Šiuo labdaros darbu buvo užverstas paskutinis 1985-jų metų Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos moterų sekcijos veiklos lapas, kaip ir kiekvienais metais, taip ir praėjusiais pasižymintis nuoširdaus pasišventimo, pasiaukojimo ir energijos šauliškos veiklos darbais.

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos valdybos posėdis

Ižengus į 1986-sius metus, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vėliava, reprezentuodama Čikagos jūrų šaulius, dalyvauja sausio M. 12 d. Cicero surengtame Klaipėdos krašto atvadavimo metinės sukakties minėjime-pamaldose ir iškilmingoje aka-

demijoje.. Kuopos valdyba savo š.m. sausio mėn. 26 d. posėdyje apžvelgė praeitę metų kuopos pasireiškimų kelią; susipažino su kuopos finansiniu stoviu; lietuviybės palaikymo, vietimo, spaudos ir radijo programų reikalams paskirstė \$500.00; aptarė Čikagos rajone veikiančios jūrų šaulių Nemuno rinktinės padėtį; nustatė kuopos renginių datas ir 1986-87 m. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos valdomiesiems organams išsirinkti bei sekančių dviejų metų kuopos veiklos gairėms nustatyti nutarė sušaukti visuotinį-metinį kuopos narių susirinkimą, kuris įvyks š.m. vasario mėn. 23 d., sekmadienį, 3 val. p.p. Šaulių namuose.

Čikagos Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopai ryžtingai pradėjus naujus veiklos metus, tenka tik visokiariopos sėkmės ir gero vėjo palinkėti.

J.Š.

ŠVYTURIO JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPOS BENDROS KŪČIOS

Detroito Švyturio jūrų šaulių kuopa jau kelinti metai iš eilės ruošia bendras Kūčias. Tokios Kūčios šiais metais buvo pravestos gruodžio 22 d. šv. Antano parapijos buvusioje mokyklos klasėje.

Pradėdamas jau tradicija tapusią Kūčių vakarienę, kuopos pirmininkas

Bronius Valiukėnas pasveikino atvykusius svečius, pareikšdamas, kad Kūčios ir Kalėdos yra tradicinė šeimos šventė, kurią Lietuvoje visi labai gražiai švėsdavome.

Dabar lietuviai ir mūsų šeimos daugumoje išblaškytos po visą pasaulį, todėl šauliai, jungdamiesi į vieną didelę šeimą, bendrai švenčia šią šventę, kurioje mes ne tik pavalgome Kūčių vakariene, bet prisimename savo tėvynę Lietuvą, joje paliktus ir vergiją nešančius brolius, seseris, Sibirian ištremtuosius ir psichinėse ligoninėse kankinamus. Baigęs žodį pakvietė Švyturio jūrų šaulių kuopos kapelioną kun. Kazimierą Simaitį ir LŠST centro valdybos jūrų skyriaus vadovą Mykolą Abarių uždegti žvakutes už žuvusius dėl Lietuvos laisvės ir dabar kovojančius, ištremtus Sibirian arba uždarytus psichinėse ligoninėse.

Maldą prieš Kūčių vakariene sukalbėjo parapijis klebonas kun. Alfonsas Babonas.

Kūčių vakariene pradėta plotkelių laužymu, kurią laužėme ir vienas kitam linkėjome linksmy Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų!

Stalai buvo gražiai papuošti ir aprausti įvairiais tradiciniais Kūčių valgiais, kur buvo ir lietuviškų preskučių (šližikų). Salės kampe stovėjo šiaudiniukais papuošta graži Kalėdų eglutė.

Kuopos kapelionas kun. Kazimieras Simaitis papasakojo apie Lietuvoje švenčiamas Kūčias, LŠST centro valdybos jūrų skyriaus vadovas Mykolas Abarius pasveikino su šventėmis ir palinkėjo linksmy Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų šeimos ir ŠST centro valdybos vardu.

Vilniaus krašto lietuvių sąjungos ir ALT S-gos Detroito skyriaus pirmininkas Albertas Misiūnas pasakė šventei paruoštą kalbą, kurią čia spausdinu: KŪČIOMS SUSIRINKUS.

Gerbiami dvasiškiai, mielos sesės ir broliai šauliai, viešnios ir svečiai. Mūsų tautinių bei religinių švenčių pakilios nuotaikos gaubiami, mes jįškome to, kas mums šiandieninėse sąlygose yra brangu ir aktualu.

Prisimename laisvės dienas, laimė-

tas savo tautos ryžtu ir geriausių jos sūnų bei dukrų pasiaukojimu bei didžia tėvynės meile. Šiandien, mums susirinkę į tradicinę Kūčių vakariene, mūsų sąmonėje, tartum filmo ekrane, atbėga mylimos tėvų žemės vaizdai, o Romo Kalantos šauksmo LAISVĖS LIETUVAI aidu girdime savosios tautos vergovės kančių aimanas, ir pagaliau, guodžiamės, kad Dangiškojo Taikos Karalaičio atneštoji pasauliui taika ir ramybė įsivešpatautų ir ten, prie Baltijos krantų, Nemuno ir Neries šalyje, kurią Lietuva vadiname.

Dangiškojo Kūdikėlio gimimo šventės išvakarių proga mūsų dvasinis instinktas ir tautinis jausmas mus buria draugėn, kartu išgyventi dvasinį pakilimą ir stipriau pajusti širdyje meilę tėvynei ir broliškos meilės ryšiais stiprinti nuolatos beristantį mūsų veiklos vieningumą.

Pokario metais bei mums besikuriant svetimuose kraštuose, mūsų visuomenė buvo pilna veiklos entuziazmo ir jai netrūko kilnių užmojų. Tačiau Lietuvos išsilaisvinimui užsitęsęs, jau ryškiai jaučiamas dvasinis nuovargis, kuriam atsverti reikalingas stiprus moralinis ir tautinis polėkis, kurio šiandien jįškome Dieviškojo Kūdikėlio varganoje prakartėlėje.

Mes, šauliai, savo tarpe vienas kitą broliais-sesėmis vadinamės, tad tokiais būkime ir lietuviškoje visuomenėje veikloje. Neužmirškime populiaraus amerikoniškos visuomenės posakio prasmės: — "Charity begins at home".

Tad būkite vienybės, džentelmeniškos drausmės ir visuomeninio susiklausymo pirmūnais, nes to iš mūsų reikalauja pavergtosios tautos balsas, ataidįs iš kiekvieno puslapio pogrindžio spaudos.

Tad prašykime Dieviškąjį Kūdikį, kad Jis pažvelgtų į mūsų žemę ir atneštų jai laisvės ir taikos dienas, o į mūsų išseivų širdis ir protus įdiegtų meilės jausmą sesei ir broliui lietuviui, kad užmiršę neapykantą būtu-mėm vieningi Lietuvos laisvinimo darbuose ir neįškotumėm kas mus skiria, bet siektum to, kas mus jungia!

Tad Kalėdų švenčių atneštoji taika

ir ramybė telydi mus! Šiuo sakiniu Albertas Misiūnas baigė savo kalbą.

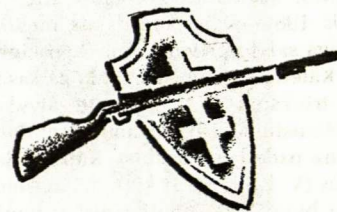
Inž. Vytautas Kutkus sveikino ir linkėjo linksmy Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų LB Michigano Apygardos valdybos vardu.

Jauna Kūčių dalyvė, prieš porą metų atvykusi iš Suvalkų trikampio, Elzbieta Grigutyte padeklamavo eilėrašį "Dekite Žvakutes", o Sofija Sirutienė — "Lietuva".

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėjo prie Kūčių prisidėjusiems ir svečiams už gausų atsilankymą, palinkėdamas visiems linksmy Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų!

Motery vadovei Onutei Selenienei dėl motinos ligos negalint Kūčiose dalyvauti, jos vardu dirbantiesiems prie Kūčių paruošimo ir aukojusiems maisto produktus padėjo motery vadovės pavaduotoja Sofija Sirutienė: S. Telyčėnienei, L. Macionienei, Vasiliauskienei, O. Kašelienei, E. Bražiūnienei, O. Abarienei, M. Kinčienei, V. Šturkienei, G. Valiukienei, Grigutienei, Vitienei, S. Sirutienei ir vyrams — B. Valiukėnui, B. Telyčėnui, M. Abariui, R. Macioniui, J. Kinčiui ir kitiems. Kūčiose jautėsi šeimos nuotaika. Dalyva-vo 74 žmonės.

Antanas Grinius

SKAITYK
IR
PLATINK
KARĮ!

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

(\$3.00 aukų tęsinys)

R. Bielkevičius, MA
V. Blauzdys, CT
V. Brazys, MI
E. Bulotienė, MI
V. Butvydas, NJ
E. Černius, IL
J. Citulis, OH
M. Damaševičius, Austr.
A. Deikis, FL
J. Dlugauskas, CT
W. Dziuvė, IL
K. Gasperaitis, FL
V. Gailiūnas, CT
G. Gedmintas, NJ
A. Gelažius, CT
Vl. Grabauskas, NY
S. Gražulis, MI
A. Grinius, MI
L. Gudis, IL
V. Ignas, CT
L. Kairys, IL
Vl. Kiaunė, PA
K. Kasinskas, IL
A. Kirvaitytė, IL
Vl. Klevečka, Vokietija
M. Kizis, ONT
J. Klimavičius, ME
S. Kvecas, CA
Pr. Kotkis, Vokietija
A. Laucis, MD
J. Lekas, IL
Vkt. Lesniauskas, IL
J. Litvinas, IL
A. Lukas, ONT
Alf. Mažeika, NY
J. Mažeika, IL
P. Matekūnas, NY
K. Milkovaitis, IL
M. Miniauskas, Vokietija

J. Morkūnnas, NJ
Ig. Miliolis, OH
J. Musteikis, NY
Aug. Myle, QUE
Al. Nakas, MI
J. Narušas, OH
K. Naudžius, CA
M. Norkūnas, CA
S. Otonas, ONT
St. Palekas, IL
J. Paplauskas, IL
St. Patlaba, IL
St. Paulauskas, IL
Jul. Paulėnas, IL
M. Petrušis, ONT
Kl. Pralėika, NJ
Vc. Prižgintas, CA
P. Račiukaitis, MD
Rackevičius, IL
St. Radžiūnas, NE
V. Ramanauskas, IL
Em. Rastenis, NY
J. Riauba, ONT
B. Rudzevičius, Vokietija
J. Rudzinskas, MI
A. Sereika, IL
St. Skirmantas, CA
J. Smulkaitis, FL
J. Stelmokas, PA
Iz. Straukas, IL
M. Šarauskas, MAN
M. Šimkus, IL
J. Šiugžda, NY
V. Tamulis, OH
P. Tarnauskas, NJ
V. Taraska, OH
L. Trečiokas, CA
Pov. Tyla, MA
A. Valys, IL

Č. Vainora, Vokietija
J. Vaičekus, NJ
Al. Vaitiekaitis, MI
Vl. Vasikauskas, NY
J. Velykis, OH
Ed. Vengianskas, MI
A. Vengrys, IL
M. Vinclovas, OH
J. Vinciūnas, IL
J. Birškus, FL
J. White, FL
St. Zakas, PA
A. Zaura, IL
Osv. Žadvydas, CA

\$2.00

K. Bankauskas, MI
A. Jakimavičius, Anglija
J. Šiaučiūnas, IL

\$15.00

Gr. Radvenis, CA
M. Šnapštys, MI

\$13.00

S. Backus-Bacevičienė, CA
J. Bortkevičius, NJ
St. Dargis, IL
J. Gencevičius, IL
Alf. Gerčys, IL
P. Gaubys, CA
R. Janowska, PA
Vl. Jegelevičius, ONT
St. Kaslas, FL
V. Skalauskas, CA
Z. Samuolis, IL

\$11.00

P. Latauskas, ONT

\$10.00

J. Augutis, IL
Vl. Bagdonavičius, PA
V. Benokraitis, OH
Daniusevičius, IL
K. Daugvydas, MI
A. Grigalaukas, MA
V. Gavelis, IL
R. Kazakaitis, zct
Br. Kazukauskas, MD
J. Milašius, FL
A. Spirikaitis, OH
Ch. Vilkauskas, ONT
LKVS Ramovė St. Catherines
skyrus (premių fondui)

KARIUI aukojo:

\$50.00

Jūrų šaulių kp. PALANGA, FL per
pirm. M. Karaitį
F. Mikšys, FL. A. A. Elenai
Mikšienei atminti
LB Hot Springs apylinkė, AR per
pirm. Sabaliūniene
K. Venclauskas, CA

\$33.00

P. Butvidis, ONT
W. Liauba, IL

\$30.00

P. Gulbinskas, ONT
S. Bacevičienė, CA A.A. kūr. sav.
Mykolo Gurecko atminimui
L. Pabrėža, IL

\$26.00

K. Čiurlys, NJ

\$25.00

Dr. V. Kudirkos šaulių kp., MA
per išd. Fr. Spirauską
C. Borchertas, ONT
O. Šarūnienė, ONT
K. Zaromskis, OH

\$20.00

A. Gudonis, FL

\$18.00

Pr. Jančiukas, OH

\$17.00

LKVS Ramovė St. Catharines, ONT
skyrus per J. Vyšn iauską

\$16.00

O. Mikulskienė, OH
V. Misiūnas, NJ

(Šio laikotarpio aukotojų sąrašo tęsinys bus kitame numeryje.
Už paramą nuoširdus AČIU!

Klaidos atitaisymas

Kario Nr. 1, 1986, paskutiniame psl. "Aukojo Kariui" aukotojų sąrašė \$69.50 paskelbta S. Makarauskas; turi būti S. Markauskas.

Už klaidą atsiprašome.

Ne J. Vigėlis, bet J. Vėgėlis

1985 m. Kario 10 nr., 467-468 psl., paskelbtas nekrologas apie a.a. plk. Joną Vėgėlį, jo pavardę klaidingai atspausdinus VIGĖLIS. Minėto asmens pavardė VĖGĖLIS.

Kario bendradarbis A. Gustaitis, atitaisydamas šią klaidą, pridėjo ir jam rašyto plk. J. Vėgėlio 1960 metais laiško zeroxinę kopiją, kur aiškiai matosi, kad velionis pasirašydavo VĖGĖLIS. Ta pati klaida yra LE XXXIV.

Į bažnyčią. P. Augiaus medžio ražinys